Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT — פרייז 30 גראשען — היינט 24 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 49 | Łódź, Piątek 26 lutego 1932 r. | צענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, י"ט אדר א' תרצ"ב | № 49

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

טוך-פאבריק

GUSTAW MOLENDA i SYN

w Bielsku, Oddział w Łodzi

Cecha wyrobu zarej. w urz. patent.

pod Nr. Z 25340
28462/28

וואס איז גוט בעקאנט מיט איהרע אויסגעצייכענטע סאמגארן- און שעוויאט-אויסארבייטונגען, וואס פערטרעטען פולשטענדיג ענגלישע סחורות, מאכט בעקאנט די ג. קליענטען, אז אונזערע אויסארבייטונגען צום בעפארשטעהענדען פריהלינג- און זומער-סעזאן פון די נייעסטע און מאדערנסטע מוסטערן זענען שוין צו בעקומען אין א גרויסען אויסוואהל ביי אונזערע אפנעהמער, ווי אויך

אין אייגענעם פאבריקס-לאגער אין לאדז, פיעטריקאווער 47

פערלאנגט „Molenda" איבעראל נאר סחורות פון דער פירמע

פערזיכערן מיט'ן סטעמפעל און שוץ-מארקע פון אינזער פאבריק, וואס געפינען זיך ביי דער זייט

פאר מאגענלייידנדע
ראבארבער-ווין
פעפסין-ווין
אין פירמא קוואליטעט
צו בעקומען אין דער וויינהאנדלונג פון

E. SZYKIER
Północna 1, tel. 107-84

Komunalna Kasa Oszczędności
powiatu Łódzkiego w Łodzi ul. Piotrkowska 106, tel. 221-42

נעמט אן וועקלאדען, אנהויבענדיג פון 1 זל. בארגט אויס סקארבאנקעס אינקאסירט וועקסלען און דאקומענטען, ערלעדיגט אויך אלע אנדערע באנק-אפעראציעס. פון וועקלאדען צאהלט די באנק 7—10 פראצענט יעהרליך.

פאר דער גאנצקייט און זיכערקייט פון די איינלאגען גאראנטירט דער לאדזער סעימיק מיט זיין גאנץ פערמעגען און אלע שטאט-הכנסות.

די געהיימניש פון די וועקלאדען איז לויט'ן סטאטוט געזיכערט.

1262

דעם טיפסטען בייליד דריקען מיר אויס אונזער ג' פערוואלטונגס-מיטגליד ה' דוד עפשטיין צוליב דעם טויט פון זיין פאטער

1242

ר' חיים יחיאל ז"ל

המקום ינחם אותך בתוך שער אבילי ציון וירושלים

די פערוואלטונג פון „תומכי אורחים"

עוצ'ליכע מעדיצינישע הילף ערטיילט דער הילפס-פעראיין „נותן לחם" סארנא גאס 14

מעלדען זיך אין סעקרעטאריאט פון 4—7 אוו.

קויפט נישט פריער קיין סחורה
ביז איהר וועט זיך נישט איבערצייגען,
אז די ביליגסטע קוועלע פון די גרייטסטע
הערען און דאמען-שטאפן
פון די נייעסטע פארבען און מוסטערן
צום איצטיגען פריהלינג און זומער-סעזאן פון די בעסטע
ביליצער און טאמאשאווער אויסארבייטונגען
צו די ביליגסטע פאבריקס-פרייזען
איז נור ביי דער גוט-בעקאנטער און רעעלער פירמע פון

M. i SZ. RABINZON
Łódź, Piotrkowska 45, tel. 120-41.

הערט און דערציילט! רעעלע און סאלידע בעהאנדלונג! הערט און דערציילט!

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאך איך בעקאנט, אז נאך א לאנגיעהריגער פראקטיק ביי דער פירמע
ק. מילגראם, האב איך ערעפענט
א טוך- און קארט-געשעפט
אויף פעטריקאווער 23, פראנט, 2. שט. טעל. 226-39
און עמפפעהל א רייכען אויסוואהל פון די בעסטע און נייעסטע הערען- און דאמען-שטאפען, ווי: ביליצער, טאמאשאווער, לעאנארדט'ס און אנד.
צו קאנקורענץ-פרייזען בעזוכט אונז און איהר וועט זיך איבערצייגען!

M. TAZBIR פיס אכטונג
לאדז, פעטריקאווער 23
פראנט, 2-טער שטאק.

הערט און דערציילט
געדענקט די אדרעס!

„תוצרת ארץ-ישראל" שרודמיעסקא 1, טעלעפאן 193-42
יודישע ארץ-ישראל'דיגע פאמעראנצען

1207

וענען נור די, וועלכע זענען געשטעמפעלט Pardes קויפט און פערשפרייט דעם ארץ-ישראל'דיגען פאמעראנץ, וועלכער איז זיס, זאפטיג, קערנלאז, ווירקט זעהר גוט אויפ'ן געזונד, פון 60 גר. ביז 1.20
ארץ-ישראל'דיגער האניג, כפעציעלער אקאליפטוס-האניג פאר הייזעריגע און לונגען-ליידענדע,
באקס-האניג פאר צירות, מאנדלען, ראדזינקעס, טייטלען, שמן זית זך, צו בעקומען
אין „תוצרת ארץ-ישראל" [פראנט-געוועלב] שרודמיעסקא 1, טעל. 193-42.

נייער פראגראם 2 ווארט=קאנצערטן

געז. „קולטור=ליגע” אפטיילונג אין לאדזש, בזשעזשינער 23.

פון הערץ גראסבארט

1) היינט, פרייטיק, דעם 26־טן פעברואר, 8.30 א זייגער אוונט אין זאל פון „ארבעטער=ווינקל” (פאלודניאווא 20). בילעטן צו 1 גילדן.
2) מארגן, שבת, דעם 27־טן פעבערואר, 10 א זייגער פרי אין זאל פון „קולטור=ליגע” (בזשעזשינער 23). בילעטן צו 75 גראשן.
יעדער קאנצערט אן אנדער פראגראם. בילעטן צו באקומען אין דער געז. „קולטור־ליגע” און ביים ארייננגאנג. הנחה־בילעטן נישט גילטיק. 1205

מארגן, שבת דאלטמוירים=באל מיט א רייכע פערשי־דענארטיקן פראגראם

קומט פאר אין זאל פון מענע. געזאנג־פעראיין (פעטריקאווער 243) א גראנדיעזער

די הכנסה פון באל איז בעשטימט לטובת די זומער=קאלאניע פון „טאז” — דער געזעלשאפט צו פערהיטען דאס געזונט פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען.

איינגאנג ואר לויט איינלאדונגען פרייז 6 זל. —:— איינלאדונגען קען מען בקומען אין „טאז” נאוואמיעסקא 3.

G. SZCZYBUK

ul. Piotrkowska 61, tel. 24-000

SKŁAD KOMISOWY

WYROBÓW FIRMY PRZEMYSŁ WEŁNIANY

S. Barciński i S^ka^

Spółka Akcyjna w Łodzi

1039

לאדזער יודישער פליישער=פעראיין פיעטק. 24

בעקאנטמאכונג

צוליב די פארשטעהענדע לוסטראציעס פון אלע האנדווערקער־אינטערעסענטן, מאכען מיר בעקאנט, דאס יעדער קצב דארף בעזיצען א האנדווערקער־קארטע כדי צו פיהרען א יאטקע.
אזוי ווי דער טערמין איז קורץ, רופען מיר אלע לאדזער קצבים זיך צו רעגיסטרירען אין פעראיינס־סעקרעטאריאט טעגליך פון 6 ביז 9 אין אוונט ווי עס ווערט אויך ערלעדיגט דאס ארויסבעקומען די האנדווערקער־קארטע.
די וואס וועלען נישט האבען קיין האנדווערקער־קארטען זענען איני־סערגעווארפען אונטער גרויסע געלד־שטראפען. 1226

די פערוואלטונג
פון לאדזער יודישען פליישער=פעראין פיעטרק. 24

קויפט נור ביי דער ערשטער האנד!

יין כשר וטוב!

פון דער אלטער בעוואוסטער פירמע

„בארונ”

אינה.: מענדיל בארנשטיין, לאדז
נאוואמיעסקא 30, טעל. 58־210

גרויסער אויסוואהל פון ווייגען, ליקערן און בראנפען׳ס.

ביליגע פרייזען. סאלידע בעהאנדלונג.

באך לאנגע און שווערע ליידען איז געשטארבען אונזער געליבטער זוהן, טייערער ברודער שוואגער און אנקעל

נ״ע ישראל משה אייזנער

ב״ר זקן אלטער נ״י 1236

אין בליהענדען עלטער פון 37 יאהר

די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג, פ׳ תשא י״ט אדר א׳ 12 אזייגער מיטאג פון טרויער־הויז שרודמיעסקא 67, וועגען וואס עס טיילט מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע פאמיליע

אונזער טיפסטען ביילייד דריקען מיר אויס דעם ח׳

הילארי שטראוס צוליב׳ן טויט פון זיין

פאטער

לייטונג פון דער פוסבאל=סעקציע
לייטונג פון דער פינג=פאנג=סעקציע
ביים לאדזער יוד. טורן און ספארט=פאריין
„בר־כוכבא”. 1200

אכטונג, ציירונגס=פערקויפער

די פערוואלטונג מאכט בעקאנט אלע איהרע מיטגלידער, אז מוש״ק דעם 27 פעברואר 7 א זייגער אוונט קומט פאר א

צוגאב=פערזאמלונג

צו די פערזאמלונג וואס איז פארגעקומען דינסטאג דעם 23 פעברואר אין אייגענעם לאקאל וועגען די פראצענטער וואס מען רייסט אונז שוין פון 21 פעברואר.

מיט אכטונג **די פערוואלטונג.**

מאשין=מצות

ווערט געבאקען אלע טאג פרישע און דינע, ווי אויך מצה=מעהל, אייער=פערפעל אין בוכארעס לויט קארלסבאדער סיסטעם
מיר עמפפעהלען צו יעדער צייט אונזערע גוט־בעקאנטע און פרישע געבעקסען פון אונזער
איבערא = בזוואוסטער צוקערניע

נ. ווינבערג

38 פעטריקאווער 38

—: טעל. 143-82 :—:

אכטונג, מענער מאנאזין שניידער־מייסטער פון גאנץ לאדז,

מנמגל. אין ביים סיטגל. (מארינארקער, פארלעך און סטעקעס)
שבת, ד. 27־טן פעברואר 6 אוונט קומט פאר אין לאקאל פון אונזער פעראיין

א גרויסע פערזאמלונג

פון די איבענדערמאנטע סאכע, בכדי צו פעראורטיילען די טאקטיק פון די לאדזער מאגאזינערס בנוגע די שניידער־מייסטער. 1249
צוליב דער וויכטיגקייט פון דער זאך און דעם גורל פון אונזערע חברים פאדערען מיר אויף, אז קיינער זאל אויף דער פערזאמלונג נישט פעהלען קומט פינקטליך! **די פאך=קאמיסיע**
פון קאנפעקציע שניידער־מייסטער (כאליפעניקעס) פעראיין פילסודסקי 12.

ספעציעלע ערקלערונג

פון דער שאכטעל-מאכער קארפאראציע
צוליב דעם אנאנס, וואס האט זיך בעוויזען אין נעכטיגען נומער „נייער פאלקסבלאט” וועגען אנשליסען זיך אין דער צענטראלע זשעלאנא 10, ערקלערען מיר עפענטליך דאס נישט די פערוואלטונג, נישט די אלגעמיינע פערזאמלונג האט אזא בעשלוס נישט אנגענומען. ביז מ׳וועט אנגענומען ווערען א בעשלוס געפינען מיר זיך אין לאקאל פון צינמער. אין ישען האנדווערקער פערבאנד פאלודניאווא 4

סטארשי: משה פרוקער,
פאקטארשי: אב־רם בוימאן, גלענבערג,
פערוואלטונג: זעליקאווסקי, זשאינאווסקי, קאפלאוויטש, ערלמוטער, גאטשאל, וואר־ואטש האכשטאר. 1247

גרויסער סקאנדאל אין א געשעפט

אין פירגעהומען ווען א געוויסער הער האט געפאדערט א חוב, דער איינצלמער פון געשעפט נישט וויסנדיג פון קיין חוב האט זיך געוועהנליך שטילט דאך לאנגע קריגערייען און טעות האט זיך ארויסגעוויזען, אז דער הער ווילענדיג געהן צו גאלדמאנען האט פערבלאנדזשעט צו גאלדבערג׳ן ווייל די שילדען פאר׳ן געשעפט זענען געווען אלט און דער נאמען פערמעקט אין האלב אפגעריבען. דער הער האט זיך העכסט צופרידען דאך פארגעווארפען און גע׳טענה׳ט ווייסט איהר דען נישט וואס אלע ווייסען שוין, אז שילדען אלער ארט פערטיגט אויס שיין שנעל און ביליג די שילדענמאלעריי „ליטערא” שוו. יאקובא 5, אויך אויף טייל צאהלונגען דער צופאהר איז מיט׳ן טראמוואי 14 ביז פראנציסקאנער 17 אויף׳ן פערלאנג קומט צו אייך א מענש און נעמט אן די בעשטעלונג אויפ׳ן ארט ביי אייך, געדענקט און פערשרייבט דעם אדרעס. 1203

יודישער מאגאזין-שניידער-מייסטער-פעראיין

פאמארסקא 53

שבת, ד. 27 ד. ח. 6 אוונט קומט פאר אין אייגענעם לאקאל פאמארסקא 53

א גרויסע פערזאמלונג

פון גאנצען פאך

טאג־ארדנונג: 1) בעריכט 2) די פאך־לאגע. צוליב דער וויכטיגקייט פון די פראגען טאר קיינער נישט פעהלען.

1245 מיט אכטונג **די פאך-קאמיסיע**

אכטונג, זדונסקא=וואליער אין לאדז

דערמיט מאכען מיר בעקאנט. אז זונטאג, דעם 28 פעברואר ד. י. קומט פאר אין אייגענעם לאקאל פילסודסקיגא 12 פינקטליך 8,30 אוונט

א פערזאמלונג

מיט פאלגענדער טאג־ארדנונג: 1) פארלעזען און בעשטעטיגען די סטאטוטען 2) דיסקוסיעס איבער די פאראגראפען פון די סטאטוטען, 3) רעפעראט פון פרעזעס ווי אזוי און ווען אויסצוניצען אינזער רעכט פון די סטאטוטען

מיט אכטונג **די פערוואלטונג**

בעמערקונג: מ׳בעט צו קומען פינקטליך און מאסענווייז. 1222

פראפ. פעראיין פון ארבייטער אין דער פלייש=אינדוסטרי

לאדז, ב. יאסעלעוויטשא 16, טעל. 14653
שבת, ד. 27־טע, 5 אזייגער אוונט און זונטאג, ד. 28 ד. ח. פון 12 אזייגער בייטאג, קומט פאר אין לאקאל פון פאריין די

יערליכע אלגעמיינע פערזאמלונג

מיט פאלגענדע טאג־ארדנונג: 1) ערעפנונג און וואהלען פון פארזיצער 2) בעריכטע פון דער פערוואלטונג און רעוויזיאנס־קאמיסיע 3) בודזשעט אויפן יאהר 1932 4) ווייטערדיגע טעטיגקייט 5) וואהלען פון א פערוואלטונג און רעוויזיאנס־קאמיסיע 6) די יודיש־וועלטליכע שולען און די ארבייטערשאפט (רעפעראט) 7) פערשידענעס. 4012

חברים פליישער=ארבייטער קומט פינקטליך!

קליינהענדלער־פעראיין פון גייערס ראיאן, נאווא=זארזשעווסקי 3

אי״ה זונטאג, פ׳ ויקהל, דעם 28 פעברואר ד. י. 4 אוונט קומט פאר די

יערליכע אלגעמיינע פערזאמלונג

מיט פאלגענדע טאג־ארדנונג: 1) וואהלען פון א פארזיצער מיט אססעסארען 2) בעריכטען 3) בודזשעט פאר׳ן יאהר 1932 און 1933 4) פרייע פארשלאגען 5) וואהלען פון א פערוואלטונג.

בעמ.: ביי א נישט גענוגענדע צאהל מיטגלידער קומט פאר די פערזאמלונג דעם זעלבען אוונט 6 אז. און וועט זיין גילטיג ביי יעדער צאהל מיטגלידער. בכדי נישט צו פערלירען דאס וואהל־רעכט ווערט געבעטען צו ערלעדיגען דעם ביינטראג. 1192 **די וואהל=קאמיסיע**

יין כשר!!!

מיר מאכען בעקאנט אונזער ג׳ קונדשאפט, אז דער איינצעל־פערקויף פון דער וויין־און מעהד=פאבריק פירמע

„פראגרעס”

אלטער מארק 2, וואס עקזיסטירט מיט דעם גרעסטען ערפאלג איז איבערגעטראגען געווארן

אין פראנט= אלטער מארק 1.
געוועלב,

צוליב רעקלאמע פון ניי־ערעפנטען געוועלב, פערקויפען מיר א פלאש פון 1/4 ליטער גוטען ראזינען־וויין נומ׳ 6 נור 75 גר. און 1/4 ליטער דעם בעוואוסטען ראזינען־וויין נומ׳ 7 נור 85 גר.
איבערצייגט אייך מיט אייער פאמיליע, אז הנאה האבען פון גוטען וויין, וואס קאסט נישט טייער איז נאר ביי דער פירמע „פראגרעס”.

מיט אכטונג וויין־ און מעהד=פאבריק
פירמע **„פראגרעס”**
אלטער מארק 2, טעל. 184-82

פאר לערע פירטעל ליטערדיגע פלעשער פון פירמע „פראגרעס” צאהלען מיר 5 גר. פאר באטשינקע אין קווארט־פלעשער—10 גר.

קלאנגען וועגן ענדערונגען אין דער רעגירונג

וואַרשאַ, 25 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) אין די סיים-קולוארען האבען נעכטען קורסירט קלאַנגען, אַז דער פרעמיער פּריסטאָר האָט געבעטען בעריכט דעם מלוכה-פּרעזידענט און געפיהרט אַ לענגערען שמועס וועגען אַקטועלע פּאָליטישע ענינים.

ווי מען גיט איבער, זאָל מען דאָ"ש אויך האַבען געהערט וועגען ענדערונגען אין דער רעגירונג, וואָס זאָלען אַדורכגעפיהרט ווערען, נאָכדעם ווי עס וועט געשלאָסען ווערען די איצטיגע סיים-סעסיע, דעם 20. מערץ.

היינט — אַ זיצונג פון סיים

וואַרשאַ, 25 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) היינט קומט פאָר אַ זיצונג פון סיים. אויפ'ן טאָג-אָרדנונג געפינען זיך די שול-געזעצען און די פראַגע וועגען פערקלענערען די פענסיעס פון עמעריטען.

אפגעוואָרפען דעם סאָוועטישען ענטוואָפנונגס-פּראָיעקט

גענף, 25 (ספּ. טעל.) אויף דער זיצונג פון דער הויפּט-קאָמיסיע פאַר דער ענטוואָפנונגס-קאָנפערענץ איז אָפּגעוואָרפען געוואָרען דער ענטוואָפנונגס-פּראָיעקט, וואָס דער סאָוועטישער דעלעגאַט האָט געגעבען.

פערמאכט דעם בעקלייד-אַרב. פעראיין אין וואַרשאַ

וואַרשאַ, 25 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) בעכטען 7 אָוונד האָט די פּאָליציי פערחתמ'עט דעם בעקלייד-אַרבייטער-פעראיין, לעשנאָ 66.

אויסגעהאַקט די שויבען ביים יאַפּאַנישען אַמבאַסאַדאָר אין וואַרשאַ

וואַרשאַ, 25 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) נעכטען האָט אַן אומבעקאַנטער אויסגעהאַקט די שויבען פון לאָקאַל פון יאַפּאַנישען אַמבאַסאַדאָר.

מען רעכענט, אַז די שויבען האָט אויסגעהאַקט אַ כינעזער.

געשטאָרבען אַ זקן בעת'ן שמד

וואַרשאַ, 25 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) בעת'ן שמד'ן זיך אין קאָשטשאָל „שוו. אַלעקסאַנדראַ" האָט דער 72-יעהריגער אל. לאַבאַריצקי, אַלטער מאַרק 1, בעקומען אַ האַרץ-שלאַג און איז געשטאָרבען.

וואַרנונג!

אַזוי ווי ס'האָבען זיך בעוויזען אויפ'ן מאַרק אַ רייהע אַרטיקלען, וואָס אימיטירען די בעקאַנטע זייט יאָהרען

Sól do nóg Jana Dr. Elemera Fuchsa

בעטען מיר די ג. קויפער געפל. אויסדריקליך צו פערלאַנגען אָריגינעלען

זאַלץ צו די פיס Jana

1264   מיט דער שוץ-מאַרקע „Słoń"

Laboratorjum Dr. Elemera Fuchsa, Warszawa.

SÓL DO NÓG JANA
usuwa radykalnie dolegliwości nóg

פּאַרייז פון געדרויכערטע פיש און קאָנסערווען-סוחרים

לאָדז, פּאַמאַרסקאַ 15

מיט דעם האָבען מיר דעם כבוד מודיע צו זיין אונזערע חברים, מיטגלידער און נישט מיטגלידער, אַז שבת דעם 27 פעברואר ד. י. 9 אַ. אָוונד קומט פאָר אין לאָקאַל פון טעקסטיל-צער פּילסודסקי 57

אַ גראַנדיעזע גרינדונגס-פייערונג

פון אונזער פעראיין

מיר דערמאַנען די אַלע וואָס האָבען בעקומען איינלאַדונגען, צו קומען און זיך בעטייליגען אין אונזער יום-טוב וועלכער וועט זיין רייך מיט זעהר אַ גרויסען און אינטערעסאַנטען פּראָגראַם צווישען וועלכע ס'וועט אַנטיילנעמען דער אַלטסטעטישער חזן ה' ווינאַגראַד. אויך וועלען רעדען די ח"ח ראַטמאַן אַדוו. ווייצמאַן ראַטמאַן אינזש. פּינס פ. באַרי, עוזר האַמבורגער, פּרעזעס שלמה רעמינסקי און עהרען-סעקר. איז זאַך הוכטין

א גאַנצע נאַכט וועט שפּילען א פערשטאַרקטער אָרקעסטער

228   מיט כבוד די פערוואַלטונג

עפענטליכע אויפקלערונג

וועגען דער פירמע איזאַק ליסמאַן אין כאָדזשעש

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער נעכטיגער אַנאָנס אין „נ. פאָלקסבלאַט" צו אַלע רייזענדע סוחרים פאַר פּוילישער קאַוס, אַז ליסמאַן האָט בלויז געלאַזט צום פּראָטעסט זיין איינגענעם וועקסעל און אַנשטאָט צו בעצאָהלען דעם וועקסעל האָט ער נאָך נעדראָהט מיט מסר'ן, ווי אויך, אַז דער ענין איז בעקאַנט אַ געוויסען ראַבינאָוויטש, אַנדזשעיאַ 46, ערקלער איך, אַז אַלעס איז ליגען און אַ געמיינע נידערטרעכטיגקייט, וואָס איז „פּאַבריצירט" געוואָרען פון מיין געוועזענעם שותף פריהער הערש (יעצט יאַקוב) גוטנאַלד, וואַנגראַאָוויעץ די איצטיגע פירמע לויטעט צ"לא גוטנאַלד און אין כאָדזשעש הייסט די זעלבע פירמע וואָס האָט דעם אַנאָנס געשיקט אידאַ גוטנאַלד וואָס איז אויסען מיין גוטען סוחרישען נאָמען צו שעדיגען. אָבער דאָס וועט דעם אונטערשטעמטען ליגנער נישט געלונגען. די אַנאָנס איז צוגעשיקט געוואָרען פון כאָדזשעש שוו. באַרבאַרא 2 און האָט נישט געקענט דורך דער צייטונג קאָנטראָלירט ווערען. ס'איז טאַקע געוואונשען, אַז מען זאָל זיך אינפאָרמירען ביי ה' ראַבינאָוויטש. וועלכער געפינט זיך מיט מיר ביז'ן היינטיגען טאָג אין די בעסטע האַנדעלס-בעציהונגען. א סימן איז, אַז די גאַנצע מעשה איז אויסגעזויגען פון פינגער, וויל מיינע קאָנקורענטען, יאַקיב און מאַקס גוטנאַלד האָבען זיך עקסטרא אונטערן אַנאָנס נישט אונטערגעשריבען, נאָר אויפ'ן קאָנווערט איז אויפגעשריבען דער אַבזענדער, זייער אַנגעשטעלטער זיגבערט יאַקיב, שוו. באַרבאַרא 2. דאָרט וואוינט איצט אידאַ גוטנאַלד. איך גיב זיי, די רכילות טרייבער, 8 טאָג צייט אַז זיי זאָלען מיר צושטעלען דעם בלומרשטיין פּראָטעסט פון ראַבינאָוויטש. פאַר וועלכען איך בין גרייט צו בעצאָהלען 10 פאַכיג, אין געגענפאַל וועל איך איהם איבערגעבען דער פּראָקוראַטור, פאַר אונערליכע קאָנקורענץ און פאַר פערשפּרייטען פאַלשע רכילות. דערביי וועל איך זיין געצוואונגען די פאַלשע וועקסלען פון מאַקס גוטנאַלד, כאָדזשעש שוו. באַרבאַרא 2 צו בעלעגען דער פּראָקוראַטור. דערמיט האַלט איך מיך אָפּ פון ווייטערע פּאָלעמיק מיט דער פירמע גוטנאַלד. וואָס לאָזט זיך אויף אַזעלכע שמוציגע קאָנקורענץ-וועגען.

מיט אַכטונג

„JARMARK ŁÓDZKI"

wł. Izak Lisman, Chodzież.   1265

Dr. med.

Grzegorz Rozenberg

GDANSKA 44, tel. 224-44

צוריקגעקעהרט

נעמט אָן פון 5–7, זונטאָג און יום-טוב פון 12–2.

לעהרעריןן

גוטע פּעדאַגאָגין ערטיילט אינטענסיווע פאַר ערוואַקסענע אין פּוילישע, יודישע און דייטשע שפּראַכען צו ביליגע פּרייזען

לאַסמאַן בושעוינער 15

אַ האַרציגען מזל-טוב ווינש איך ה' דוד עקערמאַן אין פרוי צו דער חתונה פון זייער ליבען זוהן

בערל

מיט פרל. **שבה פרידמאַן**

איהר זאָלט דערלעבען פון זיי גרויס נחת און דעם יונגען פּאָר ווינש איך אַ גליקליך צוזאַמענלעבען

1129   שלמה נאַלדבערג.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער שוועסטערס זוהן

שלום שטיין

מיט פרל. **מאַניא טראַובע**

ווינשען מיר אַ האַרציגען מזל-טוב און אַ גליקליכע צוקונפט

1186   אביגדור באַרנשטיין און פרוי.

אונזערע האַרציגע פריינד

בעלא און יאַקוב ווייסבראָד

צום געבורט פון זייער ליב טעכטערל ווינשען מיר זיי אַ גרינגע דערציהונג

אברהם יעקב ראַגאַזשיוסקי און פרוי

1270   און משה פלאַווער.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער פריינד

דוד שינדעלקאָוף

מיט פרל.

קאַלטשיאַ בערקאָוויטש

ווינשען מיר אַ האַרציגען מזל-טוב און אַ גליקליכע צוקונפט

א. פּוטערהענדלער
מ. פּיסאַרעק
1204   י. בערישעווי.

Z okazji zaręczyn

p. **Reginy Monetówny**

z p. **Michałem Birnbaumem**

życzy wiele szczęścia   1248

Rodzina Maliniecki.

אַמיהל

איינגעריכטעט לויט דער נייעסטער טעכניק צו פערפאַכטען נעבען אַ גרויסען האַנדעלס איינזוהר, איבערמאַהלע פאַר לאַנדווירטען, איינגעאָרדנט אויף ערשטקלאַסיג ווייצען און קאָרן-מעהל, גיט די העכסטע פּראָצענטער.

אויבקאַציעס. פּאַרטער, 2 שטאָק, קאָנטאָר מיט טעלעפאָן און וואוינונג. צו ערפאַהרען דאַמבראָווסקאַ 24.

Nowość! ▲▲▲ **Nowość!**

MARJAN BRONA

„Miłość zagmatwanych chłopczyków"   1250

Cena 1 zł. ▲▲▲ **Cena 1 zł.**

Do nabycia we wszystkich księgarniach.

Dla bezdzietnego małżeństwa

POKÓJ z wszelkiemi wygodami **natychmiast do oddania.**

Południowa 20. m. 84.   1260

אונזערע חשובע פריינד

ה' שלמה העלפאַנד און פרוי

צו דער בר מצוה פייערונג פון זייער ליבען זוהן **שלום** ווינשען מיר זיי צו האָבען פון איהם פיל נחת

1232   **מ. ל. רייך און פרוי.**

צו דער האָכצייט פון אונזער געעהרטען פריינד

אנשעל מערמענשטיין

מיט פרל' **רעגינא ווראָשאַנסקא**

ווינשען מיר זיי אַ גליקליכע צוקונפט.

אברהם פענזעל און כלה
משה דאַנהעוויטש און כלה
מיכאל רייך
1229   יחיאל פרידמאַן.

אַ האַרציגען מזל טוב ווינשען מיר אונזערע פריינד

בעלא און יעקב ווייסבראַט

צום געבורט פון זייער ליב

טעכטערל

און ווינשען אַ גרינגע דערציהונג

אנדזשא און לוזער פערלמוטער
איטקע און יחיאל פּאַמעראַנץ
יוסף לייב און ישראל שמולעוויטש

כשר   **בעקאַנטמאַכונג.**   כשר

דערמיט מאַך איך בעקאַנט דער געעהרטער קונדשאַפט, אַז נאָך אַ גרינדליכען רעמאָנט, האָב איך איבערגענומען דעם

באַר „מעטראָפּאָל"

אויף **זשעלאַנאַ 2** (נעבען קינאָ „Corso")

וועלכער גיט אַרויס טעגליך כשר'ע און געשמאַקע פרישטיקען, מיטאָגען און וועטשערעס. ווי אויך געטרענקען, ספּעציעלער ווייַן לקידוש פון פירמע ליבערמאַן, פּולנאַצנאַ 10 צו פאַבריקס-פּרייזען.

די קיך געפינט זיך אונטער שטרענגער כשר'ער אויפזיכט. געשמאַקע מיטאָגען פון 1.20 זל. אַן, ווי אויך פערש. צייבייס צו יעדער צייט. אַלעס צו קאָנקורענץ-פּרייזען. אַ גלאָז ביר 15 גר. סאָלידע בעהאַנדלונג מיט אַכטונג

BAR „METROPOL"

זשעלאַנאַ 2

אינהאַבער: שמואל שטשיצקי.   1269

זונטאָג, דעם 28. פעברואר 1932, צו די שלושים פון אונזער לאַנגיעהריגען פּרעזעס

ג. ע. יעקב בראַמס

ב"ר חיים

וועט אין אונזער פעראיינס-לאָקאַל, פּיעטריקאָווער 64, פּינקטליך 12 אַ זייגער פאָרמיטאָג פאָרקומען **אַ הזכרה**, צו וועלכע מ'לאַדעט איין אַלע מיטגלידער, קרובים, פריינד און בעקאַנטע.

די פערוואַלטונג פון פערמיטלער-פעראיין

פּיעטריקאָווער 64   1194

דער יודישער פליישער-פעראיין פּיעטרקאָווער 24 דריקט אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל אינזער מיטגליד **אליעזר ווייס** צוליב טויט פון זיין פאָטער און מוטער

יצחק און צירל נ"ע

המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים

די פערוואַלטונג   1339

אמעריקא דראהט יאפאן!

ס'האלט ביי אנ'אמעריקאנער בלאקאדע געגען יאפאן

לאנדאן, 25 (ספ. טעל.) דער אמעריקאנער אויסערן־מיניסטער סטימסאן האט צוגעשיקט, צום פארזיצער פון דער סענאט־קאמיסיע פאר אויסערן ענינים, סענ. בארא, א בריף וועגן קאנפליקט אויפ'ן ווייטן מזרח. דער בריף ווערט, ווי דער אמעריקאנער פאליטישע קרייזן באטראכטן אלס וויכטיגסטע פאליטישע געשעעניש אין דער לעצטער צייט.

סטימסאן ווענדעט זיך, אין בריף, צו דער יאפאנישער רעגירונג מיט'ן פארוואורף, אז עס איז באריהרט געווארן דער וואשינגטאנער אפמאך פון 9 מלוכות.

סטימסאן פאדערט, נישט צוריי דייטיג, צו דער האלטן די פאליטיק פון אנ'אפענע טיר אין כינע. אנדערש וועט אמעריקא איבערייסן מיט די קלאוזולעס פון וואשינגטאנער טראקטאט, וועגן א גלייכגעוויכט פון די ים־כוחות אויפ'ן רואיקן אקעאן, און בעדייטענד פארגרעסערן דעם אמעריקאנער קריגס־פלאט.

אין די אמעריקאנער פאליטישע קרייזן האלט מען, אז דער בריף איז אייגענטליך אנ'אולטימאטום געווענדעט צו יאפאן.

אויב יאפאן וועט מיספרויכן מיט איהר שטעלונג אויפ'ן ווייטן מזרח און וועט שאדען באנגען די אמעריקאנער אינטערעסן, וועט אמעריקא זיך אפזאגן פון איהר ביז איצטיגע לויאלע שטעלונג. און וועט שאפן אויפ'ן פאציפיק, אזא שטארקע ים־באזע, אז יאפאן וועט נישט קענען חלומ'ען וועגן בעהערשן דעם כינעזישן מארק.

גלייכצייטיג וועט אמעריקא צוטרעטן אויסצופעסטיגן די שיפען, וואס מען האט געהאט אפגעשטעלט בויען.

סטימסאנס בריף האט אין וואשינגטאן געמאכט א גרויסן רושם.

דער יאפאנישער אמבאסאדאר דעבושי גיט נישט וועגן דעם קיין שום ערקלערונגען. מען ווייסט נאר, אז ער שטעהט בסדר אין א פערשטענדיגונג מיט דער יאפאנישער רעגירונג.

לאנדאן, 25 (ספ. טעל.) „טיימס" איז מודיע אז דער ענגלישער אמבאסאדאר אין טאקיא האט אינפארמירט, אז עס האלט ביי א בלאקאדע פון אמעריקאנער פלאט אויף יאפאן.

קאמפען ביי קיאנג וואן

לאנדאן, 25 (ספ. טעל.) ביי די בעטיגע אטאקעס אויף קיאנג־וואן, זיינען בענוצט געווארן פערשידענע מינים געוועהר.

אום 1 בייטאג איז דאס דארף קיאנג־וואן פער גומען געווארן דורך די יאפאנער און - א דייגער האבען זיי פון דארט געמוזט אנטלויפען, צוליב'ן פלוצלינגען שטארקען פייער פון די כינעזער.

די כינעזער בענוצען א נייע מעטאדע פון טאנק־קעמפ.

א נייער שטורם פון יאפאן

לאנדאן, 25 (ספ. טעל.) היינט 8 פריה האבען די יאפאנער אנגעהויבען א נייעם אנגריף אויף קיאנג־וואן. עס זיינען אויך בענוצט געווארן אלע מינים געוועהר. אום 10 א זייגער האט די לאגע דערגרייכט דעם קולמינאציע־פונקט. ס'זיינען פארגעקומען קאמפען אויף באגנעטען.

אין שאנכאי ווען דערווארט נייע יאפאנישע קרעפטען מיט'ן נייעם אנפיהרער גענ. היקא״א.

כינעזישער הויפט-אנפיהרער

לאנדאן, 25 (ספ. טעל.) גענעראל צייטינג קיי האט בעקומען פון נאנקין די נאמינאציע אלס הויפט־אנפיהרער פון כינעזישן מיליטער אין ראיאן פון שאנכאי.

כינעזישע כח'ות וואקסען

לאנדאן, 25 (ספ. טעל.) די צאהל כינעזישע פריוויליגע וואקסט מאסענווייז.

גענ. ציי־טינ־קיי האט ערקלערט די פארשטעהער פון דער אויסלענדישער פרעסע, אז ער האט נישט ברעה איבערצוגעהען אין אנ'אפענסיווע. ער וועט נאר שיצען די אומבעריהרליכקייט פון דער כינעזישער טעריטאריע.

לאנדאן, 25 (ספ. טעל.) די כינעזישע ארמעע הינטער שאנכאי וואקסט בסדר.

אין נאנקין איז געשאפען געווארן א נייע כינעזישע ארמעע. דארט זיינען אהינגעקומען 2000 קארעטען, וועלכע וועלען נאמינירט אלס אפיצירען.

עס קורסירען קלאנגען, אז אין 3ער נייער כינעזישער ארמעע זיינען פארהאן אויסלענדישע אינסטרוקטארען.

מאנדזשורער רעפובליק

לאנדאן, 25 (ספ. טעל.) אין מוקדען איז נעכטען פארגעקומען א קאנפערענץ פון מאנדזשורער מיניסטארען־ראט אונטערן פארזיץ פון געוו. כינעזישען קייזער פו־אי.

עס איז בעשלאסען געווארן, אז מאנדזשוריע דארף זיין א רעפובליק און דעם פרעזידענט וועט מען אויסוועהלען אויף א בעשטימטער צייט.

GRAND KINO

די פרעמיערע אין ווארשא האט בעוויזינט צו בעזיכען דער הער פרעזידענט פון דער פוילישער רעפובליק

היינט און פאלגענדע טעג!

100% פוילישער קלאנג־פילם!

Szyb L. 23

אין די הויפטראל:

Baśka Orwid, Wiesław Gawlikowski, Adam Dobosz, Jerzy Marr

אנהויב 4 נאכמ. לעצטער סעאנס 10.15

שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.

ביי דארם־טעטיגקייט

לעבער און גאל־ליידען, פעשוכטע און ניכט מאגען און דארם־קאטאר, נאשוועלונגען פון דער דיסדארם־וואנד. ער־קראנקונגען פון ענג־דארם בעזייטיגט דאס נאטירליכע ביטער־וואסער

Franciszka Józefa

שנעל און שמערצן־פריי צו בעקומען אין אלע אפטייקען און מעדיצינע־אפטייקען

צו די ה"ה גנבים!

נעכטען איז מיר אויסגע'גנב'עט געווארן

א טכאיעזשענער פעלץ

מיט א ווידרע־קאלנער. כ'בעט מיר דעם פעלץ אפ־צוברענגען נעגען גוטע בעלוינונג.

דיסקרעציע געזיכערט! פוקס, פיעמאריסקא 41a

1. שט., פראנט, אדער טעלעפאניש 164-94. 1271

Dr. med. H. KRAUSKOPF

אקושעריע און פרויען = קראנקהייטען

זגערזשער 15, טעל. 113-47

נעמט אן פון 4 ביז 7 אווענט 1117

א גאלרענער האנדעלס־פונקט, אזה אפטרעט־געלד אבגעזעצט פון 1. מערץ, גרויסער לאגער ווי אויך א געוועלב, צו פארפאכטען ביים ווירט קאשטשעלנא 3. 1120

לעהרערס

מיט רעגירונגס־רעכט, 18 יאהר פראקטיק, ער־טיילען פויליש, יידיש, פראנצויזיש, עספעראנטא, דייטש, בוכהאלטעריע און מאטעמאטיק.

שוו. יאכובא 12

עכטע אפיצינע, 1 טער שטאק וו. 30. שיה

שייטלען 50% ביליגער!!!

צוליב דעם איצטיגען קריזיס און צו דער בעקוועמליכקייט פון מיינע געעהרטע קליענטקעס זענען די פרייזען פון שייטלען פון היינט אן ביליגער געווארען אויף 50%. מיט געוועהנליכע שריפטען פון 30 ביז 45 זל. פאריזער פון 45 ביז 65 זל. אויך זענען ביליגער געווארען די פרייזען פון קעמען, פריזירען און אנדולאציע. מיט אכטונג

Felicja Kantor,

Łódź, Narutowicza 4. tel. 111-48

1227 egz. od r. 1910.

אכטונג, געעהרטע קונדשאפט!

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז איך האב אין מיין פריש־ערעפענטען

העררען־דאמען־פריזער־סאלאן

1 זאמענהאפא 1

(עק פעטריקאווער)

אונטער דער פערזענליכער ליטונג פון ה' יוזעף צוליב'ן קריזיס מעיקלענערט די פרייזען.

ראזירען מיט קעלניש וואסער	40 גר.
שערען	80 גר.
מאניקור	80 גר.
אנדולאציע	1.20 זל.
וואסער־אנדולאציע	1.50 זל.
דאמען שערען	80 גר.

פארבען ערשטקלאסיגע אויספערטיגונג דער ביליג

איך עמפפעהל מיך דער ג. קונדשאפט. „JÓZEF"

קלאנג־קינא־טעאטער

APOLLO

היינט און פאלגענדע טעג!

העלדישע עפאפעי פון די געשיכטען פון די קאמפען מיט'ן צאריזם וועגן דער אומאבהענגיגקייט פון פוילען א. ג.

10 פון פאוויאק

מיכטיגער פילם אויפ'ן גרונד פון די זכרונות פון Jan-Jur Gorzechowski

אין די הויפטראלן:

ZOFJA BATYCKA
BOGUSŁAW SAMBORSKI
ADAM BRODZISZ
KARLINA LUBIEŃSKA
JÓZEF WĘGRZYN

אנהויב אין נעוו. טעג 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג—12 א זייגער בייטאג.

נעכסטער פראגראם: „דערליווונג" לויט מאלסמאי

היינט און פאלגענדע טעג!

„24 שעה"

אין די הויפטראל:

CLIVE BROOK, MIRIAM HOPKINS, KAY FRANCIS

קלאנג־פילם־טעאטער

CASINO

טוועלאציאנס פילם.

דער פילם מאכט אנ'אומגעהויערן איינדרוק. פון „Paramount" און לאנד־אקטואליטעטען.

אויסער'ן פראגראם: קלאנג־וואכענבלאט

הנחה־בילעטען גילטיג.

אנהייב איז וועוטנליכע טעג 4.30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.

ערשטער קלאנג־קינא

SPLENDID

היינט און פאלגענדע טעג!

רופטשיף L.A. 3

דראמע פון בערטענשליכער דריי־מייל און גרויסער ליבע. — אין די הויפטראלן:

Jack Holt, Ralph Graves i Fay Wray

הנחה־קופאנען וענען גילטיג. אנהייב פון די סעאנסען 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג פון 12—4 צו רעדוצירטע פרייזען 75 גר. 1 זל. און 1.25

יודיש טעאטער

אין „פילהארמאניע"

דיר.: ד. צעלמייסטער און א. בעזמאן.

בראווא! בראווא!

האט געשטורעמט אין די טויזענדער בעזוכער, וואס זיינען געקומען זעהען אין „פילהארמאניע" דעם שענסטען אמעריקאנער ביה־קאמעדיע, דעם פרייליכען, זינגענדיגען, שיינענדען

רעכטצייט זאגט:

מיט זינגען, טאנצען און פרעהליכקייט — לעבט מען היינט אויף דער וועלט.

דזשעק רעכטצייט

היינט, פרייטאג, מארגן, שבת, 9 אווענט און שבת, 4 נ"מ צום 8., 9. און 10. מאל

צוזאמען מיט די נוי־בעקאנטע ארטיסטין־זינגערין

יוכבד זילבערג

— אין דעם נרויסען — אפערעטן־שלאגער

יאנקעלע כוואט

אין 3 גרויסע אקטן פון ס. וואה"ה.

מוזיק־רעזשי: דזשעק רעכטצייט.

ספעציעל פערגרעסערטער־ארקעסטער

20 שלאגער־נומערן

איינער שענער פון צווייטען!

דער שלאגער איבער אלע שלאגערן, וואס ווערט געזינגען דורך רעכטצייט און ארטיסטן צוזאמען מיט'ן גאנצן פובליקום

„צירעלע"

צירעלע, צירעלע...
מיין שיינע קליינע צירעלע
וואס דו זאלסט נישט טהון,
האב איך דיך ליב!
ביזט מיין ליבקעלע,
מיין שיינע זיסע פופקעלע,
נאר ס'ביהט מיך,
נאר ס'ציהט מיך
צי — צי — צירעלע..

ניע דעקאראציעס! ספעציעלע אויסשטאטונג! דער גאנצער אנסאמבל אלע אין שיינע קונסט־ראלען.

אווענט־פרייזען פון 80 גר. ביז 2.50 זל. מיטאג־פרייזען פון 50 גר. ביז 2 זל.

בילעטען צו בעקומען א גאנצען טאג אין קאסע פון פילהארמאניע. פאספארטען און פריי־קארטען נישט גילטיג.

יאפאנ'ס פלאן פון צוטיילען כינע

מיט דער הילף פון פעלקער-בונד און די פעראייניגטע שטאטען

טאקיא, 25. (ספ. טעל.) נאכ'ן אפרייסען מאנדשוריען פון כינע געהט די פאליטיק פון יאפאן אין דער ריכטונג צו צוקלאפען כינע אויף א רייה קליינע מלוכה'לעך. דעם דאזיגען ציל וויל יאפאן דערגרייכען מיט דער הילף פון דער פעלקער-ליגע. יאפאן האט זיך געווענדעט צום פעלקער-בונד מיט א באטע, אין וועלכער עס ווערט אנגעוויזען, אז כינע איז נישט קיין איינהייטליכע און ארגאניזירטע מלוכה און אז כדי זיך צו קאנסאלידירען, מוז כינע האבען די הילף פון דער וועלט. דאס בעדייט אנ'אינטער-נאציאנאלע איינמישונג אין וועלכער עס איז פארם.

יאפאן האלט, אז ס'איז שוין ווייניג צו שאפען א נייטראלע זאנע. יאפאן האלט, אז מען דארף אנערקענען די עקזיסטירענדע באזונדערע כינעזישע רעגירונגען און אז דאס וועט שאפען ארדנונג אין כינע. כדי דעם פלאן פון צוטיילען כינע צו פערווירקליכען איז נויטיג די מיטהילף פון פעלקער-בונד און פון די פעראייניגטע שטאטען.

אונטערגעשריבען די קאנצעסיע

וועגן עקספלואטירען די הייל-וואסערן פון טבריה

ירושלים (יט"א) אין חיפה איז אונטערגעשריבען געווארען אין הויז פון דיסטריקט-קאמיסאר און אין אנוועזענהייט פון קאמיסאר קיוד-ראטש אנ'אפמאך צווישען דעם פרעזידענט פון דער שטאט טבריה און דעם אונטערנעהמער בערנארד ראזענבלאט וועגן עקספלואטירען די הייל-וואסערן פון טבריה (חמי-טבריה). די קאנצעסיע איז גילטיג אויף 45 יאהר. די ערשטע פינף יאהר, אין משך פון וועלכע עס דארפען אינסטאלירט ווערען די בעדער און כלערליי נויטיגע איינריכטונגען, געהערט די קאנצעסיע צום אונטערנעהמער, נאכ'ן אבלויף פון דעם טערמין וועלען די טבריה-בעדער עקספלואטירט ווערען געמיינזאם דורך דעם קאנצעסיאנער און דער רעגירונג. פאר דער אונטערנעהמונג, אין וועלכער עס דארפען אינוועסטירט ווערען 40 טויזענד פונט, איז געשאפען געווארען אנ'אקציען-געזעלשאפט, וואס צו איהר ראט געהערען צוואנד. די ה"ה סופראסקי און געזונדהייט. די קאנצעסיע געהט אריין אין קראפט דעם 28-טען ה. ח., און דער קאנצעסיאנער טרעט תיכף צו צו דער פיהרונג פון די נויטיגע ארבייטען.

—:)O(:—

צוגרייטונגען צו דער מכבי'אדע פון פרילינג 1932 אין תל-אביב

ירושלים (יט"א) אויף א פרעסע-קאנפערענץ האבען די ארגאניזאטארען פון דער פאר-שטעהענדער מכבי'אדע אפגעגעבען א בעריכט וועגען גאנג פון די פארבערייטונגען צו די ערשטע יודישע אינטערנאציאנאלע אלימפ-שפילען. 20 אבטיילונגען פון וועלט-מכבי-פערבאנד אין 20 לענדער האבען שוין אנגעקינדיגט זייער אנטייל. צו דער מכבי'אדע זענען איינגעלאדען געווארען די בריטישע און אראבי'שע ספארט-קלובען אין עבר-הירדן, עגיפטען און סיריען.

דאס פראגראם נעמט ארום, חוץ די וועלט-שפילען אין תל-אביב, טעניס-מעטשען אין רחובות און א שווים-קאנקורס אין חיפה.

אין תל-אביב ווערען געפיהרט די ארבייטען ארום צוגרייטען די ספארט-פלעצער אין דער נאהענט פון טייך ירקון. צו די ספארט-פלעצער ווערט געבויט א ספעציעלער וועג.

פערשידענע ידיעות פון א"י

ירושלים (יט"א) אין דעם ניי-אויסגעבויטען עדיסאן-האל איז פארגעקומען א קאנצערט פון בעריהמטען פידעל-ווירטואז יאשא חפץ. דער ריזיגער האל איז געווען פולגעפאקט. צווישען די געסט איז אויך געווען אנוועזענד דער הויך-קאמיסאר גענעראל סער ארטור וואוקאפ.

ירושלים (יט"א) אין משך פון די לעצטע טעג זענען אין א"י נאטירט געווארען דריי זעלבסט-מארדען פון יודען. אין חדרה האט זיך גענומען דאס לעבען דורך אויפהענגען זיך דער 22-יעהריגער יצחק מאירסאן. אין תל-אביב האט זיך געסמט ברון גודריך און אין דער קאלאניע גבע (קריין בית-שאן) האט זיך דערשאסען רחל ראזענפעלד.

ירושלים (יט"א) קיין א"י איז אנגעקומען פון עגיפטען לידי עלי, די טאכטער פון פערשטארבענעם לארד מעלטשעט און שוויגער-טאכטער פון לארד רעדינג. לידי עלי איז אפגעפאהרען אין דער מעלטשעט-ווילע אין מגדל (ביי טבריה).

—:O:—

וואס פעהלט די יודיש-ענגלישע בעציהונגען אין א"י?

אינטערעסאנטער פארשלאג פון קאנסערוואטיסטען-פיהרער מאיאר ארמסביי-גאר

לאנדאן (יט"א) מאיאר ארמסביי-גאר, דער פיהרענדער ענגלישער קאנסערוואטיסט, געוו. אונטער-שטאטס-סעקרעטאר פאר קאלאניאל-ענינים אין באלדווין-קאבינעט און אין איצטיגען מאקדאנאלד-קאבינעט — ערשטער ארבייטס-קאמיסאר, האט די טעג אין דער לאנדאנער „פאלעסטיין סטיודענטס-אסאסיישיין" געהאלטען א פארטראג וועגען די בעציהונגען צווישען יודען און ענגלענדער אין ארץ-ישראל. מאיאר ארמסביי-גאר האט ערקלערט צוואנד:

זייט איך בין געקומען אין קאנטאקט מיט א"י-ענינים און דער יודישער נאציאנאלער בעוועגונג, האב איך שטענדיג געהאט בעזונדערע סימפאטיעס פאר דער דאזיגער בעוועגונג און האב זיך געשטעלט אלס אויפגאבע, ווי ווייט איך קען, צו שטודירען דאס יודישע לעבען, בעקענען זיך מיט די יודישע אידעאלען און די פערשטעהען מחמת אויב איינער וויל אויסטייטשען פאר אנדערע די דאזיגע זאכען, מוז ער פריער קודם כל זיך לערנען פערשטעהען. מיט 14 יאהר צוריק בין איך געווען דער פערמיטלער צווישען דער ציוניסטישער קאמיסיע און דער מיליטער-פערוואלטונג אין א"י. זייט דעמאלט האלט איך, אז איינס פון די א"י-פראבלעמען איז די ריכטיגע אויסטייטשונג פון די בעציהונגען פון יודען צו ענגלענדער און פון ענגלענדער צו יודען.

אין משך פון די לעצטע יאהרען איז איינע פון די צרות פון א"י געווען אהן ספק דער פאקט, וואס יודען און ענגלענדער אין א"י האט זיך נישט כדבעי פערשטאנען, איך וויל טאקע היינטיגס מאל פרובען געבען אייך א בעגריף וועגען דער שטעלונג פון ענגלענדער, אזוי אז ווען איהר וועט קומען צוריק קיין א"י, זאלט איהר זיין מעהר ביכולת צו פערשטעהען דעם ענגלענדער. פון אייער זייט ווידער, אויב איהר וועט פערשטעהען דאס טיפיש-ענגלישע, וועט אייך אין דער גלייכער מאס זיין לייכטער צו געבען פערשטעהען דעם ענגלענדער דעם יודישען שטאנדפונקט.

מיר זענען שטארק פערשידענע טיפען, דער יוד פערמאגט אנ'ערשטוינענד גרעסערע דיאלעקטישע געשיקטקייט ווי דער ענגלענדער. דער יוד האט די גרויסע קראפט צו קאנצענטרירען זיך אויף דעם געגענשטאנד, וואס ער האט זיך פארגענומען. דער ענגלענדער פערמאגט נישט די בעגאבונגען אין דער זעלבער מאס, און מהאי-טעמא גיט זיך אפט נישט איין דעם ענגלענדער צו פערשטעהען זאכען, וואס דער יוד האט שוין פון לאנג בעגריפען.

עס איז א פאקט, אז דער ענגלענדער לענקט זיך מעהר לויט טראדיציאנעלע געוואוינהייטען און אימפולסען, ווי דורך שכל און לאגיק. שטענדיג תמיד צווישען פערשידענע טראדיציעס און א געוואלדיגער פערשידענארטיגקייט פון ראסישע און פיזישע סביבות, איז ענגלאנד — כדי איינצוהאלטען איהר באציאנאלען וועזען — שטענדיג געווען געטריבען צו קאמפראמיסען. דער ווערט פון יעדער נייער בעוועגונג און פון יעדען נייעם געדאנק קען זיך אריינפאסען אין דעם מוח פון ענגלענדער בלויז אויב עס לאזט זיך איהם דעם דאזיגען געדאנק צו צובערענגען צו א וועלכען עס איז עקזיסטירענדען שורש פון זיין אייגענעם שטאם; בלויז אין דער מאס איז ער די נייע בעוועגונג ביכולת צו בעגרייפען, אויף וויפיל זי לאזט זיך אריינפאסען אין זיין נאציאנאלען וואקסטום. זיין רעאליזם איז אנ'אונמיטעל באַרער און איז דער פראדוקט פון זיין ספעציפישער סביבה.

ווען דער ענגלענדער ווערט איבערגעפלאנצט פון זיין אייגענער סביבה אין אנ'אנדער לאנד, האט ער צוויי בעשטרעבונגען: ערשטענס איינצוהאלטען האר זיך גופא עטוואס פון דער סביבה אין זיין אייגענער היים. און צווייטענס, לאזען די אנדערע מענשען ארבייטען פאר זייער אייגענער ענטוויקלונג אין זייער סביבה אויף זייער אייגענעם שטייגער. אלס פועל-יוצא דערפון האט מען איהם נישט ליב צוליב דעם, וואס ער איז א פורש מן הצבור און האלט זיך מן-הצד, דער ענגלענדער האט ליב און איז שטארק שטאלץ אויף זיין אייגען לאנד און זיין עבר. ער האט ליב, ווען אנדערע מענשען פיהלען דאס זעלבע וועגען זייער לאנד און זייער עבר. זיין עיקר-שוועריגקייט און אפשר זיין הויפט-חסרון איז דאס, וואס ער איז אזוי לאקאל און קאנקרעט אין זיין קוק אויף דער וועלט. ער האט נישט קיין צוטרוי צו אלגעמיינע אידעען און דאקטרינעס אדער פלוצימע שנויים.

זעהר פיל ענגלענדער האבען אינסטינקטיוו א פאזיטיוו געפיהל פאר מענשען, וואס וואוינען לאנג אויף איין ארט. מחמת דער ענגלענדער האט ליב דאס, וואס איז איינגעווארצעלט אין באדען, בעטראכט ער אפט דעם ניי-אנגעקומענעם ווי א צושטערענדע קראפט. דאס איז איינס פון די צרות פון א"י.

אין לאנדאן איז דער קאנטאקט צווישען יוד און ענגלענדער א שפאר ביסעל צו-שטארק. פאליטיש, און אין א"י איז נישטא גענוג פערזענליכע אונמיטעלבארע פערשטענדניש צווישען דעם ענגלישען און יודישען יחיד.

ווען אין א"י געשעהט עפעס שלעכטס, און דער אדער יענער ענגלענדער טוט עטוואס אזוינס וואס איהר פערשטעהט נישט אדער וואס געפעלט אייך נישט, זענט איהר גענייגט פארצושטעלען זיך, אז שולדיג דעריין איז א פאליטישע שיטה, וואס ווערט דירידזשירט פון דעם צענטער אין לאנדאן, א מאקיאוועלישע שפיקעל ארבייט פון קאלאניאל-אפיס אדער פון קאבינעט. די דאזיגע אילוזיע מוז אייך צושטרייען. איהר קענט אויסגעפינען א סעריע פון פאליטישע אקציעס, וואס האבען געטייטשט ווי פאליטישע סתירות. אזוי איז עס נישט, געוועהנליך איז עס א פועל יוצא פון דער נייגונג, וואס דער אינדיווידועלער ענגלענדער האט פאר דער צופאסונג צו די אומשטענדען. אין אייער בעהאנדלען דעם ענגלענדער מוזט איהר נעמען אין אכט דעם יחיד.

דעם רעקארד

האט געשלאגען

די מאדערנסטע פערפומעריע

J. DRUKIER

ZAWADZKA 5, TELEFON 175-92

פון רעדוצירען די

פרייזן פון אלערליי

קאסמעטיק

וועלכע בעזיצט היינט צו טאג דעם רייכסטען

אויסוואהל פון די נייעסטע

פערפומען און קאסמעטיק

און אלעס צו שטוינענד ביליגע פרייזען.

פאר אנגראסיסטען — ספעציעלער ראבאט

לאדזער יודישער

קאמעראל-טעאטער

אלעע 1-ער מאי 2. דיר.: ד. צעלמייסטער און א. בעזמאן

גאסטשפילען

פון לאדזער קאמעראל- און

קליינקונסט-טעאטער

„ארט"

קינסטל. אנפ.: מ. בראדערזאן.

היינט פרייטאג – 2 פארשטעלונגען: 7.45 און 9.45 אווענד. מארגען שבת 3 פארשטעלונגען: 4 נאכמיטאג צו פאפולערע פרייזען, 7.45 און 9.45 אין אווענד

ווידערהאלונג פון 25-טען יובילעאום-פראגראם

„שמחות ביי יודען"

אין 2 טיילן, 13 בילדער

1) פראלאג, 2) בין מנחה למעריב, 3) וואלס, 4) וויא, פערדעלעך!... 5) אברוש און דאבריש, 6) שמענדריקעס, 7) נעראיגעל, 8) ש"ה באנדע, 9) אלע זענען גוט, 10) אינדרא, 11) ראוי לחופה, 12) דער ארעסטאנט פון נאוואמיעסקא גאס, 13) פינאל: שמחות ביי יודען.

טעקסטען: מ. בראדערזאן, י. אבערזשאנעק, א. גאלדבאדען און פ. פיאדראוו; מוזיק: קאמפ. דוד בייגעלמאן, פ. לישט און פאלקס-מאטיוון; דעקאראציעס און קאסטיומען: דינה מאטיס; רעזשי: ש. דזשיגאן און י. שומאכער; קאנצערט-מייסטער: ש. בייגעלמאן; ביהנע-אינספ. מ. קאן

עס בעטייליגען זיך (לויט א"ב): ש. גאלדשטיין, מרים דאלסקא, ש. דזשיגאן, שיינע מרים, צילי סטאל, מ. פעטערמאן, מ. פילאווער, מ. קאן, ל. ריינגלאס, י. שומאכער, י. שיפער און א קינסטלערישער טאנץ-קווארטעט. —

די קאסע איז אפען פון 6 א זייגער אווענד, שבת א גאנצען טאג.

דער בילאנס פון דער סאנאציע

אנ׳אינטערעסאנטע פאלעמיק איז איצט פאר־געקומען צווישען ה׳ ש. ה. פון „נאש פשעגלאנד" און דעם הויפט־ארגאן פון דער סאנאציע דער „גאזעטא פאלסקא". אין איין ארטיקעל האט ש. ה. געשטעלט דער סאנאציע די פראגע, וועלכע איז שוין נישט איין מאל איהר געשטעלט געווארען און אויף וועלכער עס איז ביז איצט אייגענטליך קיין קלארע תשובה נישט געגעבען געווארען:

צו וואס האט געלויגט צו מאכען א רעוואלוציע, אויב נאך דער רעוואלוציע האט זיך גאר־נישט געענדערט און אלצדינג איז געבליבען בייס אלטען?

אויף דער פראגע, האט אין דער „גאזעטא פאלסקא" געענטפערט דער רעדאקטאר פון דער צייטונג, דער פאט מיעדזשינסקי, אבער זיין ענטפער איז ארויסגעקומען זעהר צושוואומען און נעבעל־האפטיג. קודם כל פרובט ער בעווייזען, אז די סאנאציע איז נישט קיין פארטיי, נאר עפעס אנדערש און אז דער אונטערשייד צווישען איהר און א פאר־טיי איז דער, וואס א פארטיי האט א פראגראם, דא־געגען די סאנאציע פרובט נישט צו האבען קיין פראגראם נאר זי לאזט זיך לייטען פון די העכסטע בעדערפענישען פון דער מלוכה. אין דעם עצמער איז ריכטיג נאר דאס, וואס די סאנאציע איז אן אייגנארטיגע פארטיי, דאס הייסט זי רעפרעזענ־טירט נישט א בעשטימטען קלאס פון דער געזעל־שאפט, נאר זי שטעלט מיט זיך פאר א געמיש פון די פערשידענסטע שיכטען, וואס זייערע אינטערעסען מוזען קומען אין קאנפליקטען, און וועלענדיג צו־פרידענשטעלען אלעמען איז זי נישט אימשטאנד צו בעפרידיגען קיינעם.

דעם אומשטאנד, וואס די סאנאציע האט דער־וויל בעוויזען אזוי ווייניג פאזיטיווע אויפצייטען, פרובט דער. מיעדזשינסקי צו פערענטפערען מיט דעם אלטען נוסח, אז דאס אונאפהענגיגע פוילען איז זעהר יונג, אז די בעדינגונגען ביי וועלכע עס קומט אויס צו בויען דאס לאנד און די מלוכה, זענען אוי־סערגעוועהנליך שווערע און קאמפליצירטע, רעליף ענטפערט און מיט רעכט ה׳ ש. ה. אז צום ראדיגען ארגומענט וואלט מען שוין געמעגט מאכען א סוף. עס זענען פערהאן אנדערע מלוכות, וועלכע געפינען זיך נישט אין קיין לייכטערע בעדינגונגען, אבער דער פאקט פון יונגקייט וואלט, אדרבא, געקאנט דינען אלס קוואל פון ענערגיע פאר שעפערישער ארבייט. דערווייל אבער לייזט די סאנאציע פון דער זעלבער עלטער־שוואכקייט ווי די פריהערדיגע רעגי־רונגען אין פוילען.

בלויז דעם סוף פון זיין ארטיקעל ווידמעט מיעדזשינסקי די פאזיטיווע זייטען פון דער סאנ־באטארישער ארבייט און ער רעכענט אויס די דערגרייכונגען פון דער סאנאציע אויף פערשידענע געביטען. אבער דא ערשט קאן מען ביי יעדער בעהויפטונג שטעלען א פראגע־צייכען. א שטייגער ער בעהויפט אז אויפ׳ן געביט פון דער אויסער־ליכער פאליטיק זענען צו פערצייכענען אן ספק־דיגע ערפאלגען. אבער צי איז עס ווירקליך אזוי? צי קאן מען למשל דעם לעצטען ארויסטריט פון ארגאן פון דער פראנצויזישער לעווי־צע מיט דער פאדערונג איבערצורייסען דעם בונד מיט פוילען בעטראכטען אלס אזא מין ערפאלג? און פראנקרייך איז דאך די הויפט־פעריינדעטע און פראטעקטארקע פון פוילען.

נאך ווייניגער קאן מען רעדען וועגען ערפאלגרייכע אויפ׳ן געביט פון דער מינדערהייטס־פאליטיק. עס איז גענוג אנצווייזען אז קיין איין מינדערהייט האט נישט געשטימט פאר׳ן בידזשעט. און די מינדערהייטען פערבלייבען דאך נישט צו בעקומען די מאכט אין דער מלוכה. זיי וואלטען אונטערשטיצט יעדע רעגירונג, וואס וואלט בעפרידיגט זייערע רעכט וועלכע זענען גאראנטירט דורך דער קאנסטיטוציע.

און די עקאנאמישע פאליטיק פון דער סאנאציע? דא געפינט מיעדזשינסקי אליין נישט קיין גרונד זיך צו בערימען, אלס פערדינסט פון דער סאנאציע האלט ער בלויז דאס, וואס זי איז נישט בעגאנגען קיין גרויסע פעהלערן, וואס זי האט זיך נישט געלאזט אויפ׳ן וועג פון ראדיקאלישע עקספע־רימענטען. דאס איז שוין צו האלטען פאר א גרוי־סע מעלה. ווייל אין דער איצטיגער צייט זענען כמעט אלע מלוכות געצוואונגען צו מאכען גרויסע און ראַ־דיקאלישע עקספערימענטען.

אלזא, וואס האט דאך אויפגעטאן די סאנאציע? דאס איינציגע, וואס מ׳קאן איהר אויפווייזען איז דאס, וואס זי האט די פריהערדיגע מענשען פער־ביטען מיט אנדערע, איז וואלטען כאטש די נייע מענשען געווען פיל פעהיגער און פאלמענערישער ווי די פריהערדיגע, איז אבער דאס אויך נישט און מיט קיין בעזונדערס קוואליפיצירטע מלוכה־מענערישע כוחות קאן זי קיינעם נישט אימפאנירען.

דער בילאנס פון דער סאנאציע־טעטיגקייט פאר די קנאפע זעקס יאהר, וואס זי שטעהט ביי דער מאכט, איז, ווי מיר זעהען, זעהר אנ׳ארימער.

אויסלענד. יודען אין דייטשלאנד
זאלען האבען וואהל־רעכט צו די יודישע קהלות

בערלין (יט״א) פון אינפארמירטע קרייזען גיט מען איבער דער יט״א, אז א דאנק די פראטעס־טען פון די יודישע קערפערשאפטען איז וואהרשיינ־ליך, אז דער רעגירונגס־פראיעקט וועגען דער אר־גאניזאציע פון יודישען קהלות־וועזען אין דייטש־לאנד זאל געענדערט ווערען אין דעם זין, אז אויסלענדישע בירגער מיטגלידער פון די יודישע קהלות אין דייטשלאנד, זאלען האבען וואהל־רעכט צו די קהלות. אזוי ווי עס איז געווען לויט די ביז־איצט פערפליכטענדע געזעצען.

דער פאליטישער מאמענט
כינע שלאגט יאפאן. — די נייע פאזע אין קריג אויפ׳ן ווייטען מזרח

מיר האבען ערשט די טעג געשריבען וועגען דעם איינציגארטיגען טאן, וועלכען עס האבען אפויער־געבראכט די כינעזישע זעלנער אין געניף. מיר האבען אנגעוויזען אויף דער דראהונג און וואר־נונג וועלכע עס האבען ענטהאלטען די ארויסטרע־טונגען פון כינעזישען זעלנאט. ער האט אפען ער־קלערט אז פאר כינע שטעהט איצט די פראגע נישט וועגען ענטוואפנונג נאר וועגען פולקאמענער בע־וואפנונג, כדי צו קאנען זיך אקטיענשטעלען די אנגריפען אויף איהר אומאפהענגיגקייט און טערי־טאריאלער גאנצקייט. דאס כינעזישע פאלק האט ער געזאגט, האט אין זיין טויזענטיאהריגער געשיכטע דורכגעמאכט פיל נסיונות, עס וועט אויך איבער־קומען דעם איצטיגען קריזיס, אבער פון קריזיס וועט כינע ארויס מיט א נייער פסיכאלאגיע, וואס קאן ברענגען צו א געוואלדיגען און געפעהרליכען אויסברוך פון האס געגען אלע פרעמדע א האס, געגען וועלכען עס וועלען נישט קאנען בייסטעהן קיין שום הארמאטען.

די געשעהענישען פון די לעצטע טעג אין ווייטען מזרח זאגען עדות דעריף, אז דער איבער־ברוך אין דער פסיכאלאגיע פון די כינעזער קומט פאר גיכער ווי מען האט דאס געקאנט ערווארטען. שטעהענדיג אויג אויף אויג מיט דער אומגעהויערער געפאהר מצד דעם יאפאנישען אימפעריאליזם, וועל־כער האנדעלט מיט דער שטילער הסכמה פון די אנדערע מלוכות, האט זיך אין די כינעזער דערוועקט דאס געפיהל פון זעלבסטשוץ אין זעלבסט־ערהאל־טונג. עס ווייזט אויס, אז אין די פארידונגען איז גע־קומען אביסע ווענדונג, דער פעלדצוג פון די יא־פאנער האט אויף א וויין אין אונאויפהערליכער און לייכטער טריאומף־מארש, גראד פערקעהרט, די יאפאנער שטויסען זיך אן אויף אנ׳אונגעהויערען און שווערען ווידערשטאנד, נאך מעהר זיי ליי־דען מפלות. זיי האבען אין די לעצטע שלאכטען ביי שאנכאי וואס בינגע זיי האט דער כינעזישער רעלע־יאט ממש געפעסטען זיך ביים פעלקער־בונד מען זאל זעהען פערהיטען פאר דער דראהענדער שרעקליכער פלוט־פערגיסונג, אט אין דער שלאכט האבען די יאפאנער געליטען א שטארקע מפלה, האבען פער־לוירען טויזענדער טויטע, פערוואונדעטע און גע־פאנגענע און זענען געצוואונגען געווארען איבער־צוגעהען אין דעפענזיווע. אין דער צייט, וואס ביז איצט זענען די שטעדט געווען אין דער אפענזיווע און האבען זיך אריינגעשניטען אין קערפער פון כינע, ווי א מעסער אין וואקס אריין. די ערשטע ערפאלגען פון כינעזישען געווער האבען נאטיר־ליך דערוועקט מוט ביי די כינעזער. אין כינע הערשט א געוואלדיגער ענטוזיאזם, א נאציאנאלער אויפברוך וועלכער האט געבראכט שוין אפילו צום איינשטע־לען פון די שטרייטיגקייטען צווישען די בעזונדערע רעגירונגען און צו דער שאפונג פון א געמיינזא־מען פראנט געגען פערהאסטען שונא, געגען יאפאן, אין יאפאן איז, פערשטעהט זיך, דער עפעקט פון די כינעזישע נצחונות גראד א פערקעהרטער.

אבער אויך אויפ׳ן פאליטישען געביט האבען די כינעזער צו פערנאטירען א בעדייטענדען ערפאלג. נאך פאר דער שלאכט ביי שאנכאי האט דער פעל־קערבונד, וואהרשיינליך אונטער׳ן דרוק פון די איי־ראפעאישע און אמעריקאנישע אינטערעסען וואס זענען בעדראהט אין שאנכאי, אוועקגעלעגט די טאק־טיק פון וואקלען זיך אין אננעמען א פאזיציע, וועלכע איז אפען געווענדעט געגען דער קריגס־אקציע פון די יאפאנער. דער פעלקערבונד־ראט האט זיך געווענדעט צו יאפאן מיט דער אנווייזונג, אז איהרע האנדלונגען זענען געגען דעם פאקט פון דער ליגע און געגען דעם וואשינגטאנער אפמאך, וועלכער האט גאראנטירט די כינעזישע טעריטאריע. עס איז אויך אנגענומען געווארען די פאדערונג פון כינע וועגען צונויפרופען אנ׳עקסטרא זיצונג פון פעלקערבונד־ראט צו בעהאנדלען די אקציע פון יאפאן און אנצו־נעהמען די געהעריגע שריט וואס זענען פאראויסגע־זעהען אין דעם ארט. 16 פון פעלקערבונד־פאקט.

די מיטלען, וועלכע זענען פאראויסגעזעהען אין דערמאנטען ארטיקעל זענען זעהר ערנסטע און ווייט געהענדיגע, מיט א מיטגליד פון דער ליגע, וואס וועט, געגען די פערפליכטונגען וועלכע עס לעגט ארויף דער פאקט פון פעלקערבונד, פער־פיהרען א קריג, דארפען די איבעריגע מלוכות תיכף איבעררייסען אלע פינאנציעלע און ווירטשאפטליכע בעציהונגען, דער ראט פון פעלקערבונד קאן א־ווייזען מלוכות וואסערע קריגס־מיטלען זיי דארפען אנ־נעהמען אויף צו שיצען דעם אנגעגריפענעם צד. די מיטגלידער פון דער ליגע זענען מחויב דורכ־צולאזען דורך זייער טעריטאריע די מיליטערישע כוחות, וואס ווערען געשיקט געגען אנפאלער. מצד דעם פעלקערבונד איז עס געווען א זעהר ענטשלא־סענע טאט. די דעציזיע צונויפצורופען אויפ׳ן 3־טען מערץ אנ׳עקסטרא סעסיע וועגען דער יאפאנישער אקציע געגען כינע, מיט דער דראהונג אנצווענדען די סאנקציעס פון ארט. 16. בפרט נאך, וואס גלייכ־צייטיג האט דער ראט געשיקט א נאטע צו יאפאן מיט דער פאדערונג באלד אפצושטעלען די קריגס־האנדלונגען אין אנ״ר בען איינטערהאנדלונגען, וועט דאס שאפען א נייטראלע זאנע וואס זאל אפגעהיט ווערען דורך נייטראלע מיליטער.

כדי זיך לייכטער צו מאכען די ארבייט אויף דער פאלשטענדיגער ערזעצונג פון ראט האט יאפאן פערענדיגט דעם פון לאנג צוגעגרייטען פלאן פון פראקלאמירען מאנדזשוריע אלס זעלבסטשטענדיגע מלוכה. די קאמיסיע איז דורך געפיהרט געוואָרען מיט דער הילף פון סערקוויסטע און אונגעטרייע קויפטע כינעזישע טוער, וואס האבען זיך כלומרשט אן דער יאפאנישער אריינמישונג און פראש פון דער נייער־עבאקע ער רעפובליק־איז מיט דער ברכה פון יאפאן געשטעלט געווארן דער א יונגער כי־נעזישער קייזער פוראי, א בארעזשטע ל ער און ווי־לענסלאזע מענש, וועלכער וועט זיין א שפילציג אין די הענט פון די יאפאנישע ראטגעבער און יע־נעראלן. די עקזיסטענץ פון דער נייער מלוכה דא־ברעגען, לויט דער יאפאנישער אויפפאסונג, א נייע ווענדונג אין די בעציהונגען פון כינע מיט יאפאן, ווייל לויט דער יאפאנישער קאנצעפציע האט יאפאן שוין איצט נישט צו טון אין מאנדזשוריע מיט כינע נאר מיט א זעלבסטשטענדיגער רעפובליק.

אבער אזא פערהיינפאכטען שטאנדפונקט קאן נישט אננעמען נישט כינע, נישט אמעריקע, וועל־כע האט גרויסע אינטערעסען אין ווייטען מזרח, אויך סאוויעט־רוסלאנד מוז בעגעגענען פיינדליך די בילדונג פון דער נייער רעפובליק, וועלכע דארף דאך האבען צו זאגען איבער דער כינעזישער מזרח־איזענבאהן, די סאוויעטען האבען שוין ערקלערט, אז פון זייער רעכט אויף דער דאזיגער באהן וועלען זיי באין אופן נישט רעזיגנירען.

מיט דער אפענסיווע אין שאנכאי האט יאפאן נאר פערקאמפליצירט איהר לאגע אין מאנדזשוריע. שוין פריהער האט מען דארט געזעהט שטיגען אז יאפאן דארף נישט אויסנוצען די אוואנטורע אי־רוס שאנכאי. אבער דער געדאנקען פון לערנען אויסצוברייטערן די אינטערעסען איצט זיין זעהר שווער אויסצופיהרען. דאס רעזולטאט פון קריגס־זיג האט זיך מאכט אויפגעברוכען פון יאפאן לטובת כינע. אבער דא ווערט שוין יעדע שטעלט אין קאן דער פראזעס פון יאפאן אלס מלוכה אין דער מיליטערישער פאליטיק פון יאפאנישע וועלטשאפט וועלכע איצט אויס א קאלאסאלען דרוק אויף דער גאנצער פאליטיק פון יאפאן.

נאך די ערשטע ערפאלגען פון דער כינעזישער ארמיי, איז שווער פאראויסצוזאגען א פאל־שטענדיגע מפלה פון די יאפאנער. א זיג פון כינע און א שלום, יאפאן וועט זיכער מיט גרויס עקש־נות פרובען אויסצוגלייכען צוריק איהר פרעסטיזש אין זיך צו רעוואנזשירען פאר די געליטענע מפלות. דער קריג אין ווייטען מזרח איז נישט בעענדיגט, ער טרעט אריין אין א נייער פאזע.

פ. ב.

אונזער יוגענד אין פוילען
אסימילירט זי זיך?

פון ש. ניגער

איינדריקען און ציפער. בידע קאנען אפנאַ־רען. ציפער — אויך. „מיט סטאטיסטיק קאן מען אלץ בעווייזען." אלץ — און קיין זאך נישט. פונ־דעסטוועגען איז דאך בעסער צו האבען גענויע דאטען. ביי אונז פערלאזט מען זיך שוין צופיל אויף איינדריקען.

מען פערלאזט זיך אויף זיי אין עקאנאמישע פראגען. און אפילו דאן, ווען עס רעדט זיך וועגען דער גאנצער קולטורעלער צוקונפט פונ׳ם יו־דישען פאלק... אין דען די יוגענט נישט די פאר־שפיגלונג פון דער צוקונפט. אין ווי שרייבט מען ביי אונז וועגען דעם יונגען דור און זיין שייכות צום יודישען לעבען, צו דער יודישער קולטור? אויפ׳ן סמך פון אימפרעסיעס. איינער געהט אין גאס און הערט א גרופע בחורים און מיידלעך רעדען פויליש אין ווארשא, פסק׳נט ער אפ, אז די טעג פון יודיש אין פוילען זענען געצעהלטע: די יוגענט רעדט פויליש.

ווען מען פארשט אבער אויס דעם ענין און מען בעקענט זיך מיט דעם געהעלטער, ווייזט זיך ארויס, אז די לאגע איז א היבש ביסעל אנדערש, ווי עס דוכט זיך פון אויבענאויף.

אט איז דא נישט לאנג פערעפענטליכט געווא־רען אין דעם ווארשאווער סטאטיסטישען יאהר־בוך אנ׳ארבייט, וואס האט צו טון מיט דער „היימישער שפראך" פון די יודישע סטודענטען אין ווארשא־ווער הויכשולען, און אזא חשוב׳ער סטאטיסטיקער, ווי פראפעסאר ל. הערש רעפערירט די דאזיגע אויספארשונג אינ׳ם פארלעצטען בוך „ייוו״א־בלעטער" (דעצעמבער 1931, נומער 4־5).

ווייזט זיך ארויס, אז יודישע סטודענטען, וואס זייער היימישע שפראך איז יודיש, געפינען זיך אין ווארשא אין א סך א גרעסערער צאהל, ווי עס איז אנגענומען צו גלויבען: א פולע העלפט פון דער ווארשאווער יודישער סטודענטענשאפט רעדען אין דער היים יודיש... צו דעם דאזיגען אויספיהר איז געקומען פראפעסאר הערש אויפ׳ן סמך פון די דערמאנטע דאטען.

עס איז געווען פאר איהם אליין אנ׳אומגעריכטע זאך. ער איז געווען מיט דרייסיג יאהר צוריק, אזוי ווי דערצעהלט ער, א סטודענט פון דעם ווארשא־ווער אוניווערזיטעט. עס איז דאן שוין זעהר שטארק געווען ביי יודען די נאציאנאל־בעוועגונג. דער ציו־ניזם האט געבליהט. א טייל סטודענטען זענען גע־ווען מיטגלידער פון „בונד". פונדעסטוועגען איז די יודישע שטודירענדיגע יוגענט אין ווארשא געווען „שפראכליך דורכאויס אסימילירט". איצט האבען

מעהר ווי פופציג פראצענט פון די קרוב צו דריי טויזענט הויזער׳ט יודישע סטודענטען, וועלכע לערנען זיך אין פערשידענע הויכשולען פון דער פוילישער הויפטשטאט, אנגעגעבען יודיש, ווי זייער היימישע שפראך.

איבער פופציג פראצענט איז די דורכשניטס־ציפער. אין איינציגע אקאדעמישע אינשטאלטען איז די צאל סטודענטען, וועלכע בענוצען יודיש אין דער היים, א סך גרעסער.

אזוי, צום ביישפיל, רעדען יודיש אין דער היים מעהר ווי דריי פערטעל פון אלע יודישע סטודענטען אינ׳ם פרייען אוניווערזיטעט.

אין ווארשאווער אוניווערזיטעט איז יודיש די היימישע שפראך פון כמעט זעכציג פראצענט פון אלע יודישע סטודענטען, און אין דעם דאזיגען וויכ־טיגסטען אקאדעמישען אינשטאלט געפינען זיך גאנ־צע צוויי דריטעל פון דער ווארשאווער יודישער סטודענטענשאפט.

פראפעסאר הערש צעגלידערט די אלגעמיינע צאל יודישע סטודענטען לויט די וויסענשאפטען, וועל־כע זיי שטודירען, נישט בלויז לויט די אנשטאלטען, אין וועלכע זיי לערנען, און עס בעקומען זיך איבער־טרעטענע רעזולטאטען.

די סטודענטען, וועלכע זוכען דערהויפט א תכלית ד. ה. די, וואס זייער לימוד איז א מעהר פראקטישער, ווי א וויסענשאפטליכער, — א שטיי־גער פארמאצעווטען, דענטיסטען — גיבען דעם קלענסטען פראצענט, יונגעלייט וועלכע רעדען אין דער היים יודיש. פערקעהרט, אויף די מעהר „אקא־דעמישע" פאקולטעטען, — אויף אזוינע פאקולטע־טען, וואו מען לערנט מאטעמאטיק, פעדאגאגיק, הומ־אניסטישע וויסענשאפטען, צום טייל אויך מעדיצין, יוריספרודענץ — איז דער פראצענט יודישע סטודענ־טען העכער, ווי אין דורכשניט.

די קלענסטע צאל יונגעלייט, וועלכע רעדען אין דער היים יודיש, געפינט זיך, א חוץ אין די דערמאנטע לערען־אנשטאלטען, וואו מען גיט זיך אפ נאר מיט פראקטישע למודים, — אין פאליטעכ־ניקום.

צום ווארשאווער פאליטעכניקום האבען א צו־טריט נאר קינדער פון גאר רייכע עלטערן, און זיי זע־נען מעהר אסימילירט. ווייטער צווישען די פארמאצ־עווטען, דענטיסטען א. ה. גל., זענען דא א סך

פרויען, — און אויך די געהערען, ווי בעוואוסט, צו די מעהר אסימילירטע טיילען פון דער יודישער בעפעלקערונג. אבער אפילו צווישען זיי זענען דא פון אנ׳ערך 20 ביז אנ׳ערך 40 פראצענט אזוינע, וואס רעדען אין דער היים יודיש.

איז עס נישט קיין א לייקענונג פון אלע אונ־זערע סברות, השערות און ... יגודרוקען?

איינע פון די „סברות און השערות", וואס זע־נען לעצטענס בעזונדערס שטארק פערשפרייט גע־ווארען, האט צו טון מיט דער שייכות, וואס עקזיס־טירט צווישען דער יודישער שול און יודיש. עס איז אנגענומען געווארען צו גלויבען, אז די יודישע שול איז איצט שוין דאס איינציגע מיטעל אויפצו־היטען יודיש אינ׳ם מויל פון די קינדער. ווייזט זיך ארויס, אז ס׳איז נאר דאס בעסטע, נישט דאס איינציגע מיטעל.

א סך ווייניגער ווי א העלפט יודישע קינדער בעזוכען אין פוילען יודישע שולען. דער גרעסטער טייל לערנט זיך אין שולען און גימנאזיעס, וואו די שפראך פון די למודים איז פויליש. די דאזיגע שולען און גימנאזיעס גיבען זיכער איינס א העכערען פראצענט גראדואירטע, וועלכע קומען אן אין אוניווערזיטעטען, איידער די שולען, ... מען לערנט אלץ אויף יודיש און וואו די תלמידים אין תלמידות געהערען צו די ארימערע קלאסען. איז דאך קלאר, אז נישט אין דער יודישער שול האט די גרעסטע העלפט ווארשאווער יודישע סטודענטען געלערנט יודיש. זיי האבען זיך עס אויסגעלערנט אין דער היים, אין גאס — פון די עלטערן, פון חברים...

דאס ווייזט, אז די יודישע שפראך איז דערווייל נאך נישט אין אזא לאגע, אז זי זאל זיין אנגעוויזען נאר אויף דער יודישער שול. דאס לעבען אליין איז דערווייל נאך א שול פון יודיש.

איי, ווי קומט עס, וואס מיט דרייסיג יאהר צוריק זענען יודישע סטודענטען אין פוילען געווען מעהר אסימילירט שפראכליך, ווי זיי זענען איצט? איז דאס יודישע לעבען דען געווען דאן ווייניגער יודיש, ווי עס איז איצט? גיכער איז יודיש געווען דאן מעהר פערשפרייט און טיפער איינגעווארצעלט, ווי עס איז איצט, פארוואס־זשע זענען פארט דא איצט מעהר, ווי אמאל, סטודענטען, וואס זייער היימישע שפראך איז יודיש?

דערפאר, גלויבט ד״ר הערש, ווייל „אלץ בריי־טערע קרייזען פון דער יודישער דיפלאמירטער אינטעליגענץ וואקסען ארויס פון די דעמאקראטישע

(ווייטער זעה ... זייט)

וואָס מיינט קאָסמישע שטראַלען?

פון צביון

פּראָפעסאָר מיליקען האָט די טעג געמאַכט אַן ערקלערונג, אַז ער האָט בעקומען נייע בעווייזען, אַז די קאָסמישע שטראַלען זאָגען אָן אַ נייע געבורט פון אַטאָמען און אַז די שאַפונג פון דער וועלט ווערט פאָרטגעזעצט, דאָס איז זעהר אַ וויכטיגע נייעס פאַר דער וויסענשאַפט. נאָר איינער קען פרעגען: וואָס פאַראַ מין בעשעפענישען זענען עס אין אַלגעמיין די דאָזיגע קאָסמישע שטראַהלען וועגען וועלכע מען רעדט עס אַזויפיל אין דער לעצטער צייט?

עס קומט די צייטונגען אַ דאַנק, וואָס זיי האָבען אין די לעצטע יאָהרען אָנגעהאַנגען אַ סך אַזויפיל פלאַץ פאַר וויסענשאַפטליכע נייעס און דער גרויסער ברייטער עולם ווערט בעקאַנט מיט נייע ווערטער, נייע בעגריפען, עס קען זיין, אַז די צייטונגען טוען עס צוליב דעם, ווייל די ענטוויקלונג פון דער וויסענשאַפט האָט אין די לעצטע יאָהרען אָנגענומען אַ סענסאַציאָנעלען כאַראַקטער, עס ווערען אין איהר גאָמען דערצעהלט וואונדערליכע זאַכען, די נייע וויסענשאַפטליכע טעאָריעס קעהרען אַלץ איבער מיט דעם קאָפּ אַראָפּ און מען איז עפּעס מיט קיין זאַך מעהר נישט זיכער, אַז עס שטעהט פעסט אויף איהר פּלאַץ. אָבער עס איז קיין אונטערשיד נישט פון וואַנען עס האָט זיך גענומען ביי די צייטונגען, דער גרויסער אינטערעס צו וויסענשאַפטליכע נייעס, דער ווייל פּראָפיטירט דער לעזער. עס איז אמת, אַז פון די וויסענשאַפטליכע נייעס פון די צייטונגען דרוקען, קען מען קיין וויסענשאַפט נישט לערנען, אָבער עס ברענגט דאָך מיט אַז אַ טייל פון די לעזער וויסביגערטעגס זאָלען זיך פּראָבירען מיט וויסענשאַפטליכע פראַגען און זאָלען זוכען עפּעס צו לערנען וועגען זיי.

צוליב די וויסענשאַפטליכע נייעס, וואָס ווערט געדרוקט אין די צייטונגען, איז אין דער צייטונגס-שפּראַך אַריינגעקומען אַ גאַנצע רייהע וויסענשאַפטליכע ווערטער און וויסענשאַפטליכע בעגריפען, וואָס אַ סך לעזער נויטיגען זיך, אַז מען זאָל זיי ערקלערען זייער בעדייטונג, אַזעלכע ווערטער ווי „עלעקטראָנען", „פּראָטאָנען", „פאָטאָנען", „קאָראָפּוסקעלס" „קאָסמישע שטראַהלען", „אַלפאַ שטראַהלען", „בעטא שטראַהלען", „גאַמאַ שטראַהלען", „אולטראַ-וויאָלעט שטראַהלען" א.אַ.וו. ווערען איצט געברויכט אין די צייטונגען, אָהן שום פערטייטשונגען פונקט ווי זיי וואָלטען געווען אַלטעגליכע אויסגאַנגס-ווערטער, וואָס יעדער איינער ווייס זיי, אָבער אין דער אמת'ן, איז די צאָהל לעזער וואָס ווייסען נישט זייער בעדייטונג, אַ סך גרעסער ווי די וואָס ווייסען, איך גלויב דעריבער, אַז עס וועט נישט זיין איבעריג צו ערקלערען וואָס עס מיינען די ווערטער קאָסמישע שטראַהלען וועגען וועלכע מען רעדט אַזויפיל די לעצטע צייט. און וואַהרשיינליך וועט מען באַלד באַלד רעדען וועגען זיי נאָך מעהר, ווייל פּראָפעסאָר קאָמפּטאָן, איינער פון די בעריהמטעסטע אַמעריקאַנער פיזיקער, האָט איצטער אונטערגענומען אַ זעהר ברייטע און ווייטע אויספאָרשונג וועגען די קאָסמישע שטראַהלען: פון וואַנען די קומען און וואָס זיי זענען.

וועגען די קאָסמישע שטראַהלען פיהרט זיך אַ גרויסער שטרייט. דער אַמעריקאַנער פּראָפעסאָר מיליקען, וואָס ווערט גערעכענט פאַר דעם ענטדעקער פון די קאָסמישע שטראַהלען, פערזיכערט, ווי שוין אויבען בעמערקט, אַז די זענען די געבורטס-געשרייען פון די נייע שאַפונגס-פּראָצעסען אין די ווייטע, הויכע הימלישע ספערען. פּראָפעסאָר דזשין פון ענגלאַנד אָבער זאָגט, אַז די זענען דאָס גסיסה-כאָרכלען פון דער אַפּשטאַרבענדער וועלט, פון דער מאַטעריע, וואָס ווערט צושטערט. און עס איז נישט בלויז אַ שטרייט וועגען דער אורזאַך פון די קאָסמישע שטראַהלען, נאָר אויך וועגען זייער נאַטור, כאַראַקטער, פּראָפעסאָר מיליקען זאָגט, אַז זיי זענען ענליך צו די גאַמאַ-שטראַהלען. וואָס ראַדיום גיט אַרויס, נאָר זיי זענען דורכדרינגליכער, עס הייסט, זיי קענען לייכטער דורכדרינגען אונדורכזיכטיגע שטאָפען ווי די גאַמאַ-שטראַהלען. אָבער די בעריהמטע דייטשע פיזיקער באָטהע און קאָלהערסטער זאָגען, אַז זיי זענען שנעלע עלעקטראָנען און פּראָפעסאָר קאָמפּטאָן פערזיכערט אַז זיי זענען פאָטאָנען.

נאָר אפשר איז נויטיג צו פערטייטשען אַ פּאָר פון די דערמאָנטע ווערטער.

די שטראַהלען, וואָס ראַדיום לאָזט פון זיך אַרויס, ווערען, לויט זייער שטאַרקייט און דורכדרינגליכקייט, איינגעטיילט אין דריי מינים: אַלפאַ, בעטאַ און גאַמאַ, די לעצטע זענען די שטאַרקסטע און די דורכדרינגליכסטע.

„עלעקטראָנען" זענען די טיילכלעך פון אַן אַטאָם, וואָס בעוועגען זיך מיט אַ גרויסער געשווינדקייט אַרום דעם פּראָטאָן, דעם קערענדעל פון דעם אַטאָם.

„פאָטאָן" איז אַ ליכט-טיילכעלע, וואָס שיסט מיט אַ געוואַלדיגער געשווינדקייט, מען קען פאָטאָנען אויך רופען שיסענדע ליכט-קוילען.

און נישט נאָר איז עס אַ שטרייט וועגען דעם פון וואַנען עס נעהמען זיך די קאָסמישע שטראַהלען און וועגען זייער נאַטור אין כאַראַקטער. נאָר עס איז אויך אַ שטרייט וועגען זייער ענטדעקער. אין אַמעריקע ווערט פּראָפעסאָר מיליקען פערעכענט פאַר דעם ענטדעקער פון די קאָסמישע שטראַהלען, מען האָט זיי אַפילו אַ געוויסע צייט גערופען אויף זיין נאָמען: „מיליקען שטראַהלען". אָבער די פיזיקער אין דייטשלאַנד בעשטרייטען עס זעהר שטאַרק, לויט זייער מיינונג, איז דער ווירקליכער ענטדעקער פון די קאָסמישע שטראַהלען דער דייטשער פּראָפעסאָר וויקטאָר העס, ער האָט די ענטדעקונג געשענדיג די שטאַרקייט און די ווירקונג פון די מאַכט מיט אַ פּאָר צעהנדליג יאָהר צוריק. פאַר שטראַהלען וואָס ראַדיום גיט פון זיך אַרויס. ראַדיום איז נאָך דאַן געווען כמעט אַ נייע ענטדעקונג, און נישט גענוג אויסגעפאָרשט, מען האָט דאַן אויסגעפונען, אַז די אַלפאַ, בעטאַ און גאַמאַ שטראַהלען פון ראַדיום האָבען אין זיך די אייגענשאַפט צו עלעקטראָפיצירען די לופט. מען האָט אויך אויסגעפונען אַז אַ סך מינעראַלען האָבען אין זיך די אייגענשאַפטען פון ראַדיום אין אַז בעלזען, שטיינער און פערשידענע מינעראַלען ענטהאַלטען אין זיך ראַדיום, מען האָט דעריבער אָנגענומען אַז די לופט ווערט עלעקטראָפיצירט פון די שטראַהלען וואָס קומען פון ראַדיום אין פון אַנדערע ראַדיאָ אַקטיווע עלעמענטען. די פיזיקער, אָבער, האָבען דערביי אויך אָנגענומען, אַז הויך אין דער לופט דאַרפען די ראַדיום-שטראַהלען זיך מעהר נישט פיהלען און נישט האָבען קיין ווירקונג, פּראָפעסאָר וויקטאָר העס, למשל, האָט אויסגערעכענט, אַז עטליכע הונדערט מעטער, אָדער יאַרד אין דער הויך דאַרף מען אין דער לופט שוין אַפילו נישט פיהלען די גאַמאַ-שטראַהלען, עס הייסט די בעקאַנסטע און די דורכדרינגליכסטע שטראַהלען פון ראַדיום. אַנדערע פאָרשונגען אָבער, האָבען געוויזען, אַז הויך אין דער לופט פיהלט מען דאָך אַ ווירקונג פון עלעקטראָפיצירענדע שטראַהלען, און גראַד וואָס העכער אַלץ שטאַרקער, דאָס האָט מאַכע פּראָפעסאָר העס אַליין שפּעטער אויסגעפונען, ווען ער האָט אַרויפגעשיקט אַ לופט-באַלאָן מיט אויטאָמאַטישע מעסט-אינסטרומענטען, 16 טויזענד פוס הויך אין דער לופט. דאָס איז געווען אַ רעטעניש, וואָס האָט געפאָדערט אַן ערקלערונג און די איינציגע ערקלערונג האָט געקאָנט זיין, אַז עפּעס קומען שטראַהלען צו אונזער ערד פון ווייטע ספערען, פון ספערען וואָס זענען אויסען דעם רוים פון אונזער ערד און אַז די דאָזיגע שטראַהלען זענען פיל שטאַרקער ווי די גאַמאַ-שטראַהלען פון ראַדיום.

דאָס איז, אָבער, געווען אַ טעאָריע, וואָס האָט זיך מיט צוואַנציג זיאָהר צוריק די פיזיקער נישט געלעגט אויפ'ן שכל, עס האָט זיך זיי נישט געגלויבט אַז עס זאָלען עקזיסטירען אַזעלכע שטאַרקע שטראַהלען וואָס קענען האָבען אַזאַ קראַפט דורכצודרינגען אַזאַ געוואַלדיגע ווייטקייט.

אויך דר. מיליקען האָט דאַן נישט געגלויבט אין דער טעאָריע פון פּראָפעסאָר העס, און ער האָט זיך גענומען צו דער אַרבייט אויסצופאָרשען פון וואַנען עס קומט די געהיימע עלעקטראָפיצירענדע קראַפט הויך אין דער לופט. ער האָט געמאַכט זעהר אַ גרינדליכע פאָרשונג, ער האָט זיינע אונטערזוכונגען געמאַכט פון די שפּיצען פון די העכסטע בערג אין לאַנד, ער האָט אַרויפגעלאָזען אַ לופט-באַלאָן מיט אויטאָמאַטישע מעסט - אינסטרומענטען צען מייל הויך אין דער לופט. ער האָט דורכגעפיהרט מעסטונגען אין וואַסערען פון מעהרערע הונדערט פוס טיף און ער איז אין יאָהר 1925 אַרויסגעקומען מיט אַן ערקלערונג, אַז די רעזולטאַטען פון זיין אונטערזוכונג האָבען איהם איבערצייגט, אַז די געהיימע שטראַהלען וועלכע האָבען זיך אומעטום געלאָזט פיהלען קומען פון ווייטע ספערען וואָס געפינען זיך אויסער דעם רוים פון אונזער ערד.. זיין אונטערזוכונג איז געווען אַזאַ גרינדליכע און איהרע רעזולטאַטען אַזוי איבערצייגענד אַז מען האָט די ענטדעקטע שטראַהלען אָנגעהויבען רופען אויף זיין נאָמען — „מיליקען-שטראַהלען", שפּעטער אָבער האָט מען זיי אַ נאָמען געגעבען „קאָסמישע שטראַהלען".

פון יענער צייט אָן זענען דורכגעפיהרט געוואָרען פערשידענע פאָרשונגען אין אונטערזוכונגען פון פּראָפעסאָר מיליקען אין אַמעריקע און פון מעהרערע בעריהמטע פיזיקער אין אייראָפּא און עס איז אַרויסגעקומען אַ נייער שטרייט, עס איז אַ שטרייט וועגען דעם מהות פון די קאָסמישע שטראַהלען, פּראָפעסאָר מיליקען זאָגט, אַז פערשידענע עקספּערימענטען האָבען איהם איבערצייגט, אַז די קאָסמישע שטראַהלען שטעלען מיט זיך פאַר קורצע כוואַליעס, קורצער נאָך ווי די גאַמאַ שטראַהלען פון ראַדיום אָבער די פּראָפעסאָרען באָטהע און קאָלהערסטער פון דייטשלאַנד בעהויפּטען אַז די קאָסמישע שטראַהלען זענען ענליך צו שנעל זיך בעוועגענדע עלעקטראָנען און אויך זיי בעווייזען עס מיט עקספּערימענטען, ווער איז, אַלזאָ, גערעכט? פּראָפעסאָר קאָמפּטאָן זאָגט אַז דורך זיינע פאָרשונגען, וואָס ער נעהמט איצט אונטער, וועט ער אויך די פראַגע זוכען צו פערענטפערען.

עס זענען פערהאַן נאָך אַ גאַנצע רייהע פראַגען וואָס פּראָפעסאָר קאָמפּטאָן וויל פערענטפערען מיט זיינע פאָרשונגען; אָבער איך גלויב, אַז פאָרלויפיג וועט עס גענוג זיין, איך האָב דאָ בלויז געוואָלט ערקלערען, וואָס עס זענען די ווערטער „קאָסמישע שטראַהלען", און אויב דאָס האָט זיך מיר איינגעגעבען, איז עס פאַר איין מאָל גענוג.

—:§:—

פאַר אונזערע קינדער

וועכענטליכע ביילאַגע פון „נייעם פאָלקסבלאַט"

אויפ'ן גרויסען מאַרק

פון ישראל גובסין

שטעהט אַ יודעל
מיט אַ פידעל,
בידע קליין און שוואַך.
סקריפּעט פידעל
בלויז איין לידעל,
שעהן גאָר אַ סך.
מענשען לויפען,
האַנדלען, קויפען,
קיינער בלייבט נישט שטיין...
נאָר אַ מיידעל,
בלאַס און איידעל,
הערט אַ שטיל געוויין,
ס'ווייגען יודעל
מיט'ן פידעל:
— נאָר מ'לויפט אַרום,
און קיין איינער,
קיינער, קיינער,
קוקט זיך גאָרנישט אום.
זאָגט דאָס מיידעל
(שטיל און איידעל):
— נעהמט אַ ניקעל, אָט.
שווייגט שוין פידעל,
שעפּטשעט יודעל:
— בענטשען זאָל דיך גאָט.

שפּריכווערטער

— וואָס פאַראַ גוט מאַכען אַזאַ גוט יאָהר.
— אַזוי ווי מען בעט זיך אויס, אַזוי שלאָפט מען.
— וואו דער חתן זיצט, דאָרט איז אויבענאָן.
— אַז מען לייגט אַריין אין די ציינער, געפינט מען אין די ביינער.

„דער פוילער יוסף"

(פון שפּאַנישען)

פון אַלע שול-יונגלעך איז דער קלענסטער יוסף געווען דער פוילסטער.

זיין לעהרער האָט שוין מעהר נישט געקענט אויסהאַלטען פון איהם.

איינמאָל ווען יוסף האָט נישט געמאַכט די לעקציעס און האָט זיך אויפגעפיהרט שלעכט, האָט ער איהם אָפּגעשיקט צום דירעקטאָר פון שול.

דער דירעקטאָר איז געווען זעהר אַ קלוגער מענש און האָט געפונען אַ מיטעל ווי אַזוי איהם אויסצובעסערען.

ער האָט איהם געהייסען אוועקזעצען זיך אויף אַ שטוהל און זיך איינקוקען ווי ער אַרבייט.

אַזוי איז עס געגאַנגען אַ שעה צייט.

יוסף איז מיד געוואָרען און האָט אויסגעשטרעקט די האַנט כדי צו נעהמען אַ בוך, וואָס איז געלעגען אויפ'ן שרייבטיש, אָבער דער דירעקטאָר האָט איהם נישט געלאָזט און האָט צו איהם געזאָגט:

— לייען נישט, ווייל לייענען איז אַן אַרבייט.

דאָס קינד איז ווידער געזעסען און גאָרנישט טוענדיג.

נאָך אַ האַלבע שעה האָט יוסף געפּרובט רעדען מיט דעם דירעקטאָר אָבער ער האָט גאָרנישט געענטפערט, און האָט געשריבען ווייטער.

פלוצלינג האָט זיך דערהערט דער קלאַנג, וואָס זאָגט אַז ווענען אַ פּויזע.

דער דירעקטאָר האָט זיך אויפגעהויבען, אָנגענומען יוספ'ן ביי דער האַנט, און איז אַרויסגעגאַנגען אין גאָרטען, וואו עס האָבען זיך געשפּילט די שול-קינדער.

יוסף האָט געוואָלט זיך שפּילען מיט די אַנדערע קינדער, אָבער דער דירעקטאָר האָט איהם נישט דערלאָזט און האָט אַזוי געזאָגט צו איהם:

— פאַרוואָס ווילסטו זיך שפּילען? —

איך האָב דאָך דיר געזאָגט, אַז דו זאָלסט גאָר-נישט טון, און שפּילען זיך איז דאָך אַן אַרבייט — זעץ זיך אַוועק אויף יענער באַנק אויב דו ביסט מיד, און אויב נישט, קום מיט מיר שפּאַצירען אין בער'ן גאָרטען.

יוסף האָט דאַן פערשטאַנען, אַז עס איז זעהר שווער נישט צו אַרבייטען.

ער האָט געבעטען דעם דירעקטאָר ער זאָל איהם לאָזען שפּילען-זיך מיט זיינע חברים און האָט איהם צוגעזאָגט אַז ער וועט שוין מעהר נישט זיין קיין פוילער.

אַזוי איז געשעהן. פון דאַן אָן איז יוסף געוואָרען איינער פון די בעסטע שילער'ס פון קלאַס און ער האָט זיך אויפגעפיהרט און געלערנט זעהר גוט.

שרה דאַווידזאָהן.

דוד'לס הינטעלע

פון י. קיפּניס

געווען איז ביי דוד'לען אַ קליין הינטעלע, נאָר מיט פערמאַכטע אייגעלעך.

איינמאָל, דוד'ל איז נאָך געשלאָפען אין בעטעלע, קריכט אוועק דאָס הינטעלע פון שטוב, קריכט אוועק פון הויף און קומט אויף אַ ווייטער גאַס.

האָט זיך דאָס הינטעלע מורא.

גייט אַקוראַט אַ פּעטער אַ גראָבער, אַ גראָבער.

בעט זיך דאָס הינטעלע:

— פּעטער'ל, גראָבינקער, פיהר מיך אַפּ אַהיים.

— גיי אַליין, אַז דו דאַרפסט. — זאָגט דער גראָבער פּעטער.

גייט אַ יונגעלע.

יונגעלע-צינגעלע, פיהר מיך אַפּ אַהיים!

— אויף וועלכער גאַס? — פרעגט דאָס יונגעלע.

— איך ווייס נישט.

— אין וועלכען הויף?

— און וועמעס הינטעלע ביסטו?

— דוד'לס.

— אַהאַ, דוד'לס?! אויב אַזוי ווייס איך.

ס'גענומען דאָס יונגעלע הינטעלען, פערפיהרט גלייך צו דוד'לען אַהיים. איז דוד'על אויסגעשטאַנען, די מ...ע איז געקומען און גענומען געבען די קינדער קאַשע עסען.

האָט זי געגעבען דעם יונגעלע אין טעלערל, דוד'לען אין פענדעלע, הינטעלען אין קענדעלע. האָ בען די חברימלעך געגעסען די קאַשע און די מעשה פערגעסען.

קאַרוסעלע

י. פון גויכבערג

רונדא, רונדא, רונד אַרום
אויף די קאַרוסעלען,
יאַנקעל-באַנקעל בול-בול-בול
הערט נישט אויף צו קוועלען

אַ פוס אַהער, אַ פוס אַהין
און דאָס פערד אינמיטען,
יאַנקעל-באַנקעל פייער-פלאַם,
אַז רייטען איז געריטען.

ראָד אַריין און ראָד אַרויס,
יאָגט זיין פערד און פרייט זיך,
יאַנקעל-באַנקעל יאָגט זיין כח'ד,
אַזש דער קאָפּ פערדרייט זיך.

קלינגען גלעקלעך, פויקט די פויק
די שאַרמאַנקע זשומעט,
טאַנצט די וועלט אַקאָ-פּאָקאָ,
דרייט זיך אַלץ אַרומעט.

רונדאַ, רונדאַ, רונד-אַרום,
אויף די קאַרוסעלען,
יאַנקעל-באַנקעל, בול-בול-בול,
הערט נישט אויף צו קוועלען

—:0:—

א יודישע מלוכה אין אפריקא

האבען יודען מיט 1800 יאר צוריק געוואלט גרינדען, אבער זיי זענען צושלאגען געווארען

יודישע רעוואלוציאנערע פלענער אין די אלטע צייטען. — יודען האבען געוואלט צושלאגען רוים און ווערען די וועלט - הערשער אין דעם אריענט.—ווי אזוי די פאנאטישע קריסטען האבען שפעטער ארויסגעטריבען די יודען פון אלעקסאנדריע

(נאטיצען)

פון ד״ר. ז. קאדיש

געווען אמאל א צייט, ווען יודען האבען פארגעשטעלט מיט זיך א געוואלדיגע מאכט און די האבען געהאט דעם מוט און דרייסטקייט צו אונטערנעמען אזעלכע זאכען, וואס אונז היינט וואלט זיך דאס גארנישט גלויבען.

איך מיין דא נישט די ארץ־ישראלדיגע יודען. אלע ווייסען, אז אין מאנכע צייטען פון דער יודישער מלוכה אין ארץ־ישראל זענען יודען געווען א מאכט און מ'האט מיט זיי מעהר אדער ווייניגער גערעכענט אין דער אינטערנאציאנאלער פאליטיק פון דעם אריענט. אבער נישט אלע ווייסען, אז אויף די אזוי גערופענע גלות־יודען, עס הייסט, די יודען, וואס האבען געלעבט צושפרייט איבער די וועלט, זענען אין די אלטע צייטען געווען א מאכט, מיט וועלכער מ'האט זיך שטארק גערעכענט אין דער וועלט־פאליטיק. אט זיי, די יודען, וואס האבען געלעבט אין פרעמדע לענדער, צווישען פרעמדע, נישט יודישע בעפעלקערונגען, האבען עס געוואגט זיך צו נעמען אויספיהרען אזעלכע פלענער וואס מיר היינט קענען עס אפילו נישט כאפען מיט אונזער פאנטאזיע.

דאס איז געווען א קורצע צייט נאך דעם צווייטען חורבן פון ירושלים, אונטערן דעם רוימישען קייסער טראיאן, ווען די רוימישע אימפעריע האט דערגרייכט דעם העכסטען שפיץ פון איהר וועלט־מאכט און איהר וועלט־הערשאפט. אט אין דער צייט האבען יודען געוואלט נישט מעהר און נישט ווייניגער ווי גרינדען א גרויסע יודישע אימפעריע אין צפון־אפריקע.

אבער נישט בלויז האבען יודען עס געפלאנעוועט, נאר עס האט פיל נישט געפעלט, און זיי וואלטען עס אויך דורכגעפיהרט. יעדענפאלס, איז דאס גארנישט געווען אזא ווילדע פאנטאזיע, ווי דאס דוכט זיך אונז אויס.

דער דאזיגער אויפשטאנד פון די יודען אין אפריקע אין דער צייט פון דעם רוימישען קייסער טראיאן איז, קענטיג, געווען א פארטזעצונג פון דעם יודישען אויפשטאנד אין ארץ־ישראל מיט 45 יאהר פריהער. אין דער צייט פון נערא און וועספאסיאן, און ער, דער יודישער אויפשטאנד אין אפריקע, דערקלערט אונז א סך יענעם פריהערדיגען אויפשטאנד, וועלכער האט געפיהרט צו דעם צווייטען חורבן פון ירושלים. און ווארפט אויף איהם גאר א ניי ליכט.

• • •

עס ווייזט אויס, אז די קנאים, בעזונדערס זייערע ווארט־פיהרער, זענען גארנישט געווען אזעלכע אומפראקטישע מענשען, אזעלכע ווילדע פאנטאזיארען, ווי מען מיינט געוועהנליך. דער אויפשטאנד געגען רוים, פאר וועלכען זיי האבען אגיטירט איז, קענטיג, געווען א ווייט אויסגעקליגעלטער פלאן פון א וועלט־רעוואלוציע געגען רוים אין דעם אריענט. אונטער דער יודישער פיהרערשאפט. די ארץ־ישראל'דיגע יודען האבען, א פנים, געווארט אויף דער הילף פון די גלות־יודען [illegible] אויך פון די גוי'אישע קרייזען, וועלכע זענען געווען סימפאטיש צו יודען און פיינדליך צו דער רוימישער הערשאפט.

וואלט דער פלאן זיך איינגעגעבען, וואלט די רוימישע הערשאפט אין דעם אריענט טאקע געווען אזוי שוואך, און די רעוואלוציאנערע פוחות אזוי שטארק, ווי יודען האבען געמיינט, וואלט דעמאלט ירושלים געווארען די הויפטשטאדט פון א יודישער אימפעריע, אדער, ריכטיגער, פון אן אנטי־רוימישער אימפעריע אין דעם אריענט אונטער דער יודישער איבערהערשאפט.

• • •

איך שרייב דאס אלץ, כדי צו דערצעהלען דעם שיקזאל פון די יודען אין אלעקסאנדריע אין דער שפעט־רוימישער צייט.

וואס האבען געטון די יודען אין אלעקסאנדריע אין דער צייט פון צווייטען חורבן פון ירושלים? ווי האבען זיי זיך אפגערופען אויף די היסטארישע געשעהענישען אין ארץ־ישראל?

יאזעפוס פלאוויוס דערצעהלט, אונז, אז עס זענען פארגעקומען דעמאלט גרויסע שחיטות און הריגות פון גויים אויף יודען און פון יודען אויף גויים אין א סך שטעט ארום ארץ־ישראל. עס זעהט אבער אויס, אז אין די דאזיגע הריגות האט זיך נישט געהאנדעלט וועגען יודען און גויים, נאר גיכער וועגען רעוואלוציאנער'ען און קאנטר־רעוואלוציאנער'ען, וועגען שיכטען פון דער בעפעלקערונג, וועלכע האבען געוואלט זיך בעטייליגען אין אנ'אויפשטאנד געגען רוים אונטער דער פיהרערשאפט פון די יודען, און אזעלכע שיכטען און קלאסען, וועלכע האבען געהאלטען פאר רוים און זענען געווען געגען די רעוואלוציאנערע יודען און זייערע סימפאטיקער.

אויך די יודען אין אפריקע, אין עגיפטען און אויך ווייטער צו מערב־צו, אין דער פראווינץ קירענאיקא (צווישען עגיפטען און טוניס), זענען דעמאלט געווען אויפגערעגט און האבען זיך געבונטעוועט געגען רוים, בעזונדערס נאך אין אלעקסאנדריע איז פארגעקומען א בלוטיגער צוזאמענשטויס צווישען רוימער־פריינדליכע גריכען און רוימער־פיינדליכע יודען. רוימישע סאלדאטען זענען אריינגעדרונגען אין דעם יודישען קווארטאל. יודען האבען אין אנהויב זיך געשטעלט ענטקעגען מיט געוועהר אין די הענד. אבער זיי זענען צושלאגען געווארען פון די רוימישע סאלדאטען, וועלכע האבען אויסגערויבט די יודישע הייזער און זיי דערנאך אונטערגעצונדען.

די אלעקסאנדרינישע יודען האבען א סך געליטען אין אט די אומרוהען. אבער אלעקסאנדריע איז נאך אלץ פארבליבען די גרעסטע יודישע קהלה.

• • •

ארום פערציג יאהר איז פון אויבען־אויף געווען שטיל, אבער אין 40 יאהר ארום איז געקומען דער גרויסער אויפשטאנד פון די יודען אין אפריקע געגען דער רוימישער וועלט־הערשאפט, אן אויפשטאנד פון די יודען אין אפריקע געגען דעם אויפשטאנד, געגען וועלכען אלע פריהערדיגע אומרוהען זענען געווען נישט מעהר ווי א שפילעכעל.

דער רוימישער קייסער, טראיאן, איז געווען דעמאלט פארנומען מיט זיינע מלחמות אין מעסאפאטאמיען, האבען די יודען אין אפריקע אויסגענוצט די געלעגענהייט און אויפגעהויבען אן אויפשטאנד געגען רוים, וועלכער האט זיך פארוואנדעלט אין אן אפענער מלחמה. די עגיפטישע יודען האבען צושלאגען אין א שלאכט זייערע געגנער און זיי געצוואונגען צו אנטלויפען קיין אלעקסאנדריע.

דער דאזיגער אויפשטאנד איז אבער שווערליך געווען א ריין יודישער. יודען זענען געווען די אנפיהרער, אבער זיי האבען, קענטיג, געהאט אויף זייער זייט א סך סימפאטיקער פון די גויים, די יודען אין קירענאיקא — דערצעהלען די היסטאריקער — האבען פראקלאמירט זייער פיהרער אלס קעניג, דא האט זיך, אלזא, געהאנדעלט וועגען א פלאן צו גרינדען אין אפריקע א גרויסע מלוכה אונטער דער פיהרערשאפט פון יודען.

מ'דארף זיך פארשטעלען אז די דאזיגע יודישע אימפעריע אין אפריקע האט, לויט דעם פלאן פון די יודישע רעוואלוציאנערען, געזאלט הערשען אויך איבער ארץ־ישראל. דער בית־המקדש אין ירושלים האט געזאלט ווידער אויפגעבויט ווערען, און אנשטאט די רוימער האבען די יודען בשותפות מיט דער פארטהישער (פערסישער) מלוכה, געזאלט הערשען איבער דעם אריענט.

עס זעהט אויס, אז דער דאזיגער פלאן איז גארנישט געווען אזוי אומדורכפיהרבאר און פאנטאסטיש. אבער וועגען דעם קאן איך דעם מאל נישט שרייבען, ווייל איך וואלט דאן געמוזט אויך שרייבען וועגען דעם אויפשטאנד פון די יודען אין מעסאפאטאמיען און אויך וועגען דעם בר־כוכבא־אויפשטאנד, וועלכער האט זיך צופלאקערט אין ארץ־ישראל א קורצע צייט נאכדעם, אזא ענין איז צו ברייט פאר א קורצען צייטונגס־ארטיקעל, איך וויל דא בלויז זאגען אז אין דער דאזיגער רעוואלוציע פון די יודען אין אפריקע געגען רוים איז די יודישע קהלה אין אלעקסאנדריע כמעט ווי פארניכטעט געווארען, און אלעקסאנדריע פערלירט פון דעמאלט אן איהר ראנג אלס ערשטע און גרעסטע יודישע געמיינדע אין דער וועלט.

• • •

אבער דאך זענען נאך איניגע הונדערט יאהר געווען א סך יודען אין אלעקסאנדריע, ערשט מיט'ן זיג פון קריסטענטום געהט אונטער די אלעקסאנדרינישע יודישע געמיינדע אלס ארגאניזירטע קערפערשאפט.

כל זמן די גוי'אישע איינוואוינער פון אלעקסאנדריע זענען געווען היידען, געצענדינער, האבען זיי, אמת טאקע, נישט ליב געהאט די יודען, און פון צייט צו צייט אויך געמאכט א העצע אויף זיי. אבער זייער יודען־האס איז נישט געווען אזא שארפער און פארביטערטער, ווי דער יודען־האס פון די קריסטען, זיי האבען געקוקט אויף יודען ווי אויף פרעמדע מענשען, וועלכע פאדערען די רעכטען און פריווילעגיעס פון בירגער אבער ווילען נישט דינען צו די געטער פון דער געמיינדע, צו וועלכער עס מוזען דינען אלע בירגער.

די קריסטען, אבער, האבען געהאט גאר אנדערע מאטיווען אין זייער שנאה צו די יודען, פאר זיי זענען יודען געווען פערעטער, וועלכע האבען ווידערגעשפעניגט געגען דעם משיח וואס זייערע אייגענע נביאים האבען אויף איהם נביאות געזאגט.

אונטער דער הערשאפט פון קריסטליכע בישאפען און א פאנאטישען קריסטליכען המון, איז אלעקסאנדריע געווארען גאר אנ'אנדער סארט שטאט, איבער פינף הונדערט יאהר איז זי געווען דער צענטער פון גריכישער בילדונג און פרייער וויסענשאפטליכער פארשונג, איצט, אבער, ווען דער קריסטענטום איז געווארען די רעליגיע פון דער רוימישער מלוכה, איז אלעקסאנדריע געווארען דער מיטלפונקט פון רעליגיעזען פאנאטיזם, פון רעליגיעזער אומטאלעראנץ, און פון לעכערליכע וויכוחים און מחלוקות איבער די קריסטליכע אני־מאמין'ס.

די קריסטען פון אלעקסאנדריע האבען אין יענע צייטען געמאכט פאגראמען אויף זייערע געגנער, די יודען און היידען, וועלכע האבען נאך געדינט צו די אלטע געטער, בעזונדערס האט זיך אויסגעצייכנט מיט זיין ווילדען רעליגיעזען פאנאטיזם דער בישאף פון אלעקסאנדריע קיריל (אין פינפטען יאהרהונדערט). דעם דאזיגען פאנאטישען בישאף וועלכער האט אזוי פיל געקעמפט צו מאכען מאריא פאר א געטין, האט זיך איינגעגעבען ארויסצוטרייבען די יודען פון אלעקסאנדריע און צו מאכען פון זייערע שוהלען קירכען.

אט אזוי איז דורך דעם קריסטליכען פאנאטיזם אונטערגעגאנגען די יודישע קהלה אין אלעקסאנדריע. וועלכע האט דארטען עקזיסטירט זינט די שטאט איז געגרינדעט געווארען דורך אלעקסאנדער מוקדון (פון 4־טען יאהרהונדערט פאר ביז דעם 5־טען יאהרהונדערט נאך דער קריסטליכער צייט); און אט אזוי זענען יודען, סוף־כל־סוף, איינגאנצען ארויסגעטריבען געווארען פון דער וועלט־שטאט, וואס זיי האבען אזוי פיל בייגעטראגען צו דעם וואוקס פון איהר האנדעל, איהר אינדוסטריע, איהר געלעהרזאמקייט און איהר גאנצער קולטור.

יודישע דינים וואקסען פון יודישן לעבען

ווי די יודישע געזעצען פון משנה און תלמוד זענען ארויסגעוואקסען פון די עקאנאמישע אומשטענדען פון די יודען אין יענער צייט. — די נאציאנאל־קולטורעלע אינטערעסען האבען דא אויך פיל געווירקט. — בית שמאי האבען געהאלטען מיט די רייכע און בית הלל מיט די ארימע. — „רעכט" און „לינק" אין דער יודישער געזעצגעבונג. — וועגען א ניי און וויכטיג ווערק פון פראפ. לוי גינצבורג איבער דער „הלכה"

פון ש. ראזענפעלד

— 1. —

לאנג שוין איז מיר נישט צו האנט געקומען א ספר'ל, וואס זאל זיין אזוי קליין אין פארנעהם און אזוי גרויס אין אינהאלט, ווי דאס ספר'ל פון לואי גינזבורג: „דאס ארט פון דער הלכה אין דער יודישער וויסענשאפט *). קליין איז דאס ספר'ל — (א פארלעזונג געהאלטען אין דער ירושלימער אוניווערזיטעט) אינגאנצען 43 זייטלעך, פון 32 אין א בויגען — אבער וויפיל ליכט שטראהלט ארויס דערפון, וואס בעלייכט פערשידענע פראבלעמען אויפ'ן געביט פון דער יודישער וויסענשאפט!

שוין אין אנהויב, מאכט ער, פערבייגעהענדיג, א פארוואורף די „גרינדער" פון דער יודישער וויסענשאפט", וואס זיי האבען זיך, דערהויפט, פערנומען מיט „הגדה", — כדי צו ווייזען דער וועלט, אז מיר זענען אויך מענשען, און האבען אויך געשאפען אלגעמיין־מענשליכע ווערטען — ווי די הגדה איז בטבע — און האבען כמעט אינגאנצען פערלאזט די הלכה, וואס איז א טיפיש־יודישע שאפונג.

דען „די טיפישע לעבענס־ערשיינונגען פון א פאלק זענען דער פועל־יוצא פון פערשידענע פאקטארען: פאליטישע, עקאנאמישע, סאציאלע און גייסטיגע, און די הלכה: דער לעבענס־קאדעקס אונזערער, שפיגעלט אפ אלע די דאזיגע פאקטארען. האט עס דער געעהרטער אויטאר אונטערגעשטרעכען אין דער פארלעזונג צו בעווייזען, „אז די ענטוויקלונג פון דער הלכה — דערהויפט פון דער עלטערער — איז נישט אויסגעטראכט געווארען אין בית המדרש נאר איז ארויסגעוואקסען פון לעבען, דארום איז עס אונז אוממעגליך צו בעגרייפען די הלכה און זיך נישט אפשטעלען אויף דער געשיכטע פון לעבען, און קאנען נישט בעגרייפען די געשיכטע פון לעבען.

אויב מיר לאזען אן א זייט די געשיכטע פון דער הלכה".

אונזער געלערנטער שטעלט זיך אפ בקיצור, אויף אלע פיער פאקטארען, וועמען מ'האט צו פארדאנקען די טיפישע לעבענס־ערשיינונגען פון אונזער פאלק. ווי די ווער'ען אפגעשפיגעלט אין דער הלכה, נאר א קליינעם קיצור פון דעם קיצור, וועל איך דא ברענגען צוליב סיבות, וואס זענען זעלבסטפערשטענדליך.

דער בעגריף „הלכה" נעהמט ארום אויך יענע בעשטימונגען, וואס מיר רופען אן „גזירות", „תקנות" א.ד.גל. צו די אורעלטע „גזירות" געהער'ען צוויי: איינע, אז אלע אויסלאנד'ען זענען טמא", און די יודען וואס לעבען דארט זענען טמאים, און די צווייטע: אז „גלעזערנע כלים קאנען אויך טמא ווערען" אזוי גוט ווי ליימענע און קופערנע כלים.

צוויי פאקטארען האבען געבראכט צו די צוויי גזירות, דער ערשטער — א פאליטישער, דער צווייטער — אן עקאנאמישער.

ווארים, אין די שווערע צייטען פון „אנטיוכוס דעם רשע" מיט זיינע גזירות און שמד'ען, זענען פילע יודען געלאפען פון ארץ־ישראל און זיך בעזעצט אין די ארומיגע לענדער, וואוהין אנטיוכוס'עס פערפאלגונגען האבען נישט געגרייכט. די יודישע פיהרער אין יענעם דור, האבען אבער איינגעזעהען די גרויסע געפאהר, וואס שטעקט פאר'ן לאנד, אויב די מעהרהייט פון זיין בעפעלקערונג וועט עס פערלאזען, האבען זיי גוזר געווען, אז אלע לענדער פון די אנדערע פעלקער, זענען טמא, און די יודען וואס לעבען דארט, זענען שטענדיג טמא. דען זיי האבען מיט רעכט גערעכענט אז קיין יוד וועט נישט וועלען שטענדיג זיך געפונען אין צושטאנד פון טומאה, און דארום וועלען זיי אויפהערען לויפען קיין אויסלאנד"...

און דאס האט אויך געהאלפען, האט איהר דא א פאליטישען פאקטאר.

עהנליכס — נאר צוליב אן עקאנאמישען פאקטאר — זעהען מיר אויך ביי דער צווייטער גזירה.

„נאך אין די ערשטע צייטען פון צווייטען בית המקדש, איז אין ארץ־ישראל גלאז געווען זעלטענער פון גאלד, די גרויסע קינסטלער אין גלאז־ארבייט זענען געווען די כנענים פון צור און פון צידון, ערשט פון דארט האט מען אריינגעבראכט גלאזווארג קיין ארץ־ישראל, האט אבער דאס אריינגעבראכטע גלאז געשאפען א גרויסע קאנקורענץ צווישען דער אינלענדישער און אויסלענדישער פראדוקציע; פיל מענשען האבען בעסער אנגעהויבען צו נוצען גלעזערנע כלים, וואס נעהמען נישט אן קיין טומאה, איידער ליימענע און מעטאלענע כלים, וואס נעהמען יא אן טומאה, זענען געקומען די פיהרער פון פאלק, און האבען גוזר געווען, אז גלעזערנע כלים נעהמען אויך אן טומאה, און דער־מיט אפגעשוואכט אביסעל די קאנקורענץ".

נאך אינטערעסאנטער איז דער פאל, מיט דעם ווייץ, וואס מ'פלעגט אריינברענגען פון אלעקסאנדריען קיין ארץ־ישראל. די ווייץ־קאנקורענץ איז געווען זעהר גרויס, און אז יהושע בן פרחיה האט דערהערט, אז ס'קען זיין, דאס דער ווייץ, וואס קומט פון אלעקסאנדריע איז טמא, האט ער געוואלט גוזר זיין, אז מ'טאר נישט נוצען דעם דאזיגען ווייץ, אבער דא האט ער בעגעגענט א ווידערשטאנד פון זיינע חברים, ווארים זיי האבען בעגריפען, אז קאנקורענץ אין די פרייזען אויף לעבענס־מיטלען, איז גוט פאר'ן פאלק, און אז ער האט געוואלט בעשטעהן אויף דאס זייניגע, האבען די איהם שארף געענטפערט:

— אויב אזוי, זאל דער אלעקסאנדרי'ער ווייץ זיין טמא פאר דיר, אבער פאר אלע יודען זאל ער בלייבען טהור (ריין!).

און אזוי איז געבליבען.

ה' גינזבורג ברענגט נאך פיל אנדערע בעשפילען פון גזירות, לטובת דעם ישוב אין ארץ־ישראל; איך קאן אבער דא [illegible] אויף דעם זיך נישט אפשטעלען, ער ברענגט אויך פיל ביישפילען פון הלכות, וואס האבען אפגעשפיגעלט דעם קוק פון יודען אויף זייער שייכות צו ארץ־ישראל, און די ביישפילען בעווייזען, אז „קיינמאל האבען אונזערע עלטערען זיך נישט אפגעזאגט פון קיין איינציגען שפאן ערד אונזערען אין ארץ־ישראל. און קיינמאל איז זיי נישט ארויסגעקומען אין געדאנק צו זאגען, אז דאס לאנד, וואס גאט האט אונז געגעבען, האט ער נאכדעם אוועקגענומען פון אונז און עס אפגעגעבען צו די גריכען, צו די רוימער, א.ד.גל. אבער איך מוז אויך אט די אינטערעסאנטע שטעלען לאזען אן א זייט.

דא וויל איך אבער נאך ברענגען עטליכע ביישפילען פון די „געזעלשאפטליכע מאטיוון", וואס האבען זיך אפגעשפיגעלט אין דער הלכה אדער: די געזעלשאפטליכע פאקטארען, וואס האבען געבראכט צו זיי. דער טייל איז קאנצענטרירט אויף די

(ווייטער [illegible] זייט)

*) מקומה של ההלכה בחכמת ישראל, הרצאה פומביות באוניברסיטה העיברית, מאת לוי גינצבורג, ירושלים, הוצאת החברה להוצאת ספרים על יד האוניברסיטה העיברית, שנת תרצ״א.

פאליטיק פון וואך

כינע שלאגט יאפאן און יאפאן שלאגט כינע און קיין מלחמה זעהט מען אלץ נישט.

א ביטער אומגליק דאס איז!

אמעריקע שיקט אהין קריגס־שיפען, דייטשלאנד שיקט אמוניציע און כל המינים געווער; ענגלאנד און פראנקרייך העצען ביידע צדדים און די סאוויעטען גיבען עצות, און קיין מלחמה שפרינגט אלץ נישט ארויס.

ווי עס ווייזט אויס, דארף מען אפווארטען די רעזולטאטען פון די פרעזידענט — וואהלען אין דייטשלאנד, אפשר וועט ווערען אנאנדער וועלט. אויפ'ן פאליטישען הימעל נאך די דייטשע פרעזידענט־וואהלען.

ווי עס זאגען אונז אונטער אונזערע דיפלאמאטישע חושים, דארף מען נישט דערווארטען קיין איי־איי'דיגע געשעהענישען, אפילו פון די דייטשע פרעזידענט־וואהלען, ווען אפילו הינדענבורג זאל דורכפאלען.

נאר די האפנונג דארף מען נישט פארלירען, אונזערע דיפלאמאטישע אויגען דארפען זיין געווענדעט צום ווייטען מזרח. די הילף — מלחמה — דארף קומען פון דארט.

וואס איז דער חילוק?

וואס איז דער אונטערשיד פון פאבריקאנטען און ארבייטער?

פאבריקאנטען „רעדוצירען" און ארבייטער רעדוצירען.

די לאגע אויפ'ן ווייטען מזרח

א „קלאר בילד" פון דער יאפאניש־כינעזישער מלחמה

(כמעט ווי אין דער טעגליכער פרעסע)

די סיטואציע אויפ'ן ווייטען מזרח הייבט אן קלאר צו ווערען. צוליב די יאפאנישע מ..ות ביי שאנכאי האט שאנג־קאי־שעק צוריקגעצויגן די ארמעי פון קא־א־היטא צו שין־שי־פע. סינג־מין־טינגס ארמעי פעראייניגט זיך מיט טא־קען־כאן, וועלכע בעפעסטיגען זיך ביי טונג־ביי־ליאא. די נאהענט סטע טעג איז צו דערווארטען אן'אפענסיווע פון שו־קי־שיי געגען שאי־קי־שוק. אזוי אויך וועט סיאן־קיי־טשאן אנהייבען א קאנטער־אטאקע אויף קי־שו־שיי און טשאן־קיי־סיאו.

די לעזער האבען דא א „קלאהר בילד" פון דער קריגס־לאגע אויפ'ן ווייטער מזרח.

אוי, די זעצערס!

א מוסטער צייטונגס־נאטיצען נאך דער קארעקטור

ד"ר (רא)זענבלאטס רעדע אין (ב)...

צווישען לייבעל מינצבערג מיט בנימין רוס, וועט סוף כל סוף קומען צו א (ש)לום (ח).

הענעך בערגער איז ארוו. ווייצמאן'ס רעכטע (ה)אנד (ש).

מילמאן וויל מיט ד"ר שיפמאן קומען צו א בשותפותדיגען (ב)לאק (ג).

דער הילפס־קאמיטעט פאר פרנסה'לאזע יודען, ארבייט שווער און (ב)יטער (ש).

די סוחרים וועלען פון דער רעגירונג בעקומען (הנ) חות (סד).

אויף די לאזער גאסען דרעהען זיך ארום סאמע (ר)ויטע (ט).

די לאדזער מענדשאטקעס האבען מעהר נישט קיין (צ)עפ (ק).

אין דער „עספלענאדע" זיצען ביי די טישלעך מערלעך און ווייבלעך, און ווארטען אויף די (ק)עלנער (ז).

קארעגירט נישט פון ח' יאנקי נאר פון האניג־פויגעל.

—=]:O:[=—

מיט'ן כח פון דער פעלקער־ליגע

יאפאן איז גרייט צו שלום. אבער..

בעקענענדיג זיך מיט דער נאטע פון ענגלאנד, אמעריקע און דער פעלקער־ליגע, האט די יאפאנישע רעגירונג ארויסגעזאגט איהר גרייטקייט צו שליסען שלום שוין די וואך. נאר פאר דער האנד, האלט כדאי געווען א שעכט־אויס צו געבען א 300.000 שלום־שטערענדע כינעזער.

—=]:O:[=—

א רעדאקטאר נעבעך

מענשען מיינען אז זיין רעדאקטאר איז א שיינע זאך. אז א רעדאקטאר איז בלויז בעשאפען צו ארייננווארפען גוטע מאנוסקריפטען אין פאפיר־קארב און נעהמען גרויסע שכירות.

אזוי זאגען מענשען.

הערט אבער, וואס איך זאג. איך זאג, אז איך וואלט נישט געוואלט זיין א רעדאקטאר פון א יודישער צייטונג ווען מען גיט מיר אוועק ראטשילד'ס אוצרות.

ווער עס האט נאר צייט, און גאט אין הארצען, און א מויל צום רעדען, דער קומט בודעווען דעם רעדאקטאר, מען לאזט איהם נישט אפדרעכען, דעם זעלבען אפציהען.

אט זי קאיך און לעז פאר פאר מיין רעדאקטאר א מעשה'לע. אפגעלעזען די ערשטע עטליכע שורות, אהא! עפעס א יוד וואקסט ארויס לעבען אונז מיט א שוועמעל נאך א רעגען.

— פאניע, וואס ווילט איהר?

— איך וויל זיך מיט אייך אנ'עצה האלטען ווענען זעהר א וויכטיגען ענין. עס וועט לאנג נישט נעהמען.

— מאכט דאס גיכער! — טוט דער רעדאקטאר א זאג נערוועז, — מיר האבען קיין צייט נישט.

— וואס הייסט, איהר האט קיין צייט נישט? — פרעגט דער יוד — וואסי? דער ים ברענט.

— פאניע, בעהמט שוין דער רעדאקטאר אן א הערצען טאן, באלאמוטשעט נישט! פרעגט אייער פראגע און מאכט א סוף!

— איך וויל ביי אייך פרעגען, וואס איך זאל טון, איך בין ווי איהר זעהט, אנ'אלמן, דאס הייסט, א מאן אהן א פרוי. אלט בין איך, ווי איהר זעהט, זעכציג יאהר מיט פיער חדשים, רעדט מען מיר א שידוך מיט א יונגע אלמנה, וויל מיך די אלמנה נישט ווייל איך בין א מיאוסער, נאר ווייל איך בין א מלמד. זי וויל זאגט זי, האבען א פידעל־שפילער, וויל איך ביי אייך פרעגען, הער רעדאקטאר, ווי אזוי מען קען זיך אויסלערנען שפילען פידעל, און וויפיל דאס דארף מיך קאסטען, און ביי וועמען זאל איך נעהמען לעקציעס, און וויפיל זאל איך צאהלען פאר א לעקציע, און ווי לאנג דארף דויערען איך זאל קענען שפילען, און ווי זאל איך קויפען א פידעל, און וואס וועט זיין, אז איך וועל זיך נישט אויסלערנען? און אפשר זאל איך זיך בעסער לערנען שפילען אויף א באס!? מענשען זאגען אז א באס איז שעהנער, מחמת ער איז גרעסער פון א פידעל.

האט איהם דער רעדאקטאר געהייסען קומען אנ'אנדער'ש מאל, אויב מעגליך, זומער, ווען ער, דער רעדאקטאר וועט זיין אויף וואקאציע.

דער יוד איז אוועק און איך האב ווייטער גענומען לעזען דאס מעשהלע, אפגעלעזען נאר עטליכע שורות, אהא! א נייער אומגליק: א ווייבעל מיט פיער קינדער וויל נויטיג זעהען דעם רעדאקטאר.

— וואס איז? — פרעגט דער רעדאקטאר ביי דעם ווייבעל. אווודאי אנ'עגונה,? אייער מאן איז פון אייך אנטלאפען, האא?

— פון וואנען ווייסט איהר? — פרעגט דאס ווייבעל — ווער האט אייך געזאגט? — יא, ער איז אנטלאפען, דער שארלאטאן דער שאלטיק, און מיך איבערגעלאזט מיט פיער קינדער. וואס זאג איך קינדער? מזיקים זענען דאס, נישט קיין קינדער! אבער מיינט נישט, פאניע רעדאקטאר, אז דאס זענען מיינע קינדער. ניין, פאניע! דאס זענען זיינע קינדער פון דער ערשטער פרוי, איך בין שוין ביי איהם, קיין עין־הרע, שוין די צווייטע פרוי, מענשען זאגען, אז איידער ער האט חתונה געהאט מיט זיין ערשטער פרוי, האט ער געהאט אנ'אנדערע פרוי, איצט איז ער אנטלאפען מיט אנ'אשת איש... וויל איך ביי אייך פרעגען: ערשטענס, וואו מיין מאן געפינט זיך; צווייטענס ווען דענקט איהר, וועט ער צוריקקומען; דריטענס, ווי רופט מען די אשת איש, און פערטענס וויל איך אייך בעטען אז ביז מיין מאן וועט צוריקקומען זאלט איהר דערווייל צונעמען פון מיר די 4 מזיקים אין די האדעווען.....

האט איהר דער רעדאקטאר געזאגט, אז ער איז נישט דער רעדאקטאר...

איז דאס ווייבעל מיט די פיער מזיקים אוועק און איך האב ווידער גענומען לעזען מיין מעשה'לע, און באלד האבען ווידער אנגעהויבען קלינגען אלע טעלעפאנען מיט איין מאל. דער רעדאקטאר האט גענומען ארומלויפען פון איין טעלעפאן צום צווייטען ווי א צומישטער, א צודולטער!

און וואס מיינט איהר האבען די מענשען ביים טעלעפאן געפרעגט ביים רעדאקטאר? איינער האט געוואלט וויסען ווען עס געפאלט אין אמעריקע שבת הגדול; א צווייטער — אויב מען קען מיט בענזין ארויסנעהמען א פלעק פון דער משפחה,; א דריטער האט טגעוואלט דורכ'ן טעלעפאן איבערלעזען פאר דעם רעדאקטאר א דראמע אין פינף אקטען מיט א פראלאג, עפילאג, מאנאלאג, דיאלאג, און א נעקראלאג.

די דראמע איז טאקע פון דעם דראמאטורגס אייגענער לעבען.

האט דער רעדאקטאר בגלל א כאפ געטון דאס שערעל און איבערגעשניטען דערמיט אלע דראטען פון די טעלעפאנען און אנטלאפען פון רעדאקציע.

כ: קאוונער

כ'בעט אייך שיסט נישט ביז'ן 3־טען מערץ!

פעלקער־בונד: כינעזער, יאפאנער, „אונפאקאיעט" אייך ביז'ן 3 מערץ — טוט מיר א געפעליגקייט!.

(אויכל. הומאר)

ווי אזוי די כעלמער האבען געבויט זייער שוהל

ווען די כעלמער האבען זיך גענומען בויען זייער שטאט, זענען זיי אוועק אין וואלד נאך געהילץ.

דער וואלד איז געווען אויפ'ן בארג, אויף וועלכען דער מלאך האט צעריסען זיין זאק פון די נארישע נשמות און זענען ארויסגעפאלען.

די כעלמער האבען זיך גענומען צו דער ארבייט מיט האק און זעג און האבען אנגעזעגט גענוג קלעצער, האט מען די קלעצער געדארפט ארונטערטראגען אין טאל אריין, וואו די כעלמער האבען בעשלאסען צו בויען די שטאט. די קלעצער זענען אבער געווען זעהר שווער. האבען צוויי מענשען גענומען טראגען איין קלאץ, די ארבייט איז געווען שווער און זיך געצויגען זייער לאנג.

אין איינמאל פערבייגעגאנגען א ליטוואק, זעהט ער ווי די כעלמער שלעפען די שווערע קלעצער אויף זייערע אקסלען, זאגט ער צו זיי:

— צו וואס דארפט איהר טראגען די קלעצער? די קלעצער זענען אויפ'ן בארג, די שטאט ווילט איהר בויען אין טאל, קאנט איהר דאך די קלעצער א קייקעל טון פון בארג און זיי וועלען בלייבען ליגען אין טאל, — און צו בעווייזען די כעלעצער, אז זיין עצה איז א גוטע, האט ער א שטופ געטון איינעם פון די קלעצער און ער האט זיך אראפגעקייקעלט אין טאל אריין.

ווען די כעלמער האבען דאס דערזעהען, האבען זיי געמאכט אנ'אסיפה צו בעטראכטען דעם ליטוואקס עצה, האבען זיי זיבען טעג און זיבען נעכט גערעדט און גערעדט און האבען בעשלאסען:

ערשטענס, אז א חוץ די כעלמער זענען אויך דא קלוגע מענשען. צווייטענס, אז מען דארף פאלגען דעם ליטוואק. ווארים ס'איז דאך טאקע נאריש צו טראגען קלעצער, אז מען קאן די פיל גרינגער אראפקייקלען.

האבען זיך די כעלמער גענומען צו דער ארבייט און האבען צוריק ארויפגעטראגען אויפ'ן בארג אלע קלעצער און דערנאך די... אראפגעקייקעלט.

אנצוהערעניש

הער (צו א דאמע אין „גראנד קאפע"): ענטשולדיגען זי, מאדאם, איז דער שטוהל פריי?

דאמע: נישט נאר דער שטוהל...

ער גיט נישט קיין אינפארמאציעס

אויפגעכאפט אויף דער לאדזער הויפט־פאסט

אויף דער הויפט־פאסט אויף פושעיאזד־גאס געהט אנ'אינטערעסאנט צו צום שרייב־טישעל אויפשרייבען אנ'אדרעס. די טעדער איז א פעראסטע נישט מעגליך מיט איהר צו שרייבען א ווארט.

דער אינטערעסאנט ווענדט זיך צום וואזשני — פאניע, די פעדער גערענקט נישט אמאל באפאלעאנען?

דערויף בעקומט ער פון וואזשני אנ'ענטפער:

— אינפארמאציעס — דריטע פענסטער'ל, רעכטס...

אנ'אינטעליגענטער שדכן

צו א היגען גביר קומט אריין אנ'אינטעליגענטער שדכן.

— כ'האב פאר אייך אנ'אויסערגעוועהנליכע פארטיע. א כלה — א צאצקע...!

— א שעהנע?

— ווי ווענוס!...

— א רייכע?

— ווי דער קריזיס!...

— אנ'אונשולדיגע?

— ווי דער קאפיטאן דרייפוס!...

אדוואקאטען און דאקטוירים

וואס איז דער חילוק פון אנ'אדוואקאט ביז א דאקטאר?

דא וואו ס'זענען דא א סך אדוואקאטען, איז דער פראצעס א לאנגער, און דא וואו ס'זענען דא א סך דאקטוירים, איז דער פראצעס א קורצער...

...את א דאס איז א ווארטסמא...

א שמועס צווישען האלעזשאנקעס...

ענדליך האב איך געטראפען אויף א מא... וועלכען מ'קען גלייבען אויפ'ן ווארט.

— ווי אזוי האסטו דיך איבערצייגט אין ד... עהרליכקייט?

ער האט מיר מיט א יאהר צוריק געזאגט, ... ער ליבט מיך ביז משוגעת און נעכטען האט מ... איהם טאקע אועקגעפיהרט קיין „קאכאוו...ע".

געשיקטער טעאטער־דירעקטא...

אכטונג, הער דירעקטאר צעלמייסטע...

ווענען א „געוויסען" טעאטער־דירעקטאר דע... צעהלט מען אזא מעשה:

ער האט אנומעלטען געשטעלט א פיעסע, או... וועלכע ער האט פריהער־אויס גערעכענט אויף דורכפאל. האט ער אנאנסירט אין די צייטונג... — איינטריט פריי.

נאכ'ן ערשטען אקט, אז דער עולם האט ... וואלט אנטלויפען, האט מען קיינעם נישט ארויסג... לאזט—די, וואס האבען געוואלט ענטלויפען האב... געמוזט קויפען בילעטען.

און אין א האלבע שעה, איז דאס ביכעל ב... לעטען געווען ליידיג.

דער בעליידיגטער לאדזער יובילאר

צום ; היגען סוחר מנשה גארנפאדים, קומט א... ריין א צווייטער סוחר, מיט א פראטעסט:

— פאניע האניגבאום, היינט פייערען מיר ... יובילעאום: כ'קום צו אייך צום 25־סטען מאל מ... דעם פראטעסט.

גארנפאדעס מאכט א זויערע מינע און זא... א בעליידיגטער:

— וואס? אהן בלומען, פע!

—=:O:=—

ער האט צייט

איהר לייענט די לעצטע בעריכטען פון סיי...

— צו־וואס דארף איך לייענען? אז ס'וועט א... גענומען ווערען א נייער פאדאטעק, וועל איך מ... אזוי אויך דערוויסען — דורכ'ן סקוועסטראטאר.

זיין „אינוועטאר־אויספערקויף..."

לאדזער סוחר: צוליב'ן קריזיס מ... איך אנ'„אגולנע וויספשעדאזש" — רעדוצירטע פריי...

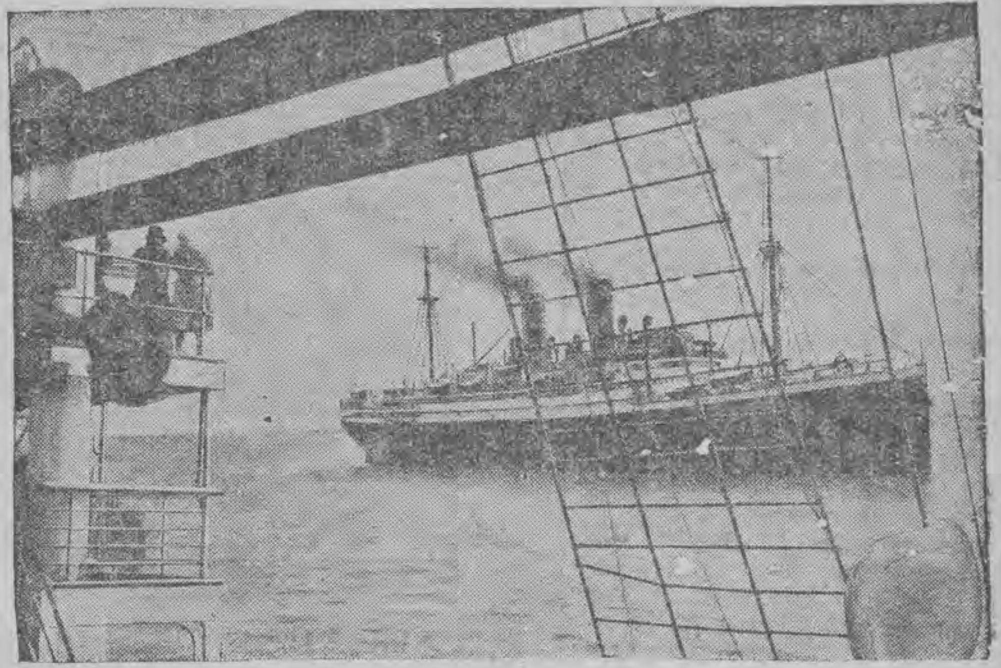

אויבען רעכטס: בונט אויף אַ דייטשער שיף, דער בונט איז אויסגעבראָכען אויפ'ן דאַמפער „ס'ע'אַ קאָרדאָוואַ". די צובונטעוועטע מאַטראָסען זענען איבערגעגעבען געוואָרען אין די הענד פון דער מאַכט אין סאַנטאָס (בראזיל).

אינדערזייט רעכטס: די דימיסיע פון לאַוואַל'ן לאַוואַל גיט ערקלערונגען וועגען דער לאַגע, וואָס האָט געבראַכט צו זיין דימיסיע.

אונטען רעכטס: אין ענגלאַנד אַנטלויפט מען פון גאָלד. רעכטס: די גאָלד־הענדלער מאַכען גוטע געשעפטען. לינקס: אַ רייהע פאַר אַ געשעפט פון אַ גאָלד־הענדלער.

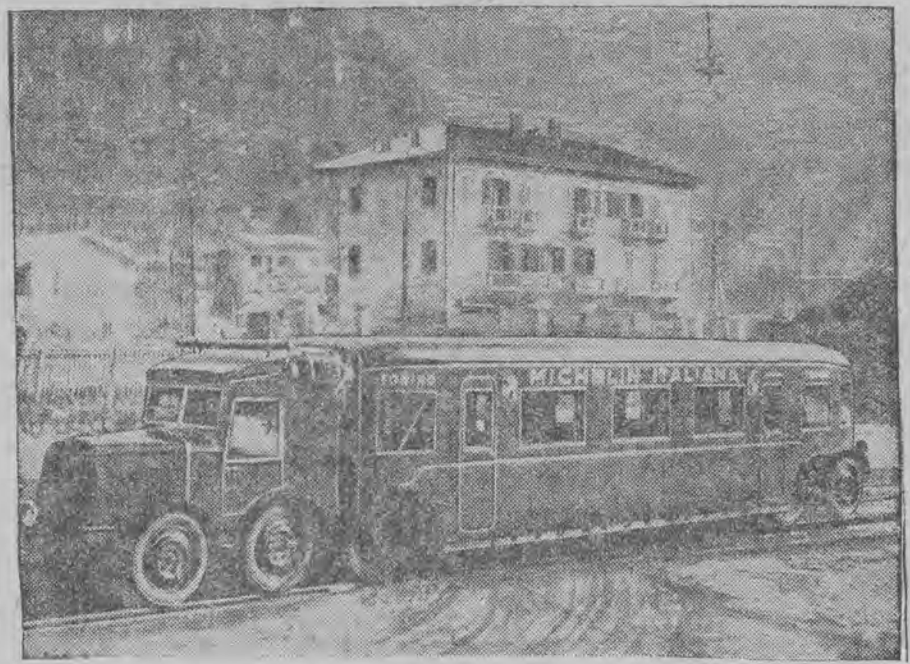

אַ מאָדערנער אויטאָבוס אויף גומי־רעדער און אויף שינעס. אַזאַ אויטאָבוס איז איצט אויסגעפּרובט געוואָרען אין איטאַליען. דער אויטאָבוס לויפט מיט א שנעלקייט פון 80 קילאָמעטער א שעה.

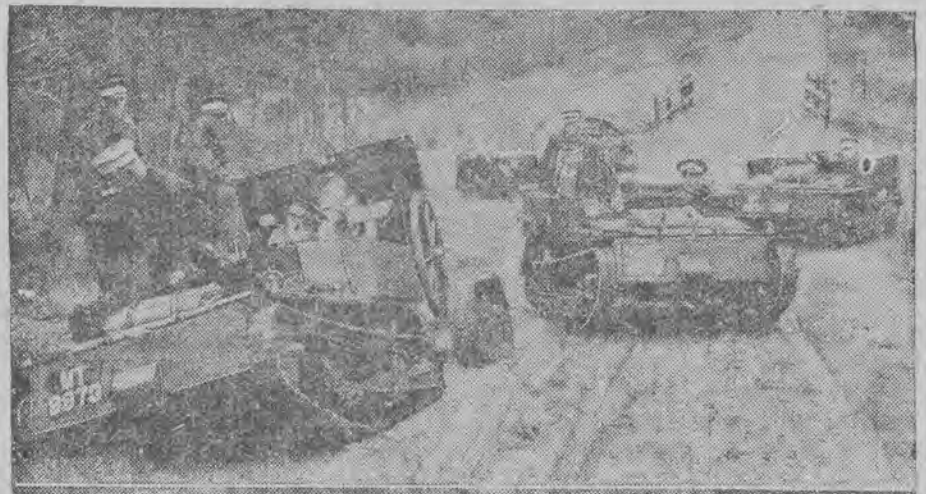

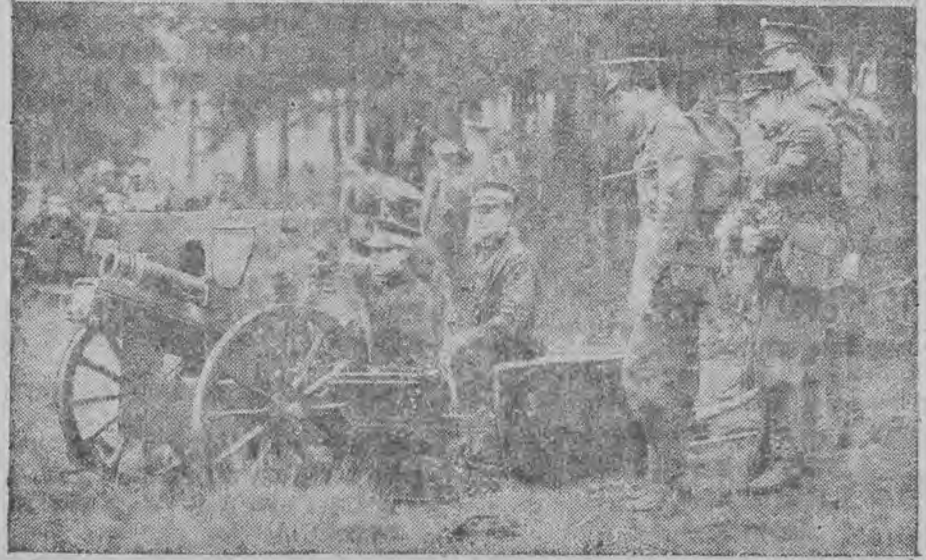

אונטען: אילוסטראַציעס צו דער ענטוואָפנונגס־קאַמפּעניע. שילער פון ענגלישער קאָלעדזשען, וועלכע געבילדעט זיך צו קאָנען בעגעהן מיט טאַנקען און קוילענוואַרפערס.

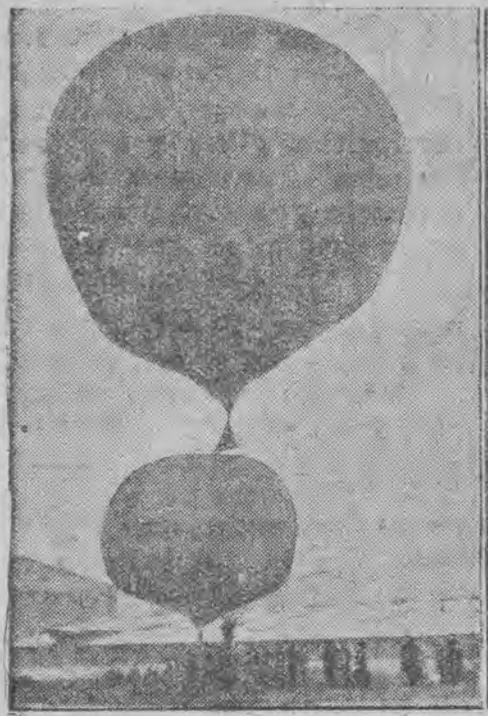

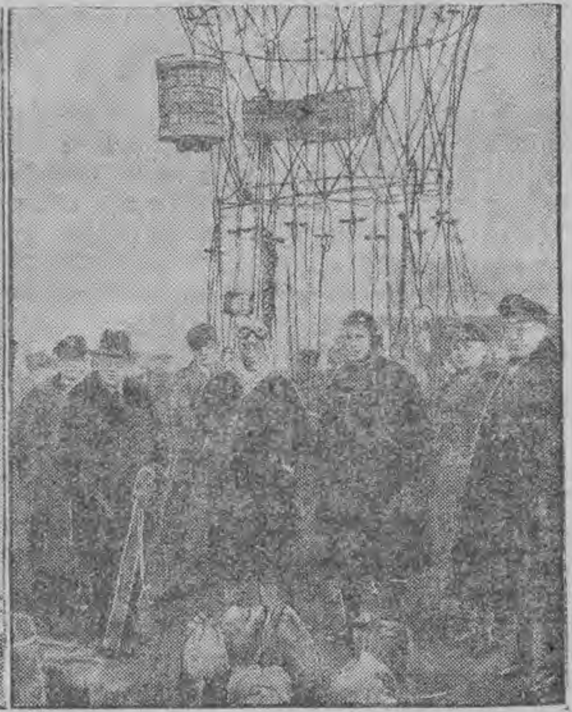

אויבען לינקס: דער בערלינער מעטעאָראָלאָג זוקשטראָף און דער פּילאָט שיצע האָבען זיך אויפגעהויבען אין אַ באַלאָן אין דער כוב־סטראַטאָספערע און ביי אַ קעלט פון פערציג גראַד האָבען זיי אין משך פון זעקס שעה געמאַכט וויכטיגע וויסענשאַפטליכע בעאָבאַכטונגען און אויסמעסטונגען.

אינדערזייט לינקס: אין וועלס איז פאָרגעקומען דער פּראָצעס געגען דעם אַטאַשע פון דער לאַנדאָר געזאַנדש, פון גוואַטעמאַלאַ, מאַנועל גאַדאַי, וועלכער האָט דערשאָסען זיין שוואָגער אַ שיכור, פאַר שלעכט בעהאַנדלען זיין פרוי, גאַדאַי'ס שוועסטער, דאָס געריכט האָט דעם מערדער בעפרייט.

אונטען,
מאָדערנסטער פייערוועהר־וואָגען איז איינגעפיהרט געוואָרען אין בערלין. דער וואָגען איז פערזעהן מיט אַלע רעטונגס־מיטלען דערונטער מיט אַ קראַן, וואָס קאָן אויפהויבען אַן אויטאָ

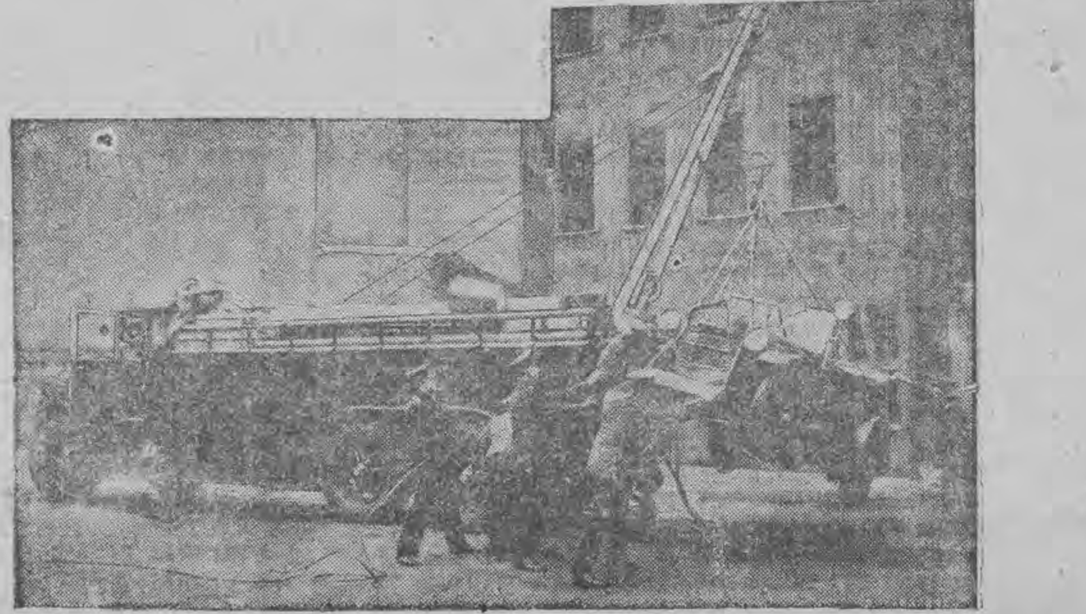

אויבען: דער בעריהמטער דייטשער שריפטשטעלער גערהארדט הויפטמאן און דער וועלט־רייזענדער סווען העדין אויפ'ן וועג קיין אמעריקע.

ווינצענט קאל, פיהרער פון א ניו־יארקער באנדע איז דערשאסען געווארען אין א טעלעפאן קאבינע.

אינדערמיט: דער נייער בעלגישער געזאנדטער אין בערלין פאר דער אוי־דיענץ ביים רייכס־פרעזידענט.

דער גרינדער פון דער סקויטען־באוועגונג גענעראל באדען פאועל איז אלט געווארען פינף און זיבציג יאהר.

אונטען: פאלקסטראכטען־פעסט אין בערלין. גרופען פון אלע עקען דייטשלאנד אין זייערע כאראקטעריס־טישע פאלקס־קאסטיומען.

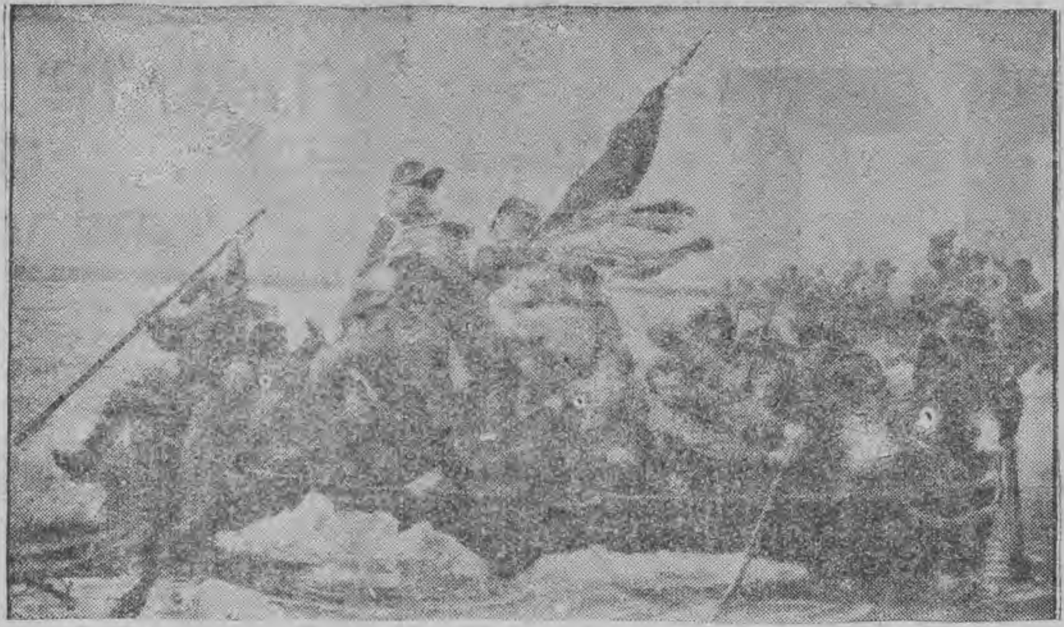

צו די וואשינגטאן־פייערונגען פון דעם יאהר. דאס בעריהמטע בילד פון מאלער עמאנועל לייצע, וואס שטעלט פאר ווי וואשינגטאן פארט אריבער דעם דעלאווער טייך. דער אריגינאל פון בילד געפינט זיך אין דער קונסטהאלע אין ברעמען. א קאפיע געפינט זיך אין קאנגרעס־זאל אין וואשינגטאן.

צום צוויי־יאהר־הונדערטסטען יובל פון דזשארדזש וואשינגטאן האט די עסטרייכישע רעגירונג געשאנקען דער רעגירונג פון די פאראייניגטע שטאטען א קינסטלערישע סטאטוע פון וואשינגטאן געמאכט פון דער בעסטער פארצעליי.

צו די וואהלען אין אירלאנד. לינקס: קאזגרעוו, דער אירלענדישער פרעמיער, רעכטס דע־וואלערא, דער פיהרער פון די אירלענדישע רעפובליקאנער (זינ־פעניער), וועלכע זענען ארויס מיט א זיג פון די וואהלען.

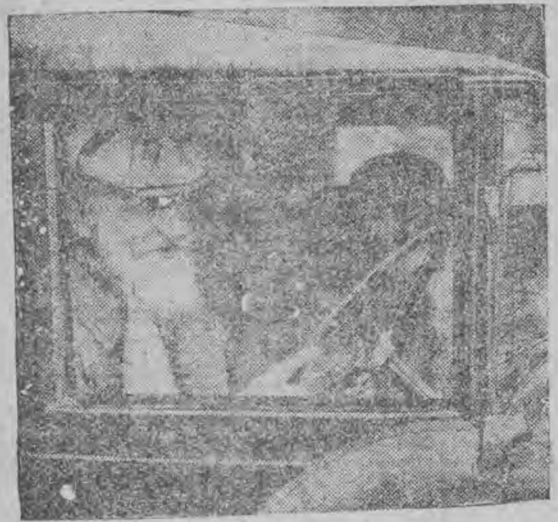

אויבען: דער בעריהמטער ענגלישער שריפטשטעלער בערנארד שאו, אין זיין אויטא אין וועלכען עס האט מיט'ן דיכטער פאסירט א קאטאסטראפע.

דער פרעמיער פון באווריען קאל־שטאט זאל זיך אבגעבען אין דימיסיע

די אינדישע פרינצעסין פון סאראוואק, האט פייערליך איבערגענומען דעם מוסולמענישען גלויבען אויף אן ענגלישען אע־ראפלאן בעת ער האט זיך געפונען 1000 מעטער אין דער הויך.

א בוסט פון געטהען, געמאכט פון פארצעליי דורך דער בערלינער פארצעליי־מאנופאקטור.

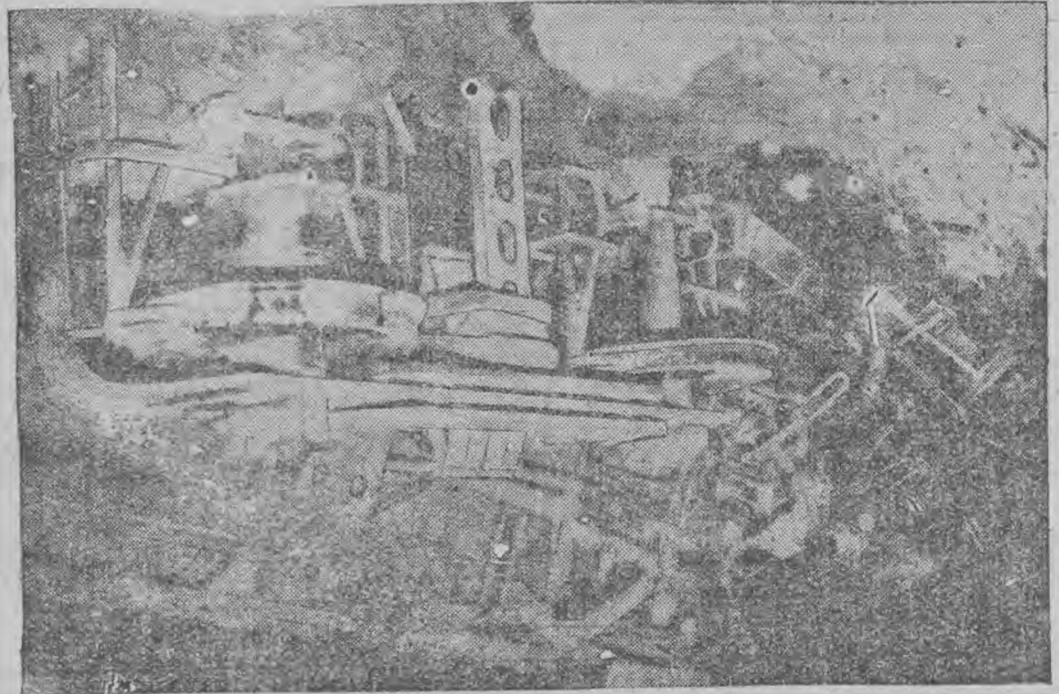

אונטען: א בילד פון דער קאטאסטראפע וואס איז פארגעקומען צוליב באנדיטען־אטאק אויפ'ן ריוויערא עקספרעס.

ער מיינט נישט די הגדה...
א לאָדזער מעשהלע וואָס איז קרוב לאמת

צום לאָדזער רייכן פילאַנטראָפּ באַג, קומט אַריין אַ ייד און מיט טרערן אין די אויגען בעט ער: ראַטעוועט אַן אומגליקליכע פאַמיליע. דער טאַטע אַ ליגנדיק און צו דעם אַרבייטסלאָז, די מאַמע אַ קראַנקע, אַכט קליינע קינדער — זיי [illegible] פון הונגער.

און צו די צרות, אַ שלעכטער [illegible] ווירט, האָט אַן עקסמיסיע און וויל אַרויסוואַרפן פון דער דירה, ווען מ׳וואָלט כאָטש דעם ווירט געקענט געבן דאָס דירה־געלד, ער זאָל אָפּהאַלטן די עקסמיסיע.

— נאַטירליך! — האָט דער פילאַנטראָפּ באַג געענטפערט — און צי וואָלט איך געקאָנט וויסען, וואָסערע שייכות איהר האָט צו דער [illegible]?

— איך? — האָט דער ייד געענטפערט — איך בין דער הויז־ווירט...

א טעות איז מענשלעך

אויפ׳ן צוג וואַרשאַ—לאָדז קומט אַריין דער קאָנטראָלער אין דער ערשטער קלאַס קאָנטראָלירען די [illegible].

— פאַניע, ווענדט ער זיך צו אַ סוחר — איהר זענט פעררוקט? מיט אַ בילעט פון דער דריטער קלאַס זעצט איהר זיך אַריין ערשטער קלאַס?

— [illegible] — האָט דער סוחר געענטפערט — כ׳בין געווען זיכער, אַז דאָ איז די [illegible] קלאַס.

—)ׂ:o:(—

דרינגענדע דעפּעשע פון „קונדס“ קיין גענף
אפעל צו די 12 וויצלער־מלוכות

צוועלף מלוכות האָבען זיך געווענדט מיט אַן אַפעל צו יאַפּאַניע, זי זאָל אָפּשטעלן די מלחמה מיט כינע.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער דאָזיגער [illegible], האָט די רעדאַקציע פון „קונדס“ אַוועקגעשיקט צו די דערמאָנטע 12 מלוכות פאָלגענדע דעפּעשע:

„חברה קונדסים! מאַכט נישט קיין וויצן. וויצלען זיך קענען מיר בעסער פון אייך“.

[illegible] „קונדס“.

לשון הרע
צונגעשיקטע סיים־פּריאָטקעס

מ׳זאָגט אַז:

נאָכ׳ן שטרייכען פופציג מיליאָן פון בודזשעט פאַר אַרבייטסלאָזע האָט דער פינאַנץ־מיניסטער אַ קרעכץ געטון און געזאָגט:

זאָל זיי דער ווינטער לייכט זיין!

מ׳זאָגט אַז:

אַז דער אינטערעסאַנטסטער אַקטועלער פילם ווערט איצט דעמאָנסטרירט אין נאַנ—קינ—אַ.

מ׳זאָגט אַז:

דער אינטערעסאַנטער אַקטועלער פילם, אַ אינטערנאַציאָנאַלע אַרמעי אין גענף צו בעשיצען די בעפאַלענע מלוכות, ווען הייסען „סטראַזש אַ גע־ביעוואַ“.

מ׳[illegible]

די דעפּוטאַטען האָבען ביים אָננעהמען דעם בודזשעט געהאַט פרעהליכע מינעס — ס׳איז גאָר קיין חידוש נישט — דער בודזשעט איז דאָך אַ זעהר לעכערליכער.

מ׳זאָגט אויך: אַז לויט׳ן מוסטער פון שפּאַניען ווערט איצט אויך דאָ אין פוילען פער[illegible] מיט די בעק—עס....

[illegible]יים דאָקטאָר
דורכ׳ן שליסעל־לאָך אין דער קראַנקען־קאַסע

קראַנקער: קען איך אַלט ווערען הונדערט יאָהר?

דאָקטאָר: — ווי אַלט זענט איהר?

— 50 יאָהר.

— איהר טרינקט בראָנפען?

— ניין.

— שפּילט איהר אין קאָרטן?

— ניין.

— רויכערט איהר פאַפּיראָסען?

— ניין.

— באַווייזט איהר זיך גיין מיט פרויען?

— ניין.

— טאָ, וואָס צום טייוועל, דאַרפט איהר אַלט ווערען הונדערט יאָהר?

מיט וואָס איינער האַנדעלט

אַ מיטגליד פון לאָדזער פליישער־צעך איז געקומען צום דאָקטאָר מיט אַ קראַנק קינד.

— איהר מוזט דאָס קינד יעדען טאָג וועגן — האָט דער דאָקטאָר געזאָגט.

— פאַניע דאָקטאָרשע — האָט דער קצב גע־פרעגט — מיט די ביינער?

געזוכטע פּרנסות

וואָסערע פאַך רעכענסטו אויסצוקלייבן פאַר דיין זוהן?

— כ׳וואָלט איהם געוואָלט מאַכן אָדער פאַר אַ קאָמאָרניק אָדער פאַר אַ דעפּוטאַט פון ב.ב.

דער ביער־שטרייק אין דייטשלאַנד

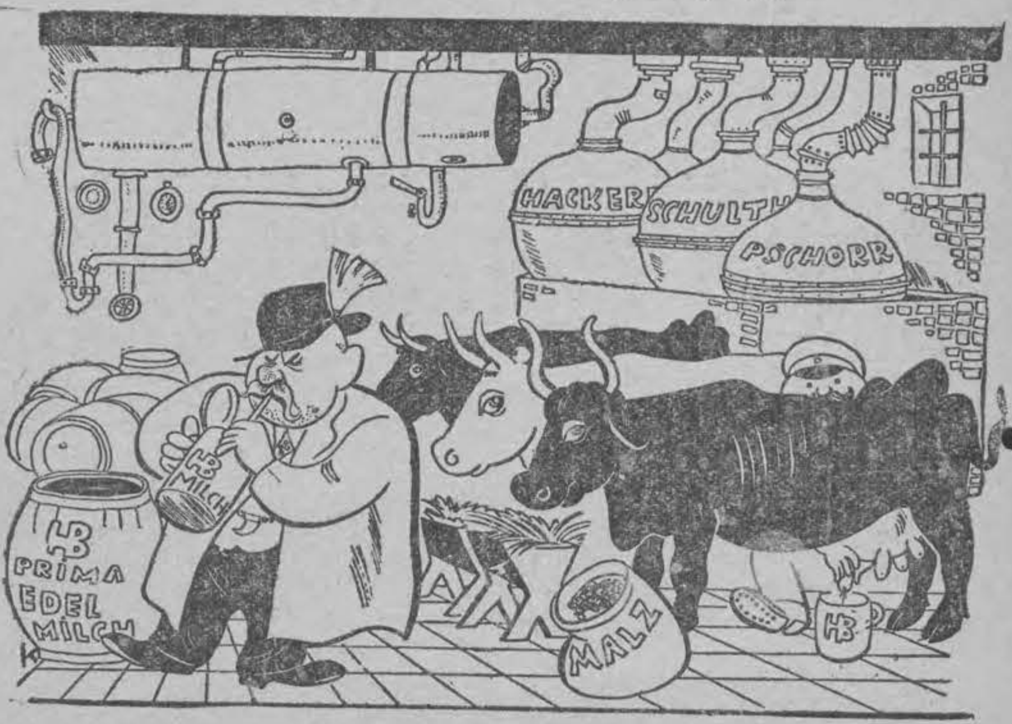

דייטש: אַ שעהן פּנים קען דייטשלאַנד האָבען אָהן אַ קופּל „ביירש“.. (אויסל. הומאָר)

דער קונדס

הומאָר ● סאַטירע ●

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

ביילאַגע צום נייעם פאָלקסבלאַט נומער 43 — פרייטאג, דעם 26 פעברואַר 932

דאָס האָב איך און דאָס גיב איך

ייד (צום סעקוועסטראַטאָר): דאָס איז מיין איינציגער „מאַיאָנטעק“ — ביטע נעמט אַיהן!..

טאמאס מאן וועגען יודען און דער יודען-פראגע

(פון מיינע בעגעגענישען)

פון ראובן בריינין

אין מערץ 1907, האָב איך צום ערשטען מאָל בעגעגענט, אין מינכען, טאָמאַס מאַן.

איך האָב זיך געטראָפען מיט איהם אין אַנ'גענעם קריין פון דיכטער און קינסטלער, אין וועלכען עס האָט מיך אַריינגעפיהרט דער האַלב־מיסטיש־אָריענטאַלישער און האַלב־שפּיץ־מאָדערנער אייראָפּעאישער דיכטער, קאַרל וואָלפסקעהל, מיט וועלכען איך האָב זיך בעפריינדעט אויף איינעם פון די ציוניסטישע קאָנגרעסען אין באַזעל.

וואָלפסקעהל, אַ רייכער מעצענאַט פון די יונגע קינסטלער, און מיט שטאַרקע מעטאַפיזיש־רעליגיעזע נייגונגען, האָט געהערט צום אינטימסטען דיכטער קריין פון סטעפאַן זשאָרזש, דיזער נביא און וועג־ווייזער, וואָס האָט זיך פערשטעקט און פערבאָרגען נישט נאָר פון דעם גרויסען עולם, אָבער אויך פון דער שריפטשטעלער און קינסטלער־וועלט.

וואָלפסקעהל איז געווען איינער פון די גאַנץ ווייניגע וועלכע האָט געהאַט דעם זכות צו וויסען יעדען מאָל דעם אויפהאַלטונגס־פּלאַץ פון זיין אָפּגאָט, סטעפאַן זשאָרזש.

קאַרל וואָלפסקעהל האָט קיין מיה און קיין געלט נישט אָפּגעשפּאָרט, אום אויפצוזוכען אין דער וועלט זעלטענע אינטימע קונסט־זאַכען צו וועלכער האָט געהאַט גרויסע נשמה־בעציהונגען. מיט דערזעלבער ליידענשאַפט האָט ער אויך אויפגעזוכט זעלטענע אָריגינעלע מענשען, צו וועלכע ער האָט געפיהלט אַ געהיימניספולע סימפּאַטיע.

נישט אַלס ציוניסט, וואָס ער איז דאָך קיינמאָל נישט געווען און נישט אַלס בעוואוסטזיניגער יוד, איז ער געקומען קיין באַזעל צו איינעם פון די ציוניסטישע קאָנגרעסען. די מיסטישע פערזענליכקייט פון הערצל'ן האָט איהם אָנגעצויגען. אַלס פרעמדער צושויער האָט ער בייגעוואוינט די פערהאַנדלונגען פון דעם קאָנגרעס, נישט אַוועקנעמענדיג זיין אויג פון הערצל'ן, צו וועמען ער האָט זיך געפיהלט מאַגנעטיש צוגעצויגען.

אויף מיין פראַגע, וואָס פאַר אַנ'איינדרוק האָט אויף איהם הערצל געמאַכט, האָט וואָלפסקעהל געענטפערט: „פון אַ מענשען מיט אַנ'עכטער מזרח־נשמה, מיט אַ משיח־גייסט".

נאָך אַט די ווערטער, וועלכע ער האָט אַרויסגעזאָגט אין אַ בעגייסטערטען טאָן, האָט ער געמאַכט אַ טרויעריגע בעמערקונג: „ליידער איז מיין איינדרוק פיל געשטערט געוואָרען דורך זיין אייראָפּעאישער קליידונג. הערצל אין אַ פראַק און אין אַ צילינדער איז דער גרעסטער ווידערשפּרוך, עס איז אַ פּאַראַדאָקס! די אויסערע פאָרם, די קליידונג, ענטשפּרעכט נישט דעם אינהאַלט".

* * *

צווישען די, וועלכע וואָלפסקעהל האָט מיר פאָרגעשטעלט, האָט זיך געפונען דער יונגער טאָמאַס מאַן (דעמאָלט איין־און־דרייסיג יאָהר אַלט), אַ שלאַנקער און שטראַמער יונגערמאַן, רעזערווירט, קאָנצענטרירט, מיט אַ קאַלטען אויסדרוק אין פּנים און מיט אַ צוריק אין זיך געקעהרטען בליק אין די שיינע אויגען.

עס איז געווען אַ זעהר אינטערעסאַנטער און לעבעדיגער קרייז, אַמייסטען יונגע אָנפאַנגער, אינ'ם פעריאָד פון „שטורם און דראַנג". יעדער פון זיי האָט געגלויבט, אָדער געמאַכט דעם אָנשטעל, אַז ער גלויבט, דאָס אין זיין פערזאָן דערשיינט דער משיח פון דער ליטעראַטור אָדער פון דער קונסט.

חברה האָט שאַרף, שפּיציג און שטעכיג דעבאַטירט און זיך געקאַמפּערט וועגען דעם עצם וועזען פון דער ליטעראַטור אין קונסט און וועגען די פערשידענע נייע ריכטונגען און זייערע פערטרעטער.

איינער האָט געזוכט דעם אַנדערען צו בעזיגען, צו איבערטרעפען און צו איבערגלאַנצען מיט פּאַראַדאָקסאַלע געדאַנקען, מיט עקסטראַוואַגאַנטע בעהויפּטונגען און אָנשויאונגען.

טאָמאַס מאַן האָט זיך געהאַלטען אין יענעם אָוונד בעשיידען און צוריקגעצויגען אין אַ ווינקעל. ער האָט זיך צוגעהערט מיט אַ שטרענג־געשלאָסענער מינע.

פון צייט צו צייט האָט ער אַריינגעוואָרפען אַ מאָנאָטאָנע פראַזע, אָבער אַ וואַגיגע און אַנ'ענטשיידענדע, אינ'ם אַרומיגען קינסטלערישען און פיליפּסט אויף געקינצעלטען שמוס און אין דעם ווירבעל פונ'ם ליטעראַרישען שטויב.

איינע פון מאַנ'ס דעמאָלסדיגע בעמערקונגען האָט זיך פעסט איינגעקריצט אין מיין זכרון (ווייל זי שטימט־איין מיט מיינע ערפאַהרונגען און בעאָבאַכטונגען):

ווער איז אַ ווירקליכער, פון דער נאַטור אַ געבוירענער שריפטשטעלער? דער, וועמען דאָס שרייבען קומט אָן זעהר שווער; דער, פאַר וועמען דאָס שרייבען איז אַן „עגמת נפש", אַ פּיין, אַ מאַרטערניש, אַ נאַרקאָטיק, אַ גיפט, אָהן וועלכען ער קאָן אָבער נישט לעבען און גליקליך זיין.

אין יענעם דיכטער־ און קינסטלער־קרייז האָב איך געהאַט די געלעגענהייט צו בעמערקען, אַז דער דיכטער פון די „בודענבראָקס" איז נישט קיין „אויג־מענש". זיין מעדיום איז נישט דאָס אויג, נאָר דער אויער.

טאָמאַס מאַן האָט זיך מעהר צוגעהערט ווי צוגעקוקט און אַריינגעקוקט אין די פּנימ'ער פון די, וואָס האָבען צו איהם גערעדט, זיין זעהונגס־קראַפט איז נישט קיין פיזיאָלאָגישע, נאָר אַ פּסיכאָלאָגישע, אַנ'אינערליכע, אַ גייסטיגע.

* * *

עס איז שוין געווען נאָך האַלבער נאַכט, נאָהענט צו בעגינען, ווען מאַן האָט מיך צוגעצויגען און אַריינגעצויגען אין אַ לעבהאַפטען געשפּרעך וועגען ריין־ליטעראַרישע און קינסטלערישע פּראָבלעמען, וואָס האָבען דאַן און דאָרט געשוועבט אין דער לופט.

עס איז צו אונז צוגעקומען וואָלפסקעהל און האָט גלייך פערקירעוועט דעם געשפּרעך אויף אַנ'אַנדער שטח: אויף דעם ראַסען־פּראָבלעם און אויף די קאָנקרעטע אויסנאַמען פונ'ם אַנטיסעמיטיזם.

מאַן האָט זעהר גערן אויפגעכאַפּט אָט דעם געשפּרעך און ווייטער געשפּונען דעם פאָדים.

אין אַנ'אָנגעשטרענגטן טאָן, שווער און מיט מיה פאָרמולירענדיג זיינע געדאַנקען, האָט ער פאָלגענדעס אַרויסגעזאָגט:

די יודענפראַגע, דאָס פּראָבלעם פון דער יודיש־מענשליכער עקזיסטענץ, אַלס אַנערקענטע און גלייכבערעכטיגטע אין פולשטענדיגען זין, אַלס צוגעשטאַנדענע, אומגעהינדערטע און פרייע ענטוויקלונג פון זייער אייגענאַרט — אַט דער פּראָבלעם קאָן נישט און וועט נישט געלעזט ווערען פון היינט אויף מאָרגען, דורך קיין צויבער־וואָרט, זאָל עס הייסען אַסימילאַציע, ציוניזם אָדער וואָס אַנדערש. עס וועט זיך אָבער לעזען פון זיך אַליין.

אַט דער פּראָבלעם וועט זיך פערוואַנדלען, ענטוויקלען, אַליין פון זיך אויפלעזען דורך געמישטע הייראַטען, און עס קומט דער טאָג, וואָס אין אונזערע געגענדען ברויכט ער גאָר נישט אַזוי ווייט צו זיין — און ער וועט איינפאַך פערשווינדען, אויפהערען צו עקזיסטירען, און צו פייניגען די יודען און די פעלקער, צווישען וועלכע די לעבען.

די קלערונג און די פּראָגרעסירונג פון דער יודישער אָנגעלעגענהייט הענגט־אָן, ווי מיר שיינט, פון דעם אַלגעמיינעם קולטורעלען פאָרשריט, מיט וועלכען ער איז ענג פערקניפּט.

און די „יודענפראַגע" אין איהר שרעקליכסטער און בלוטיגסטער פאָרם, וואָס זי האָט אָנגענומען היינט־צו־טאָג אין רוסלאַנד, אַ פיל שרעקליכערע פאָרם, וואָס אין מערב־אייראָפּע, דאָס בעווייזט נאָר, אַזוי שיינט עס מיר, אַז רוסלאַנד אין דער באַרבעריי נאָך פיל נעהנטער אַלס אַ העלפט פון די מערב־אייראָפּעאישע פעלקער זענען.

און נאָך אַ פּויזע פון פערטראַכטונג:

ווען מען זאָל מיך פרעגען: מיט וועלכע פאַרהאַנענע פאָרשלאַגען צו לעזען אָדער צו דערלייכטערן דעם יודישען פּראָבלעם, סימפּאַטיזיר איך אַממייסטען; וועלכער פון די לייזונגען איז מיר דער סימפּאַטישסטער, — וועל איך מוזען צוגעבען, אַז די „אַסימילאַציע" איז מיר די סימפּאַטישסטע און די בעגרייפליכסטע.

איך מיין אָבער „אַסימילאַציע" אין אַנ'אַנדערן, אַלגעמיינערן זין, אַלס דעם געוועהנליכען זין, אין וועלכען עס ווערט ביי אונז אין דייטשלאַנד געברויכט.

איך וויל דערמיט זאָגען דאָס איך שטעל דעם טראָפּ נישט אויף דער נאַציאָנאַליזירונג, אויף דעם אויפגעהן, אויף דעם צעמישען זיך אין פערשידענע נאַציעס. עס האַנדעלט זיך פיל מעהר וועגען דער אייראָפּעאיזירונג פונ'ם יודענטום, דאָס הייסט: די נאָבעליזירונג פון דער און דער גאַנצער פערעלענדעטער ראַסע; אַ ווידער־דערהויבונג און פעראיידלונג

(ווייטער זעה .. טע זייט).

דער טאטע האט די מאמע גענומען...

מאנאלאג פון א יוד מיט א פעקעל

פון י. אבערזשאנער

מ'ינע, אַ וועלט געוואָרען — טפו זאָל זי ווערן! דאָס לעבען איז קיין לעבען נישט. די מענשען זענען קיין מענשען נישט. די געשעפטען זענען קיין געשעפטען נישט. קינדער זענען קיין קינדער נישט, מענער זענען קיין מענער נישט, און ווייבער זענען קיין ווייבער נישט.

ווייבער, מ'שטיינסגעזאָגט! היינטיגע ווייבער: דאָס זענען ביי אייך ווייבער? אַמאָליגע ווייבער, אַ יודענע איז דאָך געווען אַ תכשיט אויף אויגען אַקוק צו טון: זי האָט אייך אַ שיטער געגעבען אַ טוץ יונגען ווי די בערען, און איז וועדליי געווען געזונד און שטאַרק ווי אַ דעמב. דאָס גאַנצע לעבען האָט זי געשטאַרעט און געזויגען, און האָט צו קיינעם קיין טענות נישט געהאַט, און די היינטיגע „מענזשאַטקעלעך" — כ'זאָל נישט זינדיגען מיט די רייד! צו ערשט ווילען זיי נישט, און שפּעטער, אַז די ווילען שוין, קענען זיי נישט... און שפּעטער מאַכט זיך זיי אַ „זדאַזשעניע" האָבען זיי „פּשעפּיסען", זיי געהען „פּשעפּיסאַווע", טרינקען „פּשעפּיסאַווע", עסען „פּשעפּיסאַווע", טרינקען „פּשעפּיסאַווע", — אויסגעטוישט מיט'ן „פּשעפּיס". און אַזוי ווי יעדער דאָקטאָר האָט זיך זיינע „פּשעפּיסען" טוט איינע פּונקט קאַפּויער ווי די אַנדערע: איינע האָט אַ „פּשעפּיס" צו ליגען גאַנצע טעג אויף דער קאַזעטקע, נאָגען ציטרין און צו נעהמען קראָפּעלעך און די צווייטע האָט אַ „פּשעפּיס", וואָס מעהר צו געהן, — זי דאַרף האָבען „פּעוועגונג". איינע עסט גאָרנישט און די צווייטע האַקט אויף אַלע באַקציינער מיט איבערשטונדען... איינע עסט נאָר „נאַגניאָל" און אַ צווייטע עסט „קלאַדיושעס" — ס'וועגדט זיך לויט'ן „פּשעפּיס פון דאָקטאָר"...

היינטיגע ווייבער, מ'שטיינסגעזאָגט! אַמאָליגע צייטען, האָט אַ יודענע געוואוסט, אַז זי איז נישט מעהר ווי אַ יודענע, און דער מאַן געהט אין די הויזען. זי האָט געוואוסט דעם טייטש פון „והוא ימשול בה" ד.ה. אַז דער מאַן זאָגט מישוואַך, אַז ס'איז שבת, דאַרף זי שיקען ט'טשאָלענט צום בעקער...

און היינט? היינט איז גראָד דער היפוך: זי געהט אין די הויזען, ווער מיר מאַן, און וואָס מיר מאַן? דער מאַן טאַנצט אַזוי ווי ס'ווייב שפּילט, נאָר דאָס ערגסטע איז אַ ווייב אַנ'עקשן.

אַי, הערט איהר, איז ביטער, אַז מ'קריגט אַ ווייב אַנ'עקשן. טאָמער בעקומט איהר אַ ווייב אַנ'עקשן, דאַרפט איהר בעצייטענס זיך פערזאָרגען מיט אַ „וויגאַדנע "פלאַץ אויפ'ן טאַשינער וועג, און אין בעסטען פאַל — אַ קאַבינעט אויף דער וועסאָלאַ...

איך זאָג דאָס אַקעגען מיין כאַנטשען, זי זאָל געזונד זיין: אַ גאַנץ לייטישע יודענע, נאָר אַנ'עקשן. און וואָס, מיינט איהר, בעשטעהט איהר עקשנות? איהר מיינט עפּעס אין אויסטערלישע זאַכען? חס ויחלילה! איהר עקשנות בעשטעהט אין דעם, וואָס וויל אַלץ נאָכטון, דאָס וואָס איך טו: קום איך אַמאָל אַהיים 1 ביינאַכט, קומט זי צומאָרגענס אַהיים 3 ביינאַכט. שפּיל איך אַ טעלעפאָן, שפּילט זי אין „פּאָקער", רייבער איך אין „פעטער", רירכע"ט זי דריי „דאַמעס", איך געה אין שטיבעל אַריין אויף מלוה מלכה, געהט זי אין „גראַנד קאַפע" אויף „מלוה מלך"... פאָהר איך צו „זיהם זאָל לעבען", קומט „ער" צו „איהר זאָל לעבען"... טו איך מיר צושערען ס'פּערדעל, טוט זי זיך ראַזירען דעם קאַרק — דאָס וואָס איך טו, טוט זי.

טענה איך מיט איהר: כאַנטשעלע, אַז דו טוסט אַלץ, וואָס איך טו, טאָ טו שוין אַלץ אַזוי ווי איך: איך געה ביי דיר נישט קיין געלט, בעהם דו ביי מיר אויך נישט!...

ענטפערט זי: דאָס נישט! אַלץ וועל איך דיר נאָכטון, נאָר דאָס איינע נישט, צו דעם, זאָגט זי, ביזטו מיר אַ מאַן, ביז הונדערט און צוואַנציג יאָהר...

אַי, הערט איהר, איז ביטער אַ ווייב אַנ'עקשן! נישט געפּרוּבט זאָלט איהר ווערען מיט דעם טעם!

אַקעגען וואָס דערצעהל איך אייך דאָס? אַקעגען דעם, צו וואָס ווייבערישע עקשנות קען אַלץ ברענגען, הערט אַ מעשה:

מיט אַ יאָהר צוריק האָב איך צו מיר אַריינגענומען מיין אַלטען טאַטען. וואו דען זאָל געהער אַן אַלטער טאַטע, אַז נישט צו אַ זוהן? האָב איך איהם אָפּגעגעבען אַ בעזונדער חדר, און ס'איז געווען וואויל און גוט.

וואָס טוט מיין כאַנטשעלע? אַז איך האָב אַריינגענומען מיין טאַטען, נעהמט זי אַריין איהר מאַמע — מיין שוויגער, הייסט עס! האָט זי איהר אויך אָפּגעגעבען אַ בעזונדער חדר, און ס'איז געווען וואויל און גוט. האָב איך געזאָרגט פאַר מיין טאַטען און מיין ווייב, האָט „פּילנעוועט" איהר מאַמען — מיין שוויגער, הייסט עס.

האָב איך מיין טאַטען געבראַכט אַ נייע סאַמעטען היטעל, האָט מיין ווייב פאַר איהר מוטער — פאַר מיין שוויגער, הייסט עס, געבראַכט אַ פוץ נייע קופּקע מיט בלומען און מיט סטענגעס און מיט קאַרשען און מיט ווייַנטרויבלעך.

האָב איך פאַר מיין טאַטען געמאַכט אַ בייט אַטלעסענע קאַפּאָטע, האָט מיין ווייב פאַר איהר מוטער — פאַר מיין שוויגער, הייסט עס, געמאַכט אַ נייע זיידענע רעטונדע מיט שפּיצען.

האָב איך פאַר מיין טאַטען געקויפט אַ טאַבאַקפושקעלע, האָט מיין ווייב פאַר איהר מאַמען, געקויפט אַ גרויסע לעדערנע סאַקוואַיזשקע מיט אַ שפּיגעלע, מיט אַ פּודערנישקע און מיט אַלע אַנדערע דאַמסקע העקעל־כלים. — איך האָב געזאָרגט פאַר מיין טאַטען, און מיין ווייב האָט „געפּילנעוועט" איהר מאַמען — מיין שוויגער, הייסט עס.

וואָלט מיך דאָס אַלץ נישט געאַרט. איך ווייס דאָך, אַז מיין כאַנטשעלע זאָל געזונד זיין איז אַנ'עקשן — פערפאַלען! ווען נישט די לעצטע מעשה, איהר מעגט עס הערען:

ווי איהר ווייסט שוין, האָט מיין אַלטער טאַטע געהאַט זיין בעזונדער חדר, און מיין ווייבס אַלטע מאַמע — מיין שוויגער, הייסט עס, איהר בעזונדער חדר. איז דער אַלטער טאַטע געלעגען אויף זיין געלעגער און געקרעכצט, און מיין ווייבס אַלטע מאַמע, איז געלעגען אויף איהר געלעגער און געקרעכצט.

צומאָרגענס פרעגט מיין אַלטער טאַטע מיין ווייבס אַלטע מאַמע: מחותנת'טע, איהר האָט ביינאַכט געקרעכצט?

— יאָ, — האָט מיין ווייבס אַלטע מאַמע געענטפערט — אמת, איך האָב געקרעכצט. עך... עך... איינער אַליין... אויף די עלטערע יאָהרען...

— הי... הי... הי... — האָט מיין ווייבס אַלטע מאַמע אונטערגעהאַלטען... ס'איז סמוטנע... מ'קאָן קיין אויג נישט צו טון... ס'איז עפּעס אַזוי נישט וויגאָדנע....

— און איהר, מחותנת'טע, זענט דאָך נאָך גאָר... כי... כי... אַ לייטישע יודענע,,,

— און איהר, מחותן... הי... הי... הי... זענט אויך נאָך אַ גאָר זשוואַווע מאַנספּערשוין...

— גלויבט מיר, מחותנת'טע, אַז איהר... אַז איהר... וואָלט נאָך געווען אַ גאַנץ לייטישע כלה.... כי.... כי.... כי....

— הי... הי... הי... כ'וואָלט נישט געוואָלט שווערען, אַז איהר, מחותן, וואָלט נאָך געקענט מאַכען אַ... הי.... הי.... הי...

וואָס פון די „ליבעס־ערקלערונגען" און „ערגעווייטיגע קאָמפּלימענטען" איז אַרויסגעקומען, דאַרפט איהר שוין אַליין פערשטעהען.

אין עטליכע טעג אַרום, קומט צו מיר אַריין נתן נטע, דער שדכן — אַ גוט מאָרגען, ר' הערש לייזער! — זאָגט ער צו מיר.

— גוט מאָרגען גוט יאָהר, — ענטפער איך איהם, וואָס וועט איהר זאָגען גוטעס?

— כ'בין אייך געקומען — זאָגט נתן נטע, דער שדכן — אָנשלאָגען אַ שידוך.

— אַ שידוך,? מסתמא פאַר מיין עלטסטע טאָכטער, האָב איך מיר געטראַכט — ווער איז דער חתן,, ווער? עפּעס אַ לייטישער חתן?

— הע, בע, — האָט דער שדכן געענטפערט — כ'זאָל מיר שוין האָבען אַזאַ מזל. נישט פון די היינטיגע הוליע פריצלעך, אַ „סטאַלע" מענש. נישט קיין הולטיי, נישט קיין טענצער, לויפט נישט אַרום גאַנצע נעכט. אַ געזעצטער מענש, אַ געלאַטענער, אַ שעהנע משפחה — אינגאַנצען געראָטען אין אייך....

— און ווי איז מכוח פרנסה? איז ער עפּעס אַ שטיקעל בעל־פרנסה? — האָב איך געפרעגט דעם שדכן.

— וועגען פרנסה, איז ער אויסגעזאָרגט — האָט דער שדכן געענטפערט. ער איז פערזאָרגט אויפ'ן גאַנצען לעבען. דאָס ווייב וועט ביי זיהם האָבען אַ לאַכטיג לעבען.

— און וויפיל פערלאַנגט אַזאַ חתן נדן?

— גאָרנישט! איהר הערט, ר' הערש לייזער, ער פערלאַנגט נישט פון אייך קיין גראָשען. ער איז נישט פון די היינטיגע חתנים, וואָס יאָגען זיך נאָכ'ן נדן. די כלה געפעלט איהם און זאָל זיין מיט מזל!....

— כאַנטשעלע! כאַנטשעלע! — האָב איך גערופען מיין ווייב, קום נאָר אַריין. הער נאָר סאַרע גליק. אַ חתן, אַ „סטאַלע" מענש, אַ פרנסה, און וויל נישט קיין נדן.

— לאָמיך שוין הערען, ווער ס'איז דער חתן!

— בין איך געוואָרען נייגעריג.

— איהר ער אַ קרוב, גאָר אַ נאָהענטער קרוב

— האָט דער שדכן געשמייכעלט אונטער די וואָנסעס. —

— מייגער אַ נאָהענטער קרוב? ווער איז דאָס מיין קרוב? — זאָגט ר' נתן נטע.

— דער חתן איז.... דער חתן איז.... — האָט דער שדכן קוים אַרויסגעשטאַמעלט אייער... אייער טאַטע, זאָל לעבען און געזונד זיין!...

— וואָס האָט מיך געחלומ'ט די נאַכט און יענע נאַכט, זאָל מיר אויסגעהען צו מיינע שונאים קעפּ! איהר זענט משוגע, צו איהר האָט בדעה משוגע צו ווערען? וואָס הייסט? מיין טאַטע? מיין טאַטע אַ חתן? אַ יוד אַהן עין־הרע, אַ בן שמונים?

— און ווער איז די כלה? — האָט מיין יודענע זיך צעלאַכט.

— די כלה? די כלה.... די כלה איז.... — האָט דער שדכן געענטפערט — אייער... אייער... אייער מאַמע.....

— מיין מאַמע? — האָט מיין יודענע געגעבען אַ קוויטש, ווי מ'וואָלט זי אָפּגעגאָסען מיט אַנ'עמער קאַלט וואַסער — איהר האָט נישט פון וועמען חוזק צו מאַכען, נאָר פון מיין מאַמען? טראָגט אייך אָפּ פון דאַנען מיט געזונטע ביינער,

הקיצור, וואָס זאָל איך אייך אַ סך מאַריך זיין, איידער איהר בעקומט מיט'ן בעזעם איבער'ן קאָפּ!..

איך האָב געצויגען מיט די פלייצעס. מיין כאַנטשעלע האָט געשריגען, און מיין טאַטע איז מיט מזל אַ חתן געוואָרען מיט מיין ווייבס מאַמע — מיין שוויגער, הייסט עס.

דאָ האָט זיך אָנגעהויבען אַ פרישע התוגה — מיין ווייבס עקשנות. איך האָב געמאַכט פאַר מיין טאַטען אַ „וויפּראַווע", און מיין ווייב האָט געמאַכט פאַר איהר מאַמען — פאַר מיין שוויגער, הייסט עס, אַ „וויפּראַווע". איך האָב פאַר מיין טאַטען געקויפט כלה־מתנות, און מיין ווייב, פאַר איהר מאַמע — פאַר מיין שוויגער, הייסט עס, געקויפט חתן־מתנות....

און איצט?

איצט איז דער „האָניג חודש". דער אַלטער טאַטע קרעכצט נישט אויף זיין געלעגער, און מיין ווייבס אַלטע מאַמע, קרעכצט נישט אויף איהר געלעגער. מיין טאַטע „פּילנעוועט" מיין ווייבס מאַמע — מיין שוויגער, הייסט עס, און מיין ווייבס מאַמע — מיין שוויגער הייסט עס, „פּילנעוועט" מיין טאַטען — דער טאַטע האָט די מאַמע גענומען, און דאָס איז אַלץ — צוליב מיין ווייבס עקשנות!...

לאָדז, 26 פעברואַר 1932

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 26 פעברואַר 1932

מאַרקס און ביסמאַרק

פון
ד"ר ח. זשיטלאָווסקי

סאָציאַליסטען ווערען נישט געבוירען. אַ סאָציאַליסט ווערט מען אין לעבען. ווי אַזוי ווערט דאָס אַ מענש „אין מיטען דערינען" אַ סאָציאַליסט?

דער געוועהנליכער ענטפער דערויף איז געווען אַזאַ: „אַ מענש" בכלל ווערט טאַקע נישט קיין סאָציאַליסט, ווערען ווערט דאָס נאָר אַן אַרבייטער, נאָך ספּעציעלער: אַ לוין־אַרבייטער, אַ פּראָלעטאַריער. „דער סאָציאַליזם", לערנט פריעדריך ענגעלס, „איז די דאָקטרין, די תורה פון דעם פּראָלעטאַריאַט". און אינזין איז עס אַזוי דערפאַר, וואָס דער סאָציאַליזם איז אין זיין תוך אַ „מעסער און אַ גאָפּעל־פראַגע".

עס הייסט: די סאָציאַלע פראַגע הויבען אויף נישט די פּראָלעטאַריער, נאָר זייערע מעסער און גאָפּלען. זיי, די מעסער־און־גאָפּלען, האָבען ביי דעם פּראָלעטאַריאַט נאָך נישט קיין געהויבענע מצב רכה. זיי האָבען ביי איהם נישט קיין לייטישען שאַנס צו בעווייזען, וואָס זיי קאָנען. און גאָרנישט זעלטען דאַרפען זיי זיך אַרומוואַלגערן ביי איהם שליגג־און־שלאַנג, אָהן אַ שטאָך מלאכה.

דענען זיי אומצופרידען. בויען זיי אויף דעם פּראָלעטאַריאַט, שטעכען איהם און שניידען איהם אַזוי לאַנג, ביז ער דערטראַכט זיך צו דעם סאָציאַליזם, וואָס דאַרף זייערע מעסער און גאָפּלען פאַרזיכערען אַ שטענדיגען פּאָסטען. זיי זאָלען תמיד קאָנען אויף דעם שענסטען אופן אַרויסווייזען זייער בריה'שקייט.

ליינט מען אָבער די ביאָגראַפיע פון יענע מענשען, וואָס האָבען בעשאַפען די סאָציאַליסטישע „דאָקטרין פון דעם פּראָלעטאַריאַט", זעהען מיר קודם, אַז אין אָט דעם בעשאַפונגס־פּראָצעס פון דעם סאָציאַליזם, ווי אַ בעזונדער דאָקטרין, ווי אַ גאַנץ נייע סאָציאַל־פילאָזאָפישע טעאָריע, האָבען די פּראָלעטאַריער געשפּילט אַזאַ צה"ה'דיגע ראָלע, אַז דער היסטאָריקער מעג זיי כמעט אין גאַנצען אַראָפּוואַרפען פון חשבון. מיט דער איינציגער אויסנאַהם פון פּרודאָנען, האָט דער פּראָלעטאַריאַט נישט געגעבען קיין איין־איינציגען אָריגינעלען סאָציאַליסטישען דענקער.

און דערנאָך זעהט מען פון יענע ביאָגראַפיעס אַז אין זייער לעבען האָבען זייערע אייגענע מעסער און גאָפּלען זיך טאַקע זעהר אָפט אַריינגעריסען מיט זייער שאלה: „ואם תאמר מה נאכל", אָבער מען האָט זיי געהערט ווי דעם קאָטער.

די שענסטע מעשה אין אָט דער געשיכטע איז אפשר דער עפּיזאָד מיט קאַרל מאַרקס'ן און ביסמאַרק'ן. קאַרל מאַרקס האָט געהאַט אַ היבש קעסטעל מיט זילבערנע מעסער און גאָפּעל, אַריסטאָקראַטישע מיט קרוינען, פון דעם נדן, וואָס איהם האָט געבראַכט זיין ווייב, באַראָן פאָן וועסטפאַלענס אַ טאָכטער, האָט ער זיי פאַרזעצט אין לאָמבאַרד, און דאָס פאַר זיי — פאַר די מעסער און גאָפּלען, — געווען אַזאַ בזיון, אַז זיי האָבען געשיקט אַ דעלעגאַציע צו ביסמאַרק'ן, ער זאָל זיך פאַר זיי משתדל זיין ביי ביסמאַרק'ן, האָט מאַרקס מיט איין פוס פון אַ פּעדלאַטעטשען שוין אַזוי מכבד געווען ביסמאַרק'ס שלוחן אַז יענער האָט זיך אַראָפּגעקאָלערט פון אַלע טרעפּ.

געוויס האָט מאַרקס געטראַכט וועגען מעסער און גאָפּלען. אָבער נישט וועגען זיינע, נאָר וועגען יענעמס. זיינע אייגענע זענען, ביז צו דער לעצטער צייט פון זיין לעבען, געווען אין אַזאַ מאוימדיגען צושטאַנד, אַז עס פאַרקלעמט פשוט דאָס האַרץ, לייענענדיג וועגען זייער מערכה.

און צי דאָס איז געווען מאַרקס, וואָס האָט אָפּגעלעבט אַ לעבען אויף בעטלער־קרעפּניק, צי דאָס איז געווען לאַסאַל, אויף וועמענס טיש עס זענען, לעבען דער זילבערנער געשיר, געשטאַנען קרישטאָלענע בעכערס פאַר „ריין קפריסין", צי דאָס איז געווען דער מאַרקיז סען־סימאָן, אָדער דער רייכער פאַבריקאַנט אוען, אָדער אביון שבדלפון פוריע, — פאַר זיי אַלעמען איז דער סאָציאַליזם געווען נישט נאָר אַ „מעסער־און־גאָפּעל־פראַגע", נאָר אויך אַ קאָפּ־ און האַרץ־פראַגע, און אויף וויפיל די מעסער־און גאָפּלען האָבען זיי געשטאָכען און געשניטען, זענען דאָס געווען נישט זייערע אייגענע, נאָר דעם אָרימאַנס, דעם אַרבייטערס.

איז דאָך דאָס אַ ניגון פון אַ גאַנץ אַנדערע אָפּערע.

האָט דער געוועהנליכער געדאַנק אַזאַ תירוץ. געוויס: מאַרקס, סען־סימאָן, און די פּאָר שאָק אַנדערע פון זייער מין. וואָס איז שייך? הלואי זענען אַלע מענשען אַזוי ווי זיי. אָבער זיי זענען דאָך קליינינקע אויסנאַהמען. און מיר דאַרפען זיך רעכענען מיט די מאַסען און די קלאַסען. עס איז דאָך אַ קלאַסען־קאַמף, — יע, צי ניין? און אויב אַ קלאַסען־קאַמף, איז וועגען וואָס וואָס ווערט דאָ געקעמפט נישט וועגען דעם ריין־עקאָנאָמישען וואוילזיין? די מוזיק פון דעם קלאַסען־קאַמף ווערט ביי דעם פּראָלעטאַריאַט אויסגעקלאַפּט מיט דינע צינערנע גאָפּלען אויף דינע ליידיגע צינערנע טעלערס.

איז אָבער נישט לאַנג צוריק געקומען הענרי דע־מאַן און האָט אָפּגעלייקענט דעם גאַנצען ענין.

הענרי דע־מאַן, אַ בעלגישער אינטעליגענט, איז אין דער יוגענד געוואָרען אַ מאַרקסיסט, האָט ער פאַרלאָזען זיין בורזשואַזע וועלט און האָט זיך מיט זיין גאַנצען יוגענדליכען ברען אַריינגעוואָרפען אין דער אַרבייטער־בעוועגונג און נישט ווי אַ שרייבער, אַ טעאָרעטיקער, און נישט ווי אַ פּאָליטישער פיהרער, נאָר ווי אַ טוער אין די געווערקשאַפטען, אין טאָג־טעגליכען קאָנטאַקט מיט די אַרבייטער און זייער פּראָלעטאַרישען קלאַסען־קאַמף. איז ער געוואָרען איינער פון די בעדייטענדיגסטע פיגורען אין דעם בעלגישען סאָציאַליזם.

איז געקומען דער קריג, האָט פאַרטונקעלט די סאָציאַליסטישע מוחות און האָט אויך דע־מאַנען אָנגעצונדען מיט דער בלוטיגער מרה־אדומה. אָבער אַז עס איז געקומען די אויסניכטערונג און דער קאַצענייאַמער, האָט דע־מאַן זיך גענומען רייסען די האָר פון קאָפּ. איז ער אַוועק פון דער וועלט, זיך אַריינגעטאָן אין זיך, אין דער טעאָרעטישער פאָרשונג און אין דעם אַנאַליז פון יענער פּראָלעטאַרישער פּסיכאָלאָגיע, וואָס הערשט נישט אין די סאָציאַליסטישע ביכלעך, נאָר ביי דעם לעבעדיגען, קעמפענדיגען פּראָלעטאַריאַט. די רעזולטאַטען האָט ער פאַרעפענטליכט אין אַ בוך, „צור פּסיכאָלאָגיע דעס סאָציאַליזמוס", וואָס האָט געמאַכט אַ שטאַרקען רושם אויף דער סאָציאַליסטישער געדאַנקען־וועלט.

לויט דע־מאַנען קומט אויס, אַז דער סאָציאַליזם ביי דעם אַרבייטער־קלאַס איז אין דער ערשטער ליניע אַן אידעאַל פון גערעכטיגקייט און אַ פאָדערונג פון מענשען־ליבע, און אַז פון דער אינטענסיווער מאַרקסיסטישער פּראָפּאַגאַנדע הערט דער פּראָלעטאַריער אַרויס גראָד אָט די מאָטיוען, וואָס זענען איהם בעקאַנט און טייער פון זיין פריהערדיגען קריסטליכען גלויבען. הייסט עס: דער סאָציאַליזם איז ביי איהם נישט קיין מעסער־און־גאָפּעל־פראַגע, נאָר אַ קאָפּ־און־האַרץ־פראַגע.

און דאָס, וואָס דע־מאַן דערצעהלט, אונז וועגען דעם בעלגישען אַרבייטער, איז אייגענטליך אמת, פאַר יעדער אַרבייטערשאַפט אומעטום. געוויס זענען אויך ביי די אַרבייטער דאָ גענוג מענשען, וואָס זעהען אין דעם סאָציאַליזם נאָר די לעהרע וועגען דעם „פולען עמער קאַשע מיט שמאַלץ". אָבער גראָד די זענען די אויסנאַהמען ביי דעם פּראָלעטאַריאַט, צוגעצויגען צו דעם סאָציאַליסטישען אידעאַל ווערען די אַרבייטער נישט דורך די אברים, וואָס ליגען אַרום דעם גאַרטעל און אַרונטער, נאָר פון יענעם טייל מענש, וואָס ליגט פון דעם גאַרטעל און אַרויף: דורך דער בענקשאַפט פון דעם מענשליכען האַרצען נאָך גערעכטיגקייט, נאָך אַ גליקליכען, חשוב'ען מענשליכען לעבען פאַר אַלעמען און דורך די טיפע און רייכע געדאַנקען, וואָס לעבען אין דער סאָציאַליסטישער קולטור פון יעדען פּראָגרעסיווען פאָלק.

צוליב וואָס דען האָט אַ מאָדערן פאָלק מיט אַ שטאַרקער, סאָציאַליסטישער בעוועגונג אויסגעבויט אַזאַ קולטור און צוגעצויגען צו איהר אויסבוי אַזוי פיל פון זיינע בעסטע טאַלאַנטפולסטע קינדער? די פראַגע: „צוליב וואָס"? איז דאָ — מוז איך מודה זיין — נישט אין גאַנצען אויפ'ן פּלאַץ. זי האָט זיך אויסגעבויט, — און זי בויט זיך ווייטער, — וויל קאָפּ און האַרץ אַרבייטען אין אַ סאָציאַליסטישער ריכטונג, לעבען זיך אויס אין אַ סאָציאַליסטישע געדאַנקען־ספערע. אָבער דער פועל־יוצא דערפון איז, אַז יעדעס פאָלק מיט אַ בעדייטענדיגער סאָציאַליסטישער בעוועגונג האָט בעשאַפען ביי זיך אַזאַ גייסטיגע לעבענס־ספערע, אַ רייכע אין געדאַנקען און געפיהלען, און אַז גראָד אָט די רייכע גייסטיגע ספערע איז אַלעמאָל געווען — און איז נאָך עד היום — יענער מאַגנעט, וואָס ציהט צו זיך די מוחות און די הערצער נישט נאָר פון דעם אַרבייטער קלאַס, נאָר אויך פון די אויסדערוועהלטע קינדער ביי אַלע אַנדערע קלאַסען ביז צו דער רייכסטער בורזשואַזיע און דער יחוס'דיגער אַריסטאָקראַטיע.

קאָנען מיר פון אָט דער גאַנצער בעטראַכטונג אַרויסציהען אַ מוסר השכל פאַר אונזער אייגענעם, יודישען סאָציאַליזם. עס דאַרף אונז נישט וואונדערן, וואָס ער איז ביי אונז אויף אַזעלכע גרויסע צרות. מען דאַרף נאָר וואַרפען אַ בליק אויף יענער גייסטיגער ספערע, וועלכע די יודישע סאָציאַליסטען האָבען אַרויסגעבראַכט פאַר זייער פאָלק, כדי תיכף איינצוזעהן, אַז דער סאָציאַליזם מוז זיך ביי איהם געפינען אין אַ צרה'דיגען צושטאַנד.

מיר שטויסען זיך דאָ אָן אויף אַ מאוימ'דיגער איראָניע, אויף אַ טראַגעדיע אין דעם יודישען פּראָגרעסיווען לעבען. גראָד דאָס יודישע כלל, ביי וועלכען די ראַפינירטסטע גייסטיגקייט האָט אַלע מאָל געשפּילט אַ ראָלע אין אַלע זיינע בעוועגונגען; גראָד אונזער פאָלק, וואָס האָט אַרויסגעבראַכט אַפילו זעלבסטשטענדיגע דענקער און פאָרשער אין דער סאָציאַליסטישער געדאַנקען־וועלט, — גראָד ביי אַזאַ פאָלק זאָל די סאָציאַליסטישע געדאַנקען־ספערע זיין די אָרעמסטע אין דער גאַנצער וועלט! גראָד אַזאַ פאָלק זאָל סאָציאַליסטיש געשפּייזט ווערען, דאָס רוב מיט אויסגעדראָשענע זאַנגען, מיט שטרוי און פּאַלעווע, וואָס אַ ווינט פון אַ פרעמדען הויף פאַרטרייבט אויף אונזער הינטער־הויף?

פאַרוואָס האָבען די יודישע סאָציאַליסטען נישט געזאָרגט צו ברענגען זייער פאָלק קודם כל די ווערק פון די יודישע סאָציאַליסטישע דענקער, פאָרשער און שאַפער? טוט נאָר אַ טראַכט, וואָס פאַר אַ שטראָם גייסטיגע סאָציאַליסטישע עשירות עס וואָלט זיך אַריינגעגאָסען אין אונזער געדאַנקען־וועלט!

די סאָציאַליסטישע שריפטען פון משה העס (פאַרגעסט נישט, ער איז געווען קאַרל מאַרקסעס רבי!); אַלע ווערק פון קאַרל מאַקס, אַלע ווערק פון פערדינאַנד לאַסאַל, עדואַרד בערנשטיין, קורט איזנער, גוסטאַוו לאַנדאַוער, פראַנץ אָפּענהיימער, מאַקס אַדלער, אָטאָ באַוער, פריץ אַדלער און נאָך און נאָך, און נאָך!

איך ווייס דעם ענטפער אויף דער שאלה. ס'איז אַ פאַרפלאָנטערטער קנויל פון איינצעלנע פעדים, און מיר קאָנען זיך דאָ נישט פאַרנעהמען מיט פונאַנדערוויקלען איהם. אָבער דער רויטער פאָדים אין דעם קנויל איז דער נאָך נישט אין גאַנצען אויסגעלעבטער אַסימילאַטאָרישער פּעריאָד אין אונזער געשיכטע, וואָס האָט נישט געוואָלט וויסען נישט פון אונזער פאָלק, נישט פון אונזער שפּראַך, נישט פון אַן'אינטענסיווען גייסטיגען לעבען אין אונזער שפּראַך. אין אָט דעם פּעריאָד האָט נישט געקאָנט בעשאַפען ווערען קיין יודישער סאָציאַליזם.

דער יודישער סאָציאַליזם, וואָס זאָל בעוואוסטזיניג טראָגען אויף זיך די אחריות פאַר דעם גורל פון דעם סאָציאַליזם ביי זיין פאָלק, — אין דעם זעלביגען זין ווי דאָס טוט יעדער סאָציאַליזם ביי יעדען פאָלק, — הויבט ערשט איצטער אָן געבוירען צו ווערען.

איז וויכטיג פאַר איהם צו וויסען, אַז עס קאָן נישט זיין קיין סאָציאַליזם ביי קיין פאָלק אָהן אַ רייכער גייסטיגער סאָציאַליסטישער געדאַנקען־ספערע. און טאָפּעלט אוממעגליך איז דאָס ביי דעם יודישען פאָלק.

דאַרפען אַלע יודישע סאָציאַליסטען פון אַלע ריכטונגען זיך צונויפרעדען אין אַ טראַכט טון, וואָס זיי זאָלען אינאיינעם געקאָנט טון פאַר דעם אויפבוי פון אָט דער אַבסאָלוט נויטיגער געדאַנקען־ספערע.

צום אַקטיאָר

פון מיכאל יאַ

איך האָב מורא פאַר די אויגען פון אַן'אַקטיאָר וואָס רייסען זיך פון דער ביהנע אין טעאַטער־זאַל אַראָפּ...

מיר ווערט עפּעס שטענדיג קאַלעמוטנע אויפ'ן האַרצען, ווען איך דערפיהל אויף זיך די אויגען פון אַקטיאָר, בעת זיין אקציע אויף דער ביהנע. אין אַזעלכע „געפעהרליכע" מאָמענטען פיהר איך אָפּט מיט זיך אין טונקעל־גראָהען בין־השמשות פון דער האַנדלונג אַזאַ מין בעלעהרעוודיגען שמועס מיט זיך:

— פריינטעלע אַקטיאָר, אַ געזונט דיר אין דיין קעפּעלע, וואָס קריכסטו מיר אין די אויגען אַריין? וואָס טאַפּסטו מיט די אויגען דעם זאַל? וועמען האָסטו דאָ אין דעם פינסטערען תהום פאַרלוירען? צי שוין זשע איז דיין „גרויסע" שאַפונג געווידמעט אָט יענעם שטיק פלייש מיט די קעלבערנע אויגען אויפ'ן פוסטען ציפערבלאַט וואָס דרעמעלט געשמאַק אין דער ערשטער רייה? צי דען זשע שפּילסטו פאַר דעם סוכאָטניק פון דער צווייטער רייה, וואָס צוליב איהם טאַנצען דאָס די גאַנצע צייט דיינע אויגען אין זאַל אַרום? וואָס טוען דיינע אויגען דאָ אין זאַל? פיהלסטו נישט, אַז די גאַנצע אילוזאָרישקייט פון דיין שפּיל ווערט צעשניטען דורך דיין קאָנטראַבאַנדישען קוק? צי פילסטו נישט דעם תהום צווישען זאַל און ביהנע?

צי וועט זיך דען דערלויבען דער קאַנאַטען־געהער פון צירק אַריינקריכען אָהן שום בויט מיט די אויגען אין געשעצטען פובליקום און דערקוויקען זיך מיט צונטערע צוויי ליפען וואָס שמייכלען צו איהם אַרויף?

צו דיר, מיין פריינד וואָס לעבט אויף קצבה ביים סופלאָר, וויל איך זאָגען: פאַר דעם קאַנאַטען־געהער ווי אויך פאַר דיר, ליגט אונטען אַ מסוכנער תהום, ס'איז אַ סכנה פאַר'ן לעבען! אַ בליק צו אונטען הייסט אַראָפּפאַלען, הייסט דירכפאַלען!

אפשר ווילסטו זיך בעהאַלטען אונטער דעם אויסרייד, אַז דאָס איז צוליב'ן „קאָנטאַקט" מיט'ן געשעצטען פובליקום, ווייסען מיר, אַז דער קאָנטאַקט מיט'ן געשעצטען פובליקום דרינגט אַרויס גאָר פון אַנדערע ספערען.

קויפענדיג אַ בילעט אין טעאַטער, ווער איך מיט דיר אַ שותף, דו אויף דער ביהנע און איך אין זאַל, שליסען אַ געהיימען קאָנטראַקט, אַ מין פאַרשווערונג, אַז מיר וועלען זיך נאַרען איינער דעם צווייטען, און מיר וועלען פון חדר נישט אויסזאָגען... איך פאַרשפּרעך דיר, האָבענדיג דעם בילעט אין קעשענע, צו גלויבען אין דער אמת'דיגקייט פון דיינע איבערלעבונגען, און דו מאַכסט דעם אָנשטעל, אַז דו גלויבסט אַז איך איבערלעב דיינע קונצען אמת'דיג און אויפריכטיג.

אָבער, אַז דו הויבסט מיך אָן זוכען און קאָנטראָלירען מיט דיינע אויגען אין זאַל, ברעכסטו אונזער בשותפות'דיגען, פאַרשווערערישען קאָנטראַקט.

אויב נאָך דעם פּיק קען מען דערקענען דעם אינדיק, קען מען אויך אין דעם אַקטיאָר מיט די פליהענדיגע אויגען דערקענען זיין קינסטלערישען מהות...

די זשעסטיקולירונג, דער זשעסט, די הענד און קערפּער־בעוועגונג דאַרפען נישט פאַרוואַנדעלט ווערען אין אַ מין בעזימען זיך. די ביהנע איז נישט קיין באַד־פּאַלע און די אַקטיאָרישע האַנד איז נישט קיין פינף־קאַפּיגער בעזים.

מענשען פון בעוועגליכען, ראַפינירטען, שפּרודעלדיגען געדאַנקען־גאַנג, מענשען מיט אַ רייכען און דיסציפּלינירטען אַרסענאַל ווערטער, אויסדרוק, פאָרמען, זענען אַסקעטיש־שפּאָרעוודיג אין זשעסטיקולאַציע, דער גרויסער וואָרט־קינסטלער, רעדנער, גרויסער אַקטיאָר, שטאָרט דעם זשעסט ביז איגנאָרירען.

נאַפּאָלעאָן האָט פיינט געהאַט דעם לשון פון הענט.

די צעשויבערטע, אויפגעדרעקטע, צעווילדעוועטע הענט־זשעסטיקולאַציע איז אַ סימן פון געדאַנקען און וואָרט־ספּאַזמען. ס'איז אַ מין גייסטיגע פאַרשטאָפּונג. די האַנט רעאַגירט אינסטינקטיוו, אומבעוואוסטזיניג, פיל גיכער, ווי דער געדאַנקען־געלויף ביז וואַנען דער געדאַנק אָרגאַניזירט זיך אין וואָרט און מאָבילעזירט די קלאַנגען און די אויסדרוק־פאָרמען פון וואָרט, איז ביז וואַנען וואָס־ווען צערעדט זיך דער קערפּער, די הענט.

מיט ריידעוודיגע, ריהרעוודיגע הענט בענוצען זיך אַקטיאָרען, וואָס זענען נישט ביכולת צו בעגרייפען, די גרויסע אַלץ־זאָגענדיגע, אַלץ־אויסשעפּענדיגע מוזיק פון וואָרט־קלאַנג.

שטומע האָבען פאַרביטען דעם וואָרט־קלאַנג מיט דער האַנט־שפּראַך.

ביים אַקטיאָר וואָס אינטערפּרעטירט זיין געשטאַלט מיט [illegible] מיטלען, ווערט דער זשעסט, די קערפּער־בעוועגליכקייט אַ זעלבסט־ציל

—:O:—

אַ קראַנץ פּערעל

פון דער איבערגעבליבענער זאַמלונג און באַאַרבייטונג

פון תלמוד און מדרש

פון אונזער פאַרשטאָרבענעם מיטאַרבייטער אברהם שלעזינגער

אויב מ'דערצעהלט אַ זאַך אין געגענוואַרט פון דריי מענשען הייסט דאָס נישט לשון הרע.

(ב"ב ל"ט)

* * *

ווען אַ ענין וואָס ס'איז מעגליך אַז עס זאָל ענטדעקט ווערען זאָגט מען נישט קיין ליגען.

(ר"ה כ"ב)

* * *

אין יעדער געטליכע גרויסקייט געפינט זיך ענוות.

(מגילה ל"א)

* * *

אויף דעם וואָס האָט נישט קיין פעסטען ווילען איז אסור לרחם.

(סנהדרין צ"ב)

* * *

דער וואָס טוט מפקר וויפיל עס פאָדערט זיך מאַכט דערמיט ערגער.

(סנהדרין כ"ט)

* * *

דער וואָס ענדערט דעם אָפּמאַך, איז ביי אַ דין תורה — דער שוואַכערער.

(בבא קמא ק"ב)

—[:O:]—

דער סוף פון דעם פערליבטען אכמעד

(אַן אַראַבּיש מעשה'לע)*

פון מנשה אונגער.

געהאַנגען איז היינט אַכמעד אַ פּערטראַכטער און ערנסטער, ביי דער זייט פון זיין גמל, וואָס איז געווען אָנגעלאָדענט מיט עררענע דזשאַרעס 1) אויף ביידע זייטען הויקער, אַזוי ווי מיט שאַרבענס פון קעפּ.

געוואוסט האָט אַכמעד אַז מיט יערען זון־אונטערגאַנג, ווערט לאַטיפאַ, צייטיגע", אַזוי ווי די מיל־גרוימען אויפ'ן בוים, און דער פאָטער איהרער, דער שייך אבו־סאיד, וועט זי ווען נישט איז אַמאָל פּער־קויפען.

האָט אַכמעד נאָכגעלאָזט דעם צוים פונ'ם גמל און צוליב דעם הייסען כאַמסין־טאָג געווי'שט דעם שווייס פונ'ם פּנים מיט זיין קויטיגע שוואַרצע אַבאַיע און געשטעלט דראָבנע טריט אויף דעם אָנגעליהטען אַספאַלט־וועג וואָס האָט געבריהט זיינע באַקעטע פיס.

איז דער גמל געגאַנגען אַ פּערחלומטער, דעם קאָפּ הויך פעייסען צו דער זון, פון צייט צו צייט אויסגעדרייט דעם לאַנגען האַלז דיינעם, אויף אַ זייט און אַ שטעכעדיגען בלאַט פון אַ קאַקטוס־בוים אָפּגעייסען וואָס איז ביים ראַנד פונ'ם וועג גע־וואַקסען.

און אַכמעד האָט פערוואָרפען זיינע הענד איבער דעם שטעקען וואָס איז געלעגען אין דער ברייט אויף זיין פּלייצע אַזוי ווי צוויי האַלאַבּליעס, דעם קאָפּ געצייגט אָן אַ זייט, און זיינע שוואַרצע בער־דואינער אויגען האָט זיך אַ פּייערל אָנגעצונדען און דורך דער נאָז האָט זיך פון זיין גאַרגעל אַ מאָנאָ־טאָן נגונ'ל געצויגען.

און אַכמעד האָט אָנגעהויבען טראַכטען: ווען איך נאָך מיין איצטיגען אַהיימקומען אַריינגיין צום שייך און וועל צו איהם זאָגען אָט אַזוי: „שייך אבו־סאיד! שוין דורות לאַנג, ווי מיר זע'ען דיינע קנעכט, ווען איך האָב נאָך געזויגען די מילך ביי די ברוסטען פון מיין מאַמען, האָט מען שוין מיט מיין גוף ניי־געבוירענע שעפּעלעך דערוואַרעמט, ווען כ'האָב נאָך נישט גוט זעהען געקענט, האָט מען שוין מיר געגעבען וואָל, פון איהר פערים צו דריי־ען, ווען כ'האָב נאָך נישט גוט גיין געקאָנט, האָט מען מיך שוין צו דער פרדה צוגעשפּאַנט, דיינע פעלדער צו באַאַקערען, פון שריים פון דיינע סעודות האָב איך זיך דער־צויגען, אָבער קיינמאָל דיך נישט בענגנבעט. און פון די באַקשישען פון די „יאַהוד" וואָס איך האָב געקריגען, ווען זיי פלעגען קומען אָפּקויפען פון דיר דיינע פעלדער, האָב איך מיר געלד אָנגעזאַמעלט, איצט איז געקומען די צייט, איך זאָל מיר קויפען אַ ווייב. איך האָב געלד אַ סך — זעהסט די לאַנגע לאָקען האָר פון מיין קאָפּ? אַזעלכע גרויסע קופּקעלעך געלד האָב איך צונויפ־געזאַמעלט, פערקויף מיר דיין טאָכטער לאַטיפאַ

פאַר אַ ווייב! שוין יאָהרען לאַנג, ווי איך לעב נאָך איהרע טריט. ווייס אי דשוין מעהר קיין חשבון נישט, נאָר ווען האָר האָבען אָנגעהויבען אַרויס־צושפּראָצען פון מיינע קינבאַקען, האָב איך געשוואוי־רען ביים אַלמעכטיגען אַללאַ, אַז לאַטיפאַ מוז איך מיר קויפען פאַר דעם ערשטען ווייב.

און ווען איך גיי אַרויס מיט דיינע גמלים פער־קויפען די דזשאַרעס אין שטאָט, בעט איך תמיד פרי־הער ביי אַללאַ, אַז ווען איך וועל בשלום צוריק־קומען אַהיים, זאָל איך טרעפען לאַטיפאַ זיצען ביים שפּינרעדעל און שפּינען קאַפּיאַס 2) פאַר איהר בעשערטען, איך ווייס, אַז קנעכט זע'ען מיר תמיד ביי דיר געווען, אָבער לאַטיפאַ האָב איך ליב, האָב געלד אַ סך און אַרבייט גוט.

אַזוי האָט אַכמעד זיך געטראַכט, ווי אַזוי ער וועט מיט זיין שייך אבו־סאיד רעדען, ביז ער איז צוגעקומען פאַרנאַכט צו דעם כאַן 3), וואו ער האָט געדאַרפט די נאַכט איבערנעכטיגען.

אינ'ם כאַן, געמאַכט פון געפלאָכטענע ראַגושעס זענען געווען אויסגעזעצט אין אַ קרייז אונטער דעם טיף־בלויען בעפּערלטען שטערן־הימעל, אַראַבער אויף זייער'ע אויסגעשפּרייטע שוואַרצע אַבאַיעס, די פיס פעיליגט אונטער זיך און דער בלינדער מעשיות דערציילער, אבו־גאַליל, אין דער מיט, און האָבען געשטונקען שטאַרק פּערביטערטע קאַווע, האָט אַכמעד זיין גמל פּאַשע געגעבען און האָט זיך צו זיי צוגע־זעצט די מעשיות צו הערען, בשעת דער בלינדער דערציילער האָט זיין ערשטע טייל מעשה פּער־דיגט

— „האָט זיך אויפגעהויבען אינדערפריה דער בעדואינער אַזוי און האָט אויסגעשריגען: „צי איז שוין ומעהר קיין גאָט נישט פערהאַנען אין דער היילגער שטאָט ירושלים? אָט האָב איך זיך נעכטען שלאָפען געלייגט ביים טויער פון שכם און אויף דער היילגער ערד, וואָס ווערט פון די עולי־רגלי־ביקעס צו באַבו־מוסאַ בעטרעטען, האָב איך מיין קאָפּ אָנגעשפּאַרט. דאָס געלד־ביישעלע צו מיין רעכטער האַנד צוגעבונדען און ענטשלאָפען געוואָרען און ווען איך האָב זיך אינדערפריה אויפגעכאַפּט, איז דאָס געלד־ביישעלע שוין מעהר נישט געווען. פון מיין רעכטער האַנד האָט מען מיר עס אָפּגעשניטען.

צי וואָלט ביי אונז געשעהן אַזוינס? — האָט זיך אַזוי צושריגען, — ביי אונז, ווען אַ מענש, שלאָפט און די נשמה זיינע איז איבערגעענטפערט אין די הענד פון אַללאַ, וועט מען איהם נישט בעגנבענען, בערויבען, אַ וואַכענדיגען — יאָ, האָסט געוועהר — וועהר זיך! אָבער אַ שלאָפענדיגען קיינמאָל נישט,!" און אַזוי איז איבער די גאַסען פון דער היילגע־שטאָט ירושלים געלאָפען און האָט געשריגען „פער־שאָלטען זאָל ווערען די גאָט־לאָזע שטאָט ירושלים!"

אַזוי האָט דער בלינדער דערציילער זיין ערשטע טייל מעשה פערענדיגט און אַכמעד האָט זיך געטראַכט אַז גוט האָב איך געטון וואָס איך האָב מיין געלד אין אַנ'ע־דענע דזשאַרע אין דער ערד נעבען דעם גושמיש־בוים בעגראָבען, אין דער שטאָט זענען גנבים פערהאַנען.

און דער בלינדער האָט נאָך אַ קורצער הפסקה דעם צווייטען טייל פון זיין מעשה אָנגעהויבען „און אַז דזשעמיל האָט זיך פאַרנאַכט אוועקגעזעצט מיט זיין געליבטער פאַטמאַ הינטערן פייגען־בוים. וואָס איז געוואַקסען ביי איהר געצעלט, פלעגט דער ווינט אָנקומען און זיי ברענגען אַלערליי ריחות און בשמים און דופטען פון שמעקענדיגע בליטען, כדי זיי צו דערפרישען, נאָך דעם הייסען טאָג, ווייל גע־וואוסט האָט דער ווינט, ווי גרויס די ליבע איז פון דזשעמיל'ן צו פאַטמאַן, און ווען פאַטמאַ פלעגט גיין מיט די ערדענע קריגען אויפ'ן קאָפּ צום קוואַל, וואַסער שעפּען, פלעגט דער ווינט פרישע פייכטע ים וואָלקענס ברענגען, כדי פאַטמאַ זאָל וועלען לענגער פערבלייבען ביים קוואַל, און דזשעמיל זאָל קאָנען

לענגער ליגען אויף דער ערד און קושען פאַטמאַ'ס שאָטען. און ביינאַכט, פלעגט דער ווינט קומען צו פאַטמאַ'ן איהר די שוואַרץ זיידענע האָר גלעטען און זיסע חלומות איהר דערציילען, האָט אָבער, דער פאָטער פון פאַטמאַן שייך מאַכמוד נישט געוואָלט פערקויפען זיין טאָכטער פאַטמאַ, דזשעמיל'ן פאַר אַ ווייב און ער האָט זי פערקויפט צום שייך כאַסאַן.

האָט אָנגעהויבען צו טרויערען איהר געליבטער דזשעמיל און דער ווינט האָט געשוואוירען אַז ער מוז נקמה נעהמען אין איהר חתן כאַסאַן,

און ווען עס איז געקומען די שעה פון דער חתונה און אַלע שייכן האָבען זיך געהאַט פערזאַמעלט אינ'ם היילגען מעשעטש די חתונה תפילה אָפּ־צוריכטען, האָט זיך דזשעמיל ארומגעדרייט אַ פער־מרה־שחורה'טער אינ'ם איילבירטען־גאָרטען פון פאַטמאַס פאָטער" און געזוכט איהרע טריט.

און אַז עס איז געקומען די מינוט פון דער קדושי'ן, האָט זיך אַ שטאַרקער שטורעם־ווינט אָנ־געטראָגען און האָט די פענסטער אויפגעייסען און די חתונה־ליכט פערלאָשען, האָבען די חתונה־אורחים הערין קיין גוטען סימן נישט געזעהען, האָט אָבער דער פאָטער פון פאַטמאַן שייך אַכמוד תיכף געהייסען די ליכט צוריק אָנצינדען און מען האָט די די חופה געשטעלט.

איז אַוועק דער ווינט אין די וויסטע מדבריות'ן און האָט מיט זיך פערשידענע חולאת'ן מיטגעבראַכט האָט זיך אַ מגפה פערשפּרייט איבער'ן גאַנצען דאָרף און מענשען זענען ווי פליגען געפאַלען, האָט אָבער קיינער נישט געוואוסט וואו די זינד שטעקט און קיין נביא איז אין דאָרף נישט געווען, מען זאָל איהם פרעגען ווער דער זינדיגער איז, האָבען אַלע אָנ־געהויבען צו פאַסטען און בעטען צו אַללאַ, ער זאָל די מגפה אָפּשטעלען און גאָט האָט זייער תפילה צוגעהערט און די מגפה אָפּגעשטעלט, — אָבער כאַסאַן, דער מאַן פון פאַטמאַן, איז שוין מעהר צווישען די לעבעדיגע נישט געווען.

האָט דער ווינט געמיינט, אַז איצט וועט פאַטמאַ צוריק חתונה האָבען מיט דזשעמיל'ן אָבער פאַטמאַ האָט זיך אַוועקגעזעצט טרויערען נאָך איהר מאַן, כאַסאַן, אַזוי ווי דער מנהג איז געווען, האָט דער ווינט געשוואוירען אויך אין איהר נקמה צו נעהמען און ווען מען איז אַריינגעקומען אינדערפריה צו פאַטמאַ'ן אין געצעלט, האָט מען זי געטראָגען ליגען אַ טויטע ביי איהר קינד, וואָס זי האָט אינצווישען פון איהר מאַן כאַסאַן בעקומען.

האָט דערהערט דזשעמיל אַז פאַטמאַ איז טויט האָט ער זיך די אָדערען מיט זיין קינזשאַל אויפגע־שניטען און ער איז געשטאָרבען".

ווען דער בלינדער דערציילער האָט זיין מעשה פערענדיגט, זענען איהם די יונגע גמל־טרייבערס בעפאַלען, איהם געלד אין זיין האַנט אַריינגעשטופּט, ער זאָל נאָך אַ מעשה אַזאַ זיי דערציילען, אָבער אַכמעד האָט שוין מעהר נישט צוהערען געקענט, רויטע פייערדיגע רעדער, האָבען זיך אָנגעהויבען פאַר זיינע אויגען צו דרייען, אָט האָט ער שוין גע־רעדט מיט'ן שייך אבו־סאיד און לאַטיפאַ ווערט אַ ווייב פאַר'ן שייך אַמיר און דער ווינט וויל נקמה נעהמען אין זיי ביידען... נאָר אַכמעד בעט ביים ווינט ער זאָל לאַטיפאַ ביים לעבען לאָזען... און שווערע חלומות בעפאַלען אַכמעד'ן אינ'ם שלאָף ליגענדיג אָנגעשפּאַרט זיין קאָפּ אָנ'ם בויך פון דיין גמל.

און אַז אַכמעד איז נאָך אַ האַ דזיין אונטער־וועגס צוריק אַהיימגעקומען און מיט זיין שייך אבו־קאיד רעדען געוואָלט, האָט ער זיך שוין דער־וואוסט פון די פּאַסטוכער, וואָס זענען געקומען אָנ־טרינקען די שאָף ביים ברונעם, וואָס געפינט זיך ביים אַריינגאַנג פונ'ם דאָרף, אַז די פער־גאַנגענע נאַכט האָט דער שייך אבו־סאיד פערקויפט זיין טאָכטער לאַטיפאַ פאַר אַ ווייב צום שייך אַמיר.

האָט זיך אַכמעד דערמאָהנט אין דער מעשה פון דעם בלינדען דערציילער... און ווען לאַטיפאַ איז פאַר זון־אויפגאַנג אַרויסגעגאַנגען פון איהר גע־צעלט שעפּען פרישע וואַסער ביים קוואַל, איהר פער־שלאָפענע קערפער צו וואַשען, האָט זי געטראָפען ליגען פאַר איהר געצעלט אַכמעד'ן, אַ טויטען מיט אויפגעשניטענע אָדערען, און קופּקעלעך געלד אויף דער ערד צעשיט, גרויס ווי די לאָקען האָר פון דיין קאָפּ.

---

1) דזשאַרעס — ערדענע כלים צו בעהאַלטען וואַסער.

2) קאַפּיאַס — אַראַבּישע קאָפּ־טיכער.

3) כאַן — אַראַב'שע קרעטשמע פאַר מענשען און בהמות.

---

*) בקרוב דערשיינט אַ בוך נאָוועלען „געבעל־טען" פון מנשה אונגער. דאָס בוך נעהמט אַרום נאָ־וועלען וועגען חלוצים־לעבען אין ארץ־ישראל. עס בעהאַנדעלט פּראָבלעמען פון דער קליינבירגערליכע יודישע פרוי וועלכע פּראָדוקטיוויזירט זיך אין א"י. די יאוש־שטימונג וואָס כאַפּט אַרום דעם חלוץ ווען ער דערזעהט אַז די א"י־ווירקליכקייט איז אַנ־דערש ווי אין חלום.

עס קומען אויך אינ'ם בוך אַריין נאָוועלען פון אַראַבּישען לעבען געשריבען אין אַנ'אָריענטאַלי־שען סטיל און אַ גרעסערע נאָוועלע „בענייטע כוחות" וועגען אַנ'אַלטען יוד, וואָס ווערט אין א"י צוריק געזונד און פּראָדוקטיוו.

יודישע דינים וואַקסען פון יודישען לעבען

(ענדע פון דער 9. זייט)

מחלוקות ,וואָס זענען פאָרגעקומען צווישען בית־שמאי און בית־הלל — איינע פון די שווערסטע פּראָבלעמען אין דער געשיכטע פון דער ענטוויקלונג פון דער הלכה בכלל:

דער געעהרטער אויטאָר שטעלט פעסט:

די „פּרושים" זענען אויפגעקומען אין דער צייט פון די חשמונאים און אין יענער צייט איז אויך אויפגעקומען די אינסטיטוציע פון די „זוגות" ((פּאָרען), וואָס זענען פּאָרוויז געשטאַנען בראש פון די פּרושים, איינער פון פּאָר, איז געווען דער נשיא, דער העכער אין ראַנג, און דער צווייטער איז געווען דער עלטסטער פון בית־דין. די אינסטי־טוציע האָט אָנגעהאַלטען אַנ'ערך הונדערט מיט פופ־ציג יאָהר. און הלל מיט שמאי'ן זענען געווען די לעצטע פון די „פּאָרען".

און פונ'ם ערשטען אויפקומען פון די פּרושים האָבען זיי געהאַט אַ רעכטען פליגעל און אַ לינ־קען. אָדער קאָנסערוואַטיווע און פּראָגרעסיוו־טליכע. די ערשטע האָבען זיך בעמיהט אָנצוהאַלטען דעם געדאַנק, אַז הגם צייטען בייטען זיך, אָבער דינים בייטען זיך נישט, בעת די לעצטע האָבען געהאַלטען אַז הגם דער מענש מוז צופּאַסען זיין שטייגער לע־בען צום געזעץ, מוז אָבער דאָס געזעץ אויך זיך צופּאַסען צו די פאָרערונגען פון לעבען. לכתחילה איז די מעהרהייט פון די פּרושים געווען רעכטס. דאַן איז דער נשיא געוועהלט געוואָרען פון די רעכטע און דער אב בית־דין פון די לינקע. אין די לעצטע דורות האָט זיך דער פּאָרטשריט געשטאַרקט און די מעהרהייט פּרושים איז געוואָרען לינק. דאַן איז דער נשיא געווען פון די לינקע. פון די פּאָרטשריטליכע און דער אב בית־דין פון די קאָנסערוואַטיווע, אָדער רעכטע, אַזוי איז עס געווען אין דער צייט פון שמעיה יאבטליון, און אַזוי איז עס געווען אין דער צייט פון זייערע נאָכפאָלגער: הלל און שמאי, און דאָ קומען מיר צו אונזער פונקט: צו די מיינונגס - פערשידענהייטען צווישען בית־שמאי און בית־הלל אין פערשידענע הלכות.

די פּאָרטשריטליכע, די בית־הלל, האָבען אין זייערע הלכות אין זינען געהאַט, די־הויפּט, די אָרי־מע און בעדערפטיגערע שיכטען פון פאָלק און זייער שטייגער לעבען, די קאָנסערוואַטיווע, אָבער, האָבען, שאַפענדיג הלכות, מעהר אין זינען געהאַט די העכערע, רייכערע שיכטען פון פאָלק. דאָ האָבען מיר, אַלזאָ, צו טון, דער עיקר, מיט סאָציאַל־עקאָנאָ־מישע מאָטיווען, אָדער פאַקטאָרען, וואָס שפּיגלען זיך אָפּ אין דער הלכה.

Dr. Z. Rakowski

ספּעציאַליסט פאַר אוירען, נאָז, האַלז און לונגען־קראַנקהייטען

11־טען ליסטאָפּאַד 9

קאָנסטאַנטינער טעלעפאָן 127-81

ספּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אָן אין דעם שביעי וגערזשער 17 פון 10 — 11

ר. איזראעל.

קפּערלע

א סענסאַציאָנעל־ערעמיגער ראָמאַן פון דער לאָדזער ווירקליכקייט

107

זשאַרדש האָט נישט געוואָלט אַזוי לייכט אַרויס־לאָזען זיין קרבן און מיט זיינע אויגען כמעט ווי אַדורכגעקוקט מרימען אַדורך און אַדורך. מרים האָט זיך געפיהלט זעהר נישט גוט, דאָ אין צימער אין דער אַנוועזנהייט פון נאָך עטליכע בעאַמטע און עטליכע קליענטען, וועלכע האָבען גערדאַרט אויף דער ערלעדיגונג פון זייערע ענינים, זי איז אָבער געווען אינגאַנצען אונטער'ן איינפלוס פון דעם זיא־ציגען מאָדנעם מענשען און זי האָט זיך אָנגערופען

— די: אין דער קאַנצעלאַריע קען איך בכלל מיט אייך וועגען דעם ענין נישט רעדען.

— איך פערשטעה אייער לאַגע פריילין, איך ענטשולדיג זיך ,ווייל איך מאַך אייך אונאָנגענעהמליכ קייטען, אָבער גלויבט מיר אַז מיין גאַנצע צוקונפט שטעהט אין קאָן, אויב איך זאָל נישט וויסען וואָס מיט גרינפעלדן איז געשעהן, אפשר וואָלטען מיר דעם ענין געקענט ערלעדיגען אויסער דער קאַנצע־לאַריע

— ניין, אויך נישט בשום אופן נישט...

— אָבער פריילין, אויף אייער פּנים און אייע־רע אויגען ליגט דאָך אַזויפיל גוטסקייט, איהר וועט דאָך נישט אָפּזאָגען דאָס קאָן ברענגען אונטערגאַנג אַנ'עקזיסטענץ פון אַ מענשען און אפשר דעם מענ־שען אַליין

— נישט איצט, דאָ זיכער נישט...

— נו, איך מיין נישט דאָ, גיט מיר אייער אַדרעס און איך וועל קומען צו אייך, איהר וועט מיר זאָגען, אַז נישט בין איך פערלוירען, אויף אייביג פערלוירען.

מרים האָט זיך שוין נישט געקענט קיין עצה געבען איהר איז געוואָרען קאַלט און הייס, זי האָט נישט געוואוסט ווי אַזוי פטור צו ווערען פון דעם נישט געבעטענעם און שרעקליכען גאַסט

— קומט אַנ'אַנדערש מאָל, קומט ווען דער אַר־וואָקאַט וועט זיין, ער וועט אייך ערלעדיגען אייער ענין

זשאַרדש האָט זיך אָבער נישט גערייהרט פון אָרט, וואָס מעהר סוד מרים האָט געמאַכט, אַלץ מעהר האָט זשאַרדש דעם ענין נישט געוואָלט אָפּ־לאָזען

— דאָס איז שרעקליך, האָט ער געזאָגט מיט אַ געמאַכטער אויפרעגונג, דאָס איז שרעקליך, איך קען נישט אוועקגעהען מיט גאָרנישט

— שאַ געהט, געהט איצט, אויב איהר ווילט וואַרט אויף מיר היינט אין אָוונד...

— וואו זאָל איך וואַרטען, איך דאַנק אייך פאַר אייער גוט האַרץ פריילין,

— וואַרט אויף מיר זיבען אַ זייגער ווען איך וועל אַרויסגעהען פון דאַנען

— גוט פריילין, איך וועל וואַרטען

מרים איז געווען זיכער, אַז זי וועט דעם פערשוין גאָרנישט זאָגען, זי האָט איהם נאָר גע־וואָלט אַרויסבעקומען פון ביורא, כדי די אַרומיגע זאָ־לען נישט בעמערקען, אַז זי האָט עפּעס מיט אימיצען סודות און דאַן זאָל זי דאַרפען יערען ענטפערען אויף נישט געוואונשענע פראַגען

זשאַרדש איז אַרויס, ער האָט געקוקט אויף זיין זייגער, ב'ז 7 האָט געפעהלט נאָך 15 מינוט, ער האָט זיך געדרעהט הין און צוריק אויף דער גאַס און וועגען עפּעס נאָכגעטראַכט. אַ טייוואַלאַנישער פּלאַן האָט זיך געוועבט אין זיינע פערברעכערישע געדאַנקען, ער האָט געמוזט דערגעהען וואָס מיט דזשימי איז פאָרגעקומען און אויב די ידיעות וואָס ער וועט בעקומען פון דעם מיידעל וועלען זיין פאַר איהם וויכטיג, איז ער גרייט צו ברענגען פאַר אַ קרבן דאָס אונשולדיגע מיידעל, אַזוי ווי ער האָט געטון מיט האַנקאַ ראַוווסקאַ.

— און איבעריגענס האָט ער געקריצט מיט די ציינער איז זי בכלל אַ גוט מאַטעריאַל פאַר מיר אין מיין איצטיגער לאַגע, זי האָט זעהר פיל בעציהונגען זי קען זעהר גוט אַלע קליענטען פון גרעסטען אַדוואָ־קאַט איז וואַרשא פזשיגאָדסקי, זי קען זייערע פּראָ־צעסען און זייערע געהיימנישען און ביי דעם דאָזי־גען געשעפטעל קען מען פערדינען זעהר פיל געלד ס'איז אַדורך 5 מינוט צייט. זשאַרדש איז אַריין אין אַ דער "ביאַגע" צוקערניע און האָט אַנטעלעפאָנירט

— האַלאָ, ראָמאַן, שיק מיר צו אַ טאַקסיבקע אויף באַווי שוויאַט, אָבער אונזער"ס אַ טאַקסובקע אויף וועמען מ'קען זיך פערלאָזען און דאָס שוין. אין 5 מינוט אַרום מוז די טאַקסיבקע שטעהן דאָ אויפ'ן אָרט, אויב נישט וועל איך פערשפּעטיגען דעם צוג.

זשאַרדש האָט דערהערט אַ שטילמישען געלעכ־טער דורכ'ן טעלעפאָן

— עפּעס אַ גוט געשעפטל גרייט זיך, אויב יאָ וועל איך אַליין מיט דער מאַשין קומען, כדי אַלץ זאָל זיין זיכער־ער.

— ס'וואָלט געווען זעהר גלייך ראָמאַן, פער־שטעהסט איך רעד פון אַ צוקערניע וואו ס'זענען פערהאַן פיל מענשען, קום אַליין, איך רעכען, אַז ס'וועט זיך לוינען

זשאַרדש איז צוריק אַרויס אויפ'ן גאַס און אומ־געדולדיג געוואַרט, יעדע מינוט האָט ער אַרויסגע־קוקט צום פענסטער, צי די צימערען פון דער אַד־וואָקאַטען קאַנצעלאַריע זענען נאָך בעלויכטען, ער האָט אויך נישט פערגעסען געגעבען נאָכצוקוקען, צי דאָס הויז, וואו דער אַדוואָקאַט האָט געוואוינט און פון וואַנען דאָס מיידעל האָט געדאַרפט אַרויסקומען, האָט נישט אַמאָל 2 אַרויסגענג, בכדי ער זאָל נישט אָפּגענאַרט ווערען. ער האָט זיך איבערצייגט, אַז ס'איז נישט אַזוי און איז ווידער אַרויס אויפ'ן גאַס, אין דעם מאָמענט איז אָנגעקומען דער אויטאָ, נאָך וועלכען זשאַרדש האָט טעלעפאָנירט, זשאַרדש איז צוגעגאַנגען צום אויטאָ און געזאָגט צום שאָפער

— ראָמאַן, איך וועל מיך דאָ באַלד בעגעגענען מיט אַ מיידעל, דו זאָלסט באַפּאַהרען וואו־אַהין מיר וועלען געהען, אויב איך וועל דיך דאַרפען וועל איך געבען אַ וואונק מיט'ן פינגער און איך צינדאַ־מען מיט דעם חפץ וועלען מיר אַריין אין אויטאָ, וואו דאַן צופאָהרען ווייסט דו דאָך שוין

— גוט, מ'וועט שוין מאַכען, הויסטאַן, צי ס'איז נאָר פערהאַן אַסך געלד.

זשאַרדש האָט זיך אוועקגעשטעלט פון דערווייטענס און אין דעם מאָמענט איז מרים אַרויס פון טויער אין דער בעגלייטונג פון 2 אַנדערע בעאַמטע זי האָט זיך מיט די געזעגענט און באַלד איז פאַר איהר אויסגעוואַקסען דער מענש מיט די „שלאַנגען אויגען".

(פאָרטזעצונג קומט).

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג
יט
26
אדר א׳ תרצ"ב

פעברואר

זון-אויפגאנג 6.32
זון-אונטערגאנג 5.08

ליכט-צינדען 4.57

עמיגראנטען, וואס קומען צוריק קיין פוילען

מוזען האבען די נויטיגע דאקומענטען

(2) צוליב די פסדר'דיגע שטייגערונג פון דער ארבייטסלאזיגקייט אין אויסלאנד, קומען א סך פוילישע ארבייטער צוריק קיין פוילען.

דער עמיגראציע-אמט מאכט דערום אויפמערקזאם די צוריקקעהרענדע ארבייטער, אז איידער זיי פערלאזען דעם ארבייטס פלאץ, דארפען זיי זיך פערזעהען מיט ארבייטס-בעשייניגונגען אין וועלכע ס'דארף אנגעגעבען ווערען: דער נאמען פון דער פירמע, וואו זיי האבען געארבייט, שטאט, נאמען פון ארבייטער, די דאטע פון אננעמען און פערלאזען די ארבייט, די הויך פון פערדינסט, אונטערשריפט פון ארבייטס-געבער.

די דאזיגע בעשייניגונגען מוזען בעשטעטיגט ווערען דורך דער לאקאלער אדמיניסטראטיווער מאכט, וואו דער ארבייטער האט געארבייט, אדער דורכ'ן פוילישען קאנזול.

די דאזיגע דאקומענטען געבען די רעמיגראנטען די רעכט צו גענ׳סען פון די ארבייטסלאזען-אונטערשטיצונגען פון ארבייטסלאזען-פאנד.

דרינגענדע שטיצע פאר ארבייטסלאזע

דער מאגיסטראט איז מודיע, אז דעם 22 פעברואר האט מען אנגעהויבען אויסצאהלען די דרינגענדע שטיצע פאר'ן חודש פעברואר, פאר די ארבייטסלאזע, וועלכע האלטען אויס א פאמיליע.

נישט פערהייראטע האבען נישט קיין רעכט אויף דער שטיצע. די אויסצאהלונגען קומען פאר אין לאקאל פון אונטערשטיצונגס-אמט פאר ארבייטסלאזע, זשעראמסקי 74 פון 9 פריה ביז 2 ביימאג, לויט פאלגענדען סדר:

היינט, פרייטאג, דעם 26 פעברואר די נעמען וואס הויבען זיך אן מיט די בוכשטאבען:

T. U. W. Z. Ż.

אמאטארען צו בעקומען „פאזשיטשקעס"

האבען איצט צו זינגען און צו זאגען

א נייער מיז שווינדעל איז ענטדעקט געווארען אין לאדז

(2) לעצטענס האבען זיך אין די ארבייטער-קרייזען בצוויזען פערשידענע „אגענטען", מכלומר'שטע פארשטעהער פון א באנק אין קליין פוילען, וועלכע לעגען פאר די ארבייטער, אז זיי קענען בעקומען גרייסע „פאזשיטשקעס" אויף גינסטיגע בעדינגונגען. דערביי נעמען זיי איינשרייב-געלד פון 2 ביז 40 זל. לויט דער הויך פון דער געבעטענער „פאזשיטשקע".

מיט עטליכע טעג שפעטער קומט ווידער א „קאנטראלער", און דערצעהלט, אז די באנק איז ליקווידירט געווארען, און אז די פונקציעס פון דער באנק, האט איבערגענומען א קרעדיט-באנק אין פוזען, אויף קאנאפניצקא גאס 8. דערביי לעגט דער „הער קאנטראלער" פאר א פאפיר אונטערצושרייבען.

אין א צוויי, דריי טעג שפעטער קומט ווידער דער „קאנטראלער" און דערצעהלט, אז ס'איז בעשטימט געווארען א פאזשיטשקע פון 5000 זל. און הייסט זיך סיליק'ן 40 זל. ער נעמט אויך א אין ראטעס אויף וואס ער גיט ארויס קוויטונגען פון דער פויזנער באנק.

אנשטאט צו בעקומען די „פאזשיטשקעס", האבען די קליענטען בעקימען צוגעשיקט אויפפארדערונגען פון פויזנער געריכט, אי וועלכע זיי ווערען אויפגעפאדערט צו בעצאהלען צו 115 זל.

מיט דעם ענין פערנעמט זיך איצט די פראקוראטור, פון די דאזיגע אפערעס האבען געליטען 100 פערזאן.

א פער'משפט'ער אויף לעבענס-לענגליכער תפיסה,

בעקומט א „דראטעק" נאך 4 יאהר שווערע תפיסה

(2) דער פויער באנצער. איז זיינער צייט פערמשפט געווארען פאר דערמארדען זיין זוהן אויף לעבענסלענגליכע תפיסה.

נעכטען איז באנצנער ווידער אמאל געמשפט געווארען פאר אונטערצינדען זיין הויז, כדי צו בעקומען אסעקוראציע.

דאס געריכט האט איהם געגעבען א „דראטעק" – פרישע 4 יאהר שווערע תפיסה.

א גאנצע פאמיליע פון 5 פערזאן פערטשאדעט געווארען

צוליב א שלעכט איינגעהייצטען אויוען

(2) אויף קילינסקא 249, איז פון א שלעכט געהייצטען אויוען פערטשאדעט געווארען די פאמיליע קארטשעווסקי.

די פאגאטאוויע האט געגעבען הילף דעם 49 יעהריגען זיגמונד קארטשעווסקי, זיין פרוי אירעניא, און די קינדער סטאניסלאוו, אנטאן און באלעסלאוו. די קינדער זענען אין א שווערען צושטאנד אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל „אננא מאריא".

גייט אפרימל פון דער באבעשי, ווילן אים „מזקים" פערשלעפן

א טשעקאווע מעשה מיט א געהיימנישפולען אויטא, וואס כאפט קינדער אין די גאסען

(2) אויף שרודמיעסקא גאס האט נעכטען פאסירט א פאל, וואס ס'דערצעהלט זיך ווי א מעשה'לע פון די קינדישע מעשה-ביכלעך:

דער 13 יעהריגער אפרים קאהן, פון 11. ליסטאפאד 41, איז נעכטען האלב צעהן אין אווענד אהיימגעגאנגען פון דער באבעשי שרה פעפער (ליפאווא 48) וואו ער איז געווען מיט א ווזיט. צוקומענדיג אויף שרודמיעסקא און זשעראמסקא, האט דער קליינער אפרים'ל בעמערקט, אז א לאסט-אויטא פאהרט איהם נאך טריט ביי טריט.

פלוצלינג זענען פון דעם אויטא אראפגעשפרינגען צוויי פערשוין, און מיט א שטריק, ווי די היצלעס כאפען הונד, האבען זיי איהם געוואלט פערווארפען די פעטלע אויפ'ן האלז, אזוי ארום האבען זיי איהם מיט געוואלד געוואלט אריינשלעפען אין אויטא.

אויף די מוראדיגע געשרייען פון דעם צום טויט דערשראקענעם יונגעלע, איז אנגעקומען א פאליציי-פשאדאווניק. די „ [illegible]", זעהענדיג פון ווייטען דעם פשאדאווניק, זענען אריין אין אויטא, באכגעלאזט גאז און בליק-שנעל אנטלאפען מיט'ן אויטא.

די פאליציי פיהרט איצט אן אויספארשונג ווער ס'זענען די לייט. און וואוהין האבען די דאס יונגעלע געוואלט פערפיהרען.

א סטרוזש וואס האט א אייגענע „טאקסע"

איז א לאקאטאר וואס קאפט די סטרוזשקע

(א) דער סטרוזש פון נאווראט 34. האט זיך געמאכט א טאקסע 40 גר. פאר עפענען ס'טויער.

אין דער נאכט פון דער ווינגיליע, איז דער איינוואוינער ליגאצקי אהיימגעקומען שפעטלעך, און אין דער טאש איז געווען קיין מעות. האט זיך אנגעהויבען א האמפעריש צווישען לאקאטאר מיט'ן סטרוזש. אזוי לאנג און אזוי ברייט, ביז ס'איז געווארען א געשלעג.

די סטרוזשקע, אגב א מעוברת'ע איז געקומען צו הילף 'עם מאן. דער לאקאטאר האט דער סטרוזשקע א קאפ-געטון אין בויך אריין, און ס'איז געשעהען א קאטאסטראפע – זי האט געבעך געמפלט.

נעכטען איז דער „נפרוואווע" לאקאטאר פערמשפט געווארען צו 3 חדשים תפיסה.

די סענסאציע ארום אפאדראשטש

פון פירמע „סעטאם"

ווי עס איז געווען פאראויסצוזעהען, האט די ידיעה וועגען ערקלערען פלוצלונג „ [illegible]-לאשטש" דער בעקאנטער [illegible] „סעטאם", ארויסגערופען ביי אונז אין שטאט א גרויס אויפזעהען אין די סוחרישע קרייזען.

ווי עס שטעלט זיך ארויס איז דא נישט געגאנגען אין דעם פעראינטערעסירטען צו דער ענגלישער פירמע וועגען בעוואר'ענען איהר געלד-תביעה צו דער פירמע „סעטאם", נאר עס איז געווען פשוט א פערזענליכער נקמה-אקט פון פערטרעטער פון דער ענגלישער פירמע אין לאדז. ה׳ ע[illegible]סט זשילבע"ט, צום דירעקטאר [illegible] קיהן.

אין צוזאמענהאנג מיט'ן אויפדעקען די הינטער-קוליסען פון דאזיגען „אופאדלאשטש", וועט דער [illegible] ענין, ווי מען גיט איבער אננעהמען א סענסאציאנעלען ווענדונג.

LUNA

נאר נאך עטליכע טעג!

ווילענדיג געבען די מעגליכקייט צו זעהען דאס בעדייטענדע מייסטערווערק די ברייטסטע שיכטען זענען די פרייזען

פערקלענערט געווארען

זל. 1, 2, 3

„קאנגרעס טאנצט"

אנהייב 4 נ"מ. שבת און זונטאג 12 בייט

א „פאטריאט" וואס וויל „מקבל פנים" זיין דעם העלדישען גענעראל רידז שמיגלי

„נאביערעט" די פ.ק.א. אויף 3200 זל. און וועט איצט זיצען אנדערהאלבען יאהר אין תפיסה

(2) אין קרייז-געריכט איז נעכטען פארגעקומען א טשיקאווער פראצעס געגען א געוויסען זיגמונד סטאניסלאוו ראגאל, וועמען דער בעשולדיגונגס-אקט ווארפט פאר, אז ער האט אין נאמען פון אינוואלידען-פעראיין „נאביערעט" די לאדזער שפאר-קאסע אויף 3200 זל. צושטעלענדיג פאלשע דאקומענטען א. ד. גל.

אין יאהר 1930 האט די לאדזער אינוואלידען-ליגע איינגעאָרדענט א לאטעריע. מיט דעם פערקויפען די לאָסען, האט זיך פערנומען זיגמונד סטאניסלאוו ראגעל-קאטשאראווסקי.

דעם 7-טען אקטאבער 1930, האט זיך קאטשאראווסקי געווענדעט מיט א בריף צו דער לאדזער שפאר-קאסע (פ. ק. א.), אויסצובארגען דעם לאדזער קריגס-אינוואלידען-פעראיין 4000 זל. אויף דער סומע וועט ער צושטעלען קונדישע וועקסלען.

קאטשאראווסקי האט נאך דעם צוגעשיקטען בריף אליין זיך מטריח געווען אין דער פ. ק. א., וואו ער האט דער דירעקציע ערקלערט, אז היות ווי קיין לאדז קומט דער גענעראל רידז שמיגלי, דארף די לאדזער אינוואלידען-ליגע האבען כסף אויף א קבלת פנים, און צו דעם צוועק איז ער גרייט צו דיסקאנטירען קונדישע וועקסלען פון דער לאטעריע. קאטשאראווסקי האט דערביי צוגעשטעלט א לעגיטימאציע, אז ער איז בעפולמעכטיגט פונ'ם לאדזער קריגס-אינוואלידען-פעראיין, צו ערלעדיגען די דאזיגע טראנזאקציע אין דער פ. ק. א. ער האט נאך אמאל אנגעוויזען, אז דאס געלד איז נויטיג אויף א ווארימען קבלת-פנים פאר דעם העלדישען גענעראל רידז שמיגלי, וועלכער האט אזעלכע גרויסע פערדינסטען אין קאמף פאר פוילענס אומאפהענגיגקייט. די פערוואלטונג פון פ. ק. א. האט דערום בעשלאסען פאר דעם „פארשטעהער" פון דער ליגע קאטשאראווסקי צו עפענען א קרעדיט אין דער הויך פון 4000 זל.

קאטשאראווסקי האט נישט לאנג געטראכט, געשאפט זיך 10 קונדישע וועקסלען אויף א סומע פון 3240 זל. אויסגעשטעלט פון לעשטשינסקי, ריישעלאווסקי, און אנדערע „פירמעס". אלע וועקסלען זענען געווען מעשה סוחר, זשירירט פון קאטשאראווסקי'ן אונטער'ן סטעמפעל פון דער לאטעריע-פערוואלטונג.

עס שטעלט זיך, אז אלע וועקסלען זענען געגאנגען צו פראטעסט, דערביי האט זיך ארויסגעשטעלט, אז קאטשאראווסקי האט בינו לבינו עוקר געווען פון לאדז.

דער שווינדעל האט זיך ערשט ארויסגעשטעלט ווען די פ. ק. א. האט זיך געווענדעט צום אינוואלידען-פעראיין, זיי זאלען אויסקויפען די פראטעסטען ס'האט זיך ארויסגעוויזען, אז קאטשאראווסקי איז סך הכל געווען אן אגענט. וועלכער האט געארבייט אויף פראוויזיע ביים פערקויפען די לאטעריע-צעטלען. ער האט קיין שום פאלמאכט פון דער ליגע נישט געהאט, אז דעם סטעמפעל, האט ער אליין געמאכט.

די פאליציייאישע אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט, אז די קונדישע וועקסלען, האט ער בעקומען פון א געוויסען שמואל פרענקעל, ביי וועמען קאטשאראווסקי האט געוואוינט אלס סובלאקאטאר. נאכ'ן דיסקאנטירען די וועקסלען, האט ער פרענקלען געגעבען 1950 זל. און די רעשט 1250 זל. האט ער אראפגעלאזט צו זיך אין דער קעשענע.

קאטשאראווסקי איז לעצטענס ארעסטירט געווארען אין קראקא.

דאס געריכט האט קאטשאראווסקי'ן פערמשפט צו 1 יאהר מיט 6 חדשים תפיסה.

קרייז פריינט פון די באראכאוו-שולן

אין די זאלן פון דייטשן האנדלס-אנג. פעריין, אל. קאשציושקי 21 (פארטער)

שבת, דעם 27-טען פעברואר, 10 אינאווענט

א גרויסער ראוט

א גרויסער רעוו-פראגראם

אונטער'ן נאמען: „לאמיר אלע אינאיינעם, אינאיינעם"

טיפ'ן אנטייל פון די „ארט"-ארטיסטן: דזשיגאן, פולאווער, גאלדשטיין און 4 גירלס

פערשידענע אטראקציעס! ביליגער בופעט. טאנץ. אריגינעלער דזשעז.

2 ארקעסטערן. בילעטען צום פרייז פון 1.50 זל. שוין צו בעקומען אין אלע פראפעסיאנעלע פעראיינען און אין דער באראכאוו-ביבליאטעק, זשכאיא 63.

1153

פון האנדעלס=געריכט

אין דעצעמבּער 1930, האָט דאָס האנדעלס-געריכט פּערעפענטליכט אנ׳אופּאדלאָשטש דער פירמע „ב. פלאומענבוים", פלוש, פאבריק (פעטריק. 56).

אָקטאבּער 1931 איז צווישן דער געפאלענער פירמע מיט די בעלי-חובות געשלאָסען געוואָרען אן׳אָפּמאך, לויט וועלכען די בעלי-חובות בּעקומען 6 פּראָצ. דאָס געריכט האָט די רעגולאציע נישט בּעשטעטיגט.

דאָס אַפּעלאציע-געריכט האָט דעם בּעשלוס פון לאָדזער קרייז-געריכט אָפּגעוואָרפען און דעם אָפּמאך בּעשטעטיגט.

* * *

אין שייכות מיט דעם איפּאדראָשטש פון דער פירמע „ה. לימאָן און י. מ. טשערשקאָווסקי", האָט דאָס געריכט פערלענגערט דעם גלייט אויף ווייטערדיגע 3 חדשים.

פאבּריק=מייסטער׳ס מוזען זייך פערזיכערט אין „זופּ"

בּריף פון אַרבּייטס=מיניסטעריום צום מייסטער-פעראיין

(2) די פראגע, צי פאבּריק-מייסטער׳ס דארפען זיין פערזיכערט אין „זופּ" איז נאָך בּיז איצט נישט געווען ערלעדיגט. די אינדוסטריעלער האָבּען אַנגעוויזען, אז מייסטער׳ס זענען נישט קיין אונגעשטעלטע, און דארפן דעריבּער נישט זיין פערזיכערט אין „זופּ". די מייסטער׳ס האָבּען די גאנצע צייט געקעמפט דעם ענין אויפצוקלערען.

די טעג האָט דאָס אַרבּייטס מיניסטעריום די פראגע ענטגילטיג ערלעדיגט לטובת די מייסטער׳ס

אין אַ בּריף צום מייסטער פעראיין ערקלערט דאָס מיניסטעריום, אז מייסטער׳ס מוזען זיין פערזיכערט אין „זופּ" ד. ה. מייסטער׳ס וואָס זענען בּעשעפטיגט אין אפּטעילונגען, פארבּרייטערן א. ד. גל.

וועגען דעם ענין, איז נעכטען אַ דעלעגאציע פון מייסטער-פעראיין ארויסגעפאָהרען קיין ווארשא צום מיניסטעריום, כדי אַדורכצופיהרען די נויטיגע פאָרמאַליטעטען.

קאטאסטראָפאלע לאגע פון דיער יוד. טויב=שטימען-שולע „עזרת עלמים"

(2) די טויבשטימע-שולע „עזרת עלמים" לעבּט אִיבּער אַ שווערען פינאַנציעלען קריזיס. אזוי, אַז די וויכטיגע אינסטיטוציע האַלט זיך בּיים שליסען.

די פערוואַלטונג האָט זיך דערום געווענדעט צום שול-ראט און צום שול-אינספּעקטאריאַט צו פער׳מויכה׳שען די טויב שטימען-שולע. דער שול-ראַט האָט די בּיטע אַפּגעוואָגט. מאָטיווירענדיג דערמיט, וואָס ס׳קענען נישט אויסגעהאַלטען ווערען צוויי שולעס פון דעם מין. דער שול-ראַט עצה׳ט דערום דער פערוואַלטונג, די קינדער צו שיקען אין דער מלוכה׳שער טויב-שטימען-שולע.

דערוועגען וועט אין די נאָהענסטע טעג פאָרקומען אַן אַלגעמיינע מיטגלידער-פערזאַמלונג פון „עזרת עלמים".

צי האָט איהר מאַכע וויינ׳ג זאָרגען?

צי ליגט נישט אין אינטערעס פון יעדערער פון אונז זיך צו פערהיטען פון איבּעריגע און אונבּנויטיגע פאַרפאַלען אין דער פאַמיליע? ווען פאַר יעדער מוטער וואָלט דאָס טאָקע געווען קלאָר, וואָלטען מיר זיכער נישט געהאט אַזוי פיל פאַלען פון קראַנקווערען פון קינדער. ווי איצט. ווייל אַמייסטענס זענען מיר דאָן ערנסט בּעאוירוהיגט ווען מען בּעמערקט שוין בּיי די קינדער די אַזוי געפעהרליכע קראַנקהייטען ווי: אויסקרימונגען (ענגלישע קרענק) שקראַפול, קאָקלוש, שקאַרלאַטין, דיפטעריט א.א.וו. הײַנט נאָך מעהר ווי שטענדיג דאַרף מען פעהיטען בּעצייטענס פון די דאָזיגע קראַנקהייטען, מען דאַרף גוט אַכטונג געבּען אַפילו אויף די קלענסטע קראַנקהייטס-סמנים, ווייל כלומרשט נישט וויכטיגע ליידען סיגנאַליזירען אָפט אַנ׳ערנסטע קראַנקהייט. אַלס פילאַנגענדער בּיישפּיל קאָן דינען דער פאַל וועלכען עס בּעשרייבּט פרוי אַ. האָוקע פון לאָדז, ראַקאַטשינסקע 8. זי שרייבּט צוו. אַנד.: „מיין קליין יונגעלע איז שטענדיג געווען זעהר בּלאַס, אויף וואָס כ׳האָבּ פריהער נישט געלעגט קיין אַכט נאָך אַ געוויסער צייט האָט אַנגעהויבּען אַרויסצוטרעטען מאַטעריע פון איין אויער׳על. און אויף אַנ׳אייגעל האָבּען זיך בּעוויזען קליינע קרעצעלעך, ערשט דאָן האָבּ איך זיך יעפּערענט אַ דאָקטאָר, וועלכער האָט מיר געזאָגט אַז דאָס אַלץ נעהמט זיך פון בּלוט-אָרעמקייט, אַזוי ווי כ׳האָבּ יעהערט, אַז סקאָט׳ס עמולסיע ווירקט זעהר גוט בּיי אַנעמיע, האָבּ איך זיך דעצידירט דורכצופיהרען אַ קוראַציע מיט דעם פּרעפּאַראַט, און ווירקליך איז דער רעזולטאַט געווען אַנ׳אויסגעצייכענטער: די מאַטעריע פון אויער האָט זיך מעהר נישט געוויזען, די קרעצעלעך פון אייגעל און די בּלאַסקייט זענען פערשוואונדען געוואָרען. דאָס יונגעל האָט זיך אַזוי צוגעוואוינט צו סקאָט׳ס עמולסיע, אַז ער האָט אַליין געמאַהנט די דאָזיגע מילך טרינקען". אַזעלכע בּענייטעטרטע מיינונגען וועגען „עמולסיאַ סקאָטאַ" קאָן מען העהרען פון טויזענדער מוטערס אין אַלע וועלטטיילען, און ס׳איז נישט קיין וואונדער, ווייל יעדע מוטער ווייס גוט, אַז „סקאָטס עמולסיאַ" אַ דאַנק דעם, וואָס זי ענטהאַלט אַ הויכען פּראָצענט וויטאַמינען א און ד ווערט זעהר פערשטאַרקט דעם קינדס קערפּערל און עס מאַכט איהם ווידערשטאַנדס פעהיג געגען אויסקרימונגען, פערקיהלונגען און כלליי אַנשטעקענדע קראַנקהייטען, פרובּט און איהר בּערצייגט זיך אַליין! צו בּעקומען אין אַלע אַפּטייקען און דראָגעריעס, פאַר אונזער קינדער איז בּאמת קיין בּעסערס נישט פעהאַן.

זומערדיגע ים=אויספלוגען

נאָך דענעמאַרק, נאָרוועגיען, שאָטלאַנד, ענגלאַנד, בּעלגיען, עסטלאַנד, ליטע, פינלאַנד און שוועדען

פּרייזען פון 300 זל.

אויספיהרליכע אינפאָרמאַציעס ערטיילען:

LINJA GDYNIA AMERYKA

Gdynia — ul. Nadbrzeżna, Warszawa — ul. Marszałkowska 116
Lwów — ul. Na Błonie 2. Kraków — ul. Lubież 3, biura Wagons-Lits-Cook, Orbis, Francopol, oraz Polski Związ. Turyst. w Krakowie

אהן פּעסער און אויסלענדישע וויזעס.

לאמפּען

אין אַ גרויסער אויסוואָהל
מאָדערנסטע סטיל - אַרטען
צו רעדוצירטע פּרייזען

עמפּפעהלט די בּעקאַנטע

לאמפּען-פאבּריק

SZ. P. SZMALEWICZ

Południowa 8, telefon 164-39

פיהרט אויס בּעשטעלונגען לויט אַנגעגעבּענע צייכנונגען.

אלעע קאָשטשושקי 21 „הזמיר" אלעע קאָשטשושקי 21

יודישע טעאַטער=סטודיע פון „הזמיר"

היינט פרייטאג, ד. 26 טען, שבת. ד. 27, זונטאג, ד. 28 פעבּרואַר, 9 אָוונד

פייערליכע פּרעמיערע!

מסעות בנימין השלישי

סאַטירע אין 10 בּילדער פון מענדעלע מוכר ספרים.

רעזשי — א י ד ע ם. דעקאָראַציעס און קאָסטיומען — י צ ח ק ב ר ו י נ ע ר.
מוזיק — ד ו ד ב ײ ג ע ל מ א ן. פּלאַסטיק און טענץ — א י ז א ה א ר א ר י
אינסצעניזאַציע — כ א י ם ע מ ע ס.

בּילעטען שוין צו בּעקומען אין לאָקאַל פון „הזמיר".

בּויקאָט-פּראָטעסטע

(אג) בּעכטען איז אויפ׳ן וועג, וואָס פיהרט אויפ׳ן איינ־פּלאַץ בּיים פּאַבּיאַניצער שאָסעע, געווען אויף אַלע טעלעפאָן־סלופּעס און פּלויטען אָנגעשריבּען מיט גרינער פאַרב: „פּאָלאַק, קויף גאָר נישט בּיי קיין יודען! פּאָלאַק, געדענק, אַז דער יודישער קאַפּיטאַל איז דער שונא פון פּוילען! יודען קיין פּאַלעסטינע! און פערשידענע אַנדערע, אַנטיסעמיטישע אויפשריפטען.

צוליבּ דעם, וואָס די אַלע אויפשריפטען זענען געווען געמאַכט מיט גרינער פאַרבּ איז קלאָר, אַז דאָס איז אַ שטיקעל אַרבּייט פון דער ליגע פון „גרינע רעדעל".

זעלבּסטמאָרד צוליבּ נויט

(2) אויף די טרעפּען פון הויז יוליושאַ 22 איז בּעגאַנגען זעלבּסטמאָרד, דער איינוואוינער פון דעם הויז קאַראָל קאָסמאַל. די סיבּה פון זעלבּסטמאָרד, איז אַרבּייטסלאָזיגקייט און נויט.

אַפּטייקען

הײַנטיגע נאַכט-דיזשורען

(2) יאַנקעלעוויטש (אַלטער מאַרק 9), שטעפעל (לימאַנאָווסקאַ 37), גלוכאָווסקי (נאַרוטאָוויטשאַ 6), האַמבּורג (לובּנאַ 50), פּאַוולאָווסקי (פּעטריק. 307), פּיאַטראָווסקי (פּאָמאַרסקאַ 91).

פון דער קאָמונאַלער אָפּשפּאָרונגס-קאַסע

פּיעטריקאָווער 106

די קאָמונאַלע אָפּשפּאָרונגס קאַסע פון לאָדזער פּאָוויאַט וועלכע געפינט זיך אין לאָדז פּיעטריקאָווער 106, איז אַ געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציע, וועלכע עקזיסטירט אין אונזער שטאָט צייט 7 יאָהר און בּעזיצט דעם צוטרוי פון די בּרייטסטע געזעלשאַפטליכע לאָדזער ספערען, די אויפגאַבּע פון דער קאַסע איז צו ערמעגליכען די בּעפעלקערונג בּיליגען קרעדיט ווי אויך צו זיכערן דאָס לאָקירען דאָס אָפּגעשפּאָרטע אויף בּעקוועמע בּעדינגונגען. די קאַסע נעמט אָן וקלאַדען אַנהויבּענדיג פון 1 זל. און ווייטער און צאָהלט פון 7 בּיז 10 פּראָצ. יעהרליך. ס׳איז שוין נישט קיין וואונדער וואָס די בּעפעלקערונג נעמט אַרויס דאָס געלד פון די בּאַנק און לאָקירט עס אין די קאַסע פּיעטריקאָווער 106.

מאָדערניסטישע לייה-בּיבּליאָטעק „פּאַלאַטין"

איז נעכטען פייערליך געעפענט געוואָרען

נעכטען איז פאָרגעקומען די פייערליכע ערעפענונג פון דער ניי איינגעאָרדנעטער מאָדערנסטער בּיבּליאָטעק „פּאַלאַטין" אין לאָדז. די נייע בּיבּליאָטעק געפינט זיך אין אַ זעהר שעהנעם און בּעקוועמען לאָקאַל און בּעזיצט דעם גרעסטען אויסוואַהל פון די נייעסטע און מאָדערנסטע בּיכער אין פּויליש, דייטש, פראַנצויזיש, יודיש און העבּרעאיש. די נייע בּיבּליאָטעק האָט אויך אַ העררליך כאַרטירטע אָפּטיילונג פאַר קינדער, שילער און יוגענד. אַ חיץ דער לייה בּיבּליאָטעק שטעלט זיך די אָנפיהרונג וואָס געפינט זיך בּראש פון ליטעראַט שיניצקי אַ גאַנצע רייה קולטורעלע אויפגאַבּען.

בּיי דער בּיבּליאָטעק געפינט זיך אַ גרויסער און בּעקוועמער לעזע זאַל, אין וועלכען ס׳געפינען זיך אַלע טעגליכע און פּעריאָדישע לאַנדעס און אויסלענדישע אויסגאַבּען, בּיי דער בּיבּליאָטעק וועלען אויך פון צייט צו צייט פאָרקומען שמועסען און פאָרלעזונגען וועגן דער נייער שענער ליטעראַטור, די דאָזיגע נייע קולטורעלע פּלאַצובקע וועט זיין אַ צענטער פאַר דער קינסטלערישע באַהעמע אין אונזער שטאָט.

ס׳בּלייבּט צו וואונשען, אַז דער דאָזיגער קולטור-ווינקעל, אויפ׳ן איראָפּעאישען פּאַנעהם, זאָל האָבּען גרויס ערפאָלג.

אויספלוגען

די לייטונג פון דער פּאָלקס-אוניווערזיטעט בּיי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אָרדענט איין מאָרגען שבת 7 אָוונד אַ געמיינזאַמען בּעזוך אין דער אויסשטעלונג פון קינסט-מאָלער ה. כהנא (מיטאָלאַ פּלאַסטיק), וואָס איז געעפענט אין לאָקאַל פון „בני בּרית", פּעטריקאָווער 96. דער בּעזוך אין דער אויסשטעלונג וועט זיין פערבּונדען מיט אַ רעפעראַט פון פּראָפ. כהנא איבּער יודישער קונסט.

* * *

מאָרגען שבת אָרדענט איין די טוריסטיק און לאַנדקענטעניש-סעקציע בּיי דער געזעלשאַפט „אייזענד-קורסען" פאַר אַרבּייטער אַנ׳אויספלוג אין דער לאָדזער טראַמוואַי-רעמיזע.

פאַר די בּעזוכער, וועלען געבּען ערקלערונגען צוויי פאָרשטעהער פון דער רעמיזע.

דער זאַמעל-פּונקט איז 10 אַ זייגער פריה אין דער פּרק-שול, פּלאַץ קאָשטשעלני 4, ווי ס׳וועט פאָרקומען אַ קורצער שמועס וועגען די פערהעלטנישען אין דער לאָדזער טראַמוואַי-רעמיזע.

אינפאָרמאַציעס ווערט ערטיילט אין דער בּאָראָכאָוו-בּיבּליאָטעק, זאַכאָדניאַ 63.

* * *

יודישע געזעלשאַפט פאַר לאַנד-קענטעניש אָרדענט איין אויספלוגען: מאָרגען שבת, אויף דער מעטאַל פּלאַסטישער אויסשטעלונג פון פּראָפעסאָר י. קאַהאַנע.

זאַמעלפּונקט 4 נאָכמיטאָג אין הויף פּיעטריקאָווער 90.

זונטאָג אַ טוריסטישער שפּאַציר כאַינע-רודאַ פּאַבּיאַניצקאַ, ס׳איז געוואונשען מיטצונעהמען שליטענס.

זאַמעלפּונקט ענדע סטאַציע פון טראַמוואַי 4 אָדער 11 אין כאָינע פּינקטליך 9.45 פריה.

אַ בּאַל לטובת די זומער-קאָלאָניעס

מאָרגען שבת קומט פאָר אין די זאַלען פון מעגער געזאַנג-פעראיין, פּיעטריקאָווער 243, אַ דאַנקזויערים בּאַל מיט אַ אינהאַלטסרייכען פּראָגראַם. די גאַנצע הכנסה איז בּעשטימט פאַר די זומער-קאָלאָניעס בּיי דער געזעלשאַפט „טאָז" איינלאַדונגען זענען צו בּעקומען אין „טאָז" נאָוואָמיעסקאַ 3

היינט און פאָלגענדע טעג!
אַזעלכעס, וואָס לאָדז האָט נאָך נישט געהערט!
איבּערשעהנער קלאַנג-מייסטערווערק
רעזשי פון William Wilcou
„ציגיינער=ראָמאַנסען"
אויסגעפיהרט דורך דער שעהנער
BRYGIDA HELM
דעם טעמפּעראַמענטפוילע
Józef Schildkraut
און דעם וועלטבּערימטען ציגיינער-אָרקעסטער RODEGO
דראַמע פון גרויסער ליבּע און אַנטפּערונג אויס. פּראָגר.: קלאַנג-צוגאָבּ און אַקטואַל.

דער זאַל איז שטאַרק בּעהייצט.
אַנהויבּ אין געוו. טעג 4.30 נאָכמיטאָג, שבּת און זונטאָג — 12 אַ זייגער בּייטאָג
פּאָפּולערע פּרייזען פון די פּלעצער.

הערץ גראָסבאַרד
צו זיין אויפטריט אין לאָדז

דער אַרטיסט און רעצי... הערץ גראָסבאַרט האָט זיך שוין אין דער סצענישער קריטיק דערוואָרבען אַ גאַנצע רייהע ליבעס-נעמען. יעדער מבין אויף קונסט, האָט ... פאַר זיין חוב עפּעס גוטס צוזאָגען וועגען דעם יודישען וואָרט-קינסטלער.

און מען דאַרף פעסטשטעלען, אַז אַלעס, וואָס עס איז וועגען דעם קינסטלער געזאָגט געוואָרען, איז בישט קיין מליצה, נאָר מיינונגען, וואָס שטיצען זיך אויף דעם לעבעדיגען פאַקט, פון גראָסבאַרטס „דעם דאַוונער פון דער יודישער ליטעראַטור" פון גראָסבאַרט דעם מחיה-מתים פון ...

דאָזיגע איבערלעבונגען אַרויס ביי דעם עולם, אַהן די אַלע טעאַטראַלע זיבען זאַכען. איין קליין רעפלעקטאָר'ל אויפ'ן טיש און אַ גרימאַס אויפ'ן דאַרען, ביינערדיגען פּנים, אַ ציטער מיט אַ ברעם, אַ פּאָר קנייטשען אויפ'ן שטערן און עס איז פאַרטיג אַ לעבעדיגער טיפּ, אַ שקלאַווער יוד, אַ וויינענדיגע יודענע, אַ יודענע, וואָס וויל ח"ו נישט ווייבען און די טרערען פאַלען, ווי באָב. אַ יוד אַ מעקלער און סתם אַ יוד א. אַז. ו. א. אַז. ו. אַ רייכע גאַלעריע טיפּען, וואָס שטעהען אויף תחית המתים, אַם ביי דעם רעפלעקטאָר לעמפעל און רייסען מיט דעם עולם צושויער און צוהערער.

הערץ גראָסבאַרט, ער זאָל עס מיר מוחל זיין, האָט קליינע הענטלעך, מיט צאַרטע פּיאַניסטא פינגערלעך. נאָר אָט נעהמט גראָסבאַרט און לעגט אַוועק די הענטלעך אויפ'ן טיש און זאָגט שלום-עליכם, ווי א ... א חסיד, וואָס זיין קערפּער איז

האָס דענען, ווי מאַרמאָר סטאַטוען ... געוואָרען אין דער יודישער וואָרט-קונסט.

וויפיל מיה מוז אַוועקלייגען דאָס טעאַטער, כדי צו שאַפען אַ טעאַטער-סביבה? צו דעם צוויעק דינגט אַ ספּעציעלע סצענע, דעקאָראַציעס, קאָסטיומען גרים ספּעציעלע ליכט-עפעקטען, די אַלע זאַכען דאַרפען אַריינגיסען אין צושויער דעם גלויבען, אַז דער אַרטיסט פּלוני בן פּלוני לעבט דאָרט אויף דער אָפענער סצענע איצט איבער אַ גרויסע טראַגעדיע אָדער איז גרייט צוצושיטען זיך פון די קאָמישע סיטואַציעס.

אונזער קינסטלער הערץ גראָסבאַרט רופט די

אַנגעלאַדעוועט מיט פעטס און שווייס. די צווי גרויסע הענד... ליגען, ווי צווי שווערע קלעצער, נישט אויפצוהויבען און נישט אָפּצורייסען פון טיש. צי איהר ווילט יאָ, צי איהר ווילט נישט, איהר מוזט גלויבען, אַז גראָסבאַרטס הענט זענען שווער, ווי קלעצער און גרויס, ווי לאַפּאַטעס און עס איז נישט אזא לייכט שטיקעל מלאכה, כדי די אָבגע רייסען פון טיש און אויפצוהויבען זיי צום מלך מלכי המלכים.

אַזוי שאַפט גראָסבאַרט טיפּען און געשטאַלטען בעת זיין פאָרלייענען יודישע ליטעראַטור. אַזוי עכט, אַזוי לעבעדיג און אַזוי פיינפיהלענדיג ... ביי

זיינע לירישע רעציטאַציעס. ביים ... די רמזים'דיגע, דיכטעריִשע פּערל פון האַלבערין אָדער די אַלעגאָריעס פון אַ שטיינבערג, אומעטום האָט איהר פאַר זיך דעם קינסטלער, דעם ... פיינפיהלענדען אַרטיסט, וועלכער צווינגט דעם צושויער אין משך פון אַ פּאָר צעהנדליג מינוטען צו לאַכען און צו וויינען, צו פאַרטראַכטען און צו פאַרטיפען זיך אין ביי דערפיהלטע לעבענס.

* * *

היינט אָוונד וועט דער קינסטלער גראָסבאַרט אויפטרעטען אין אַרבייטער-ווינקעל, פּאָלודניאָווא 20. מאָרגען פאַרמיטאָג אין זאַל פון קולטור-ליגע, בזשעזשינער 23.

א. ו.

פאָרלעזונגען

יודישע געזעלשאַפט פאַר לאַנד-קענטעניש אין פּוילען, אָפּטיילונג אין לאָדז, אָרדענט איין אין אייגענעם לאָקאַל, וואָלטשאַנסקא 25, היינט, פרייטאָג, אָוונד אַ פאָרלעזונג פון באָריס אייסעראָוויטש אד"ש: „גוף און נשמה".

מאָרגען, שבת, קומט ... אין לאָקאַל אַ קלוב-אָוונד פאַר מיטגלידער און אייגענע-געסט.

* * *

די נאָהענטסטע פאָרלעזונג אין דער פאָלקס-אוניווערזיטעט, ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע קומט פאָר זונטאָג, אָוונד. רעפערירען וועט ה' ג. מייזלער אד"ט: „פיזישע צוגרייטונג אין די פאַרשידענע לענדער".

* * *

מאָרגען, שבת, קומט פאָר אין „פּועלי-ציון"-לאָקאַל, פּיעטריקאָווער 83, אַ רעציטאַציע-קאָנצערט אָוונד. געווידמעט די שאַפונגען פון יונגען דיכטער, אפרים פלאַקסער, וועלכער וועט רעציטירען דיגע שאַפונגען. ה' ש. ערליך (אַרטיסט פון גער. אוקר. טרופּע) וועט אויפפיהרען פלאַקסערס „אַ גרוס פון יענער וועלט". איינלייטונגס-וואָרט פון ה' ראַבינאָוויטש (ווילנע).

מאָרגען דער גרויסער ראַוט
לטובת די באָראָכאָוו-שולען

דער גרויסער ראַוט, וועלכען ס'אָרדענט איין דער קרייז פריינד פון די באָראָכאָוו-שולען אין די שיינע זאַלען פון דייטשען האַנדעלס-אַנגעשטעלטען פאַראיין (אַל. קאָשטשושקי 21, פּאַרטער).

דער ראַוט האָט אַרויסגעגעבען אַ גרויסע פאַראינטערעסירונג צוליב דעם רייכען פּראָגראַם. אַ חוץ די פאַרשידענע פריילעכע אַטראַקציעס אין טענץ צו וועלכע ס'וועלען צושפּילען צוויי ערשטקלאַסיגע דזשעז-אָרקעסטערן, ווערט אויך אויפגעפיהרט אַ פריילעכע רעוויוע א. נ.: „לאָמיר אַלע אינאיינעם, אינאיינעם", אין וועלכער די „אררט"-אַרטיסטען דזשיגאַן, פּולאַווער און גאָלדשטיין וועלען אויספיהרען אַקטועלע סקעטשען אין הומאָרפולע מאָנאָלאָגען. ס'וועלען אויך אַרויסטרעטען 4 ספּעציעלע אַנגאַזשירטע גירלס.

ציקליסטען-סעקציע ביי „בר-כוכבא"

מאָרגען האַלב 5 אַ זייגער נ. מ. אין דעם ערשטען, און האַלב 6 נ. מ. אין דעם צווייטען טערמין, ווי יעדע צאָהל מיטגלידער קומט פאָר אַן אַלגעמיינע פאַרזאַמלונג פון דער סעקציע.

היינט בערלינסקי-אָוונט

די בערלינסקי אָוונטען האָבען זיך שוין געשאַפען אַ נאָמען ביי אונז אין שטאָט. די שאַפונגען פון יונגען שריפטשטעלער צייכנען זיך אויס מיט זייער פּלאַסטישקייט, קאָרענדיקער שפּראַך און פיין סטיליזירטען בוי.

אויף דעם היינטיגען אָוונט אין האַנדווערקער-פאַרבאַנד פּאָלודניאָווא 4 וועט דער דיכטער לייענען פראַגמענטען פון דער מלחמה און פון זיין נייבוך „צו אַ נייער וועלט", וואָס וועט בקרוב דערשיינען.

דער צווייטער טייל וועט זיין געווידמעט דעם יודישען הומאָר, די שאַפונגען פון שלום-עלכים, משה נאַדיר א. א. אויסגעפירט דורך די ה' גראַק-ריבין.

גרויסער ערפאָלג פון דזשעק רעכצייט

מיט שטורעם פון אָוואַציעס און לאַנג-דויערנדע אַפּלאָדיסמענטען, האָט דער שעהנסטער אַמעריקאַנער פריילעכער בוף-קאָמיקער דזשעק רעכצייט גענומען דעם לאָדזער טעאַטער-עולם. מיט זיין גרויסע אָפּערעטען אויפפיהרונג „יאַנקעלע כוואַט". די טויזענדער בעזוכער, וואָס זענען ביי געווען די ערשטע פאָרשטעלונגען פון דזשעק רעכצייט אין פילהאַרמאָניע דעם פאַריגען פרייטאָג, שבת, זונטאָג, זענען פשוט ענטציקט פון זיין שפּילען, זינגען און טאַנצען. צוזאַמען מיט דזשעק רעכצייט טרעט אויך אויף, די באַליבטע אַרטיסטין זינגערין יוכבד זילבערג.

היינט, פרייטאָג, שבת 9 אָוונד און שבת ביי טאָג ווערט ווייטער געשפּילט דער גרויסער אָפּערעטען-שלאַגער „יאַנקעלע כוואַט". די הויפּט-שלאַגער לידער זענען: „ישמח משה", „אונזער יאַנקעלע", „גאָלדענע מדינה", „מיר געהן צו דער חופּה", „אַ מיידעלע מיט אַ יונגעל" „... ".

היינט — אַ פּרעמיערע אין טעאַטער „פּאָפּולאַרני"

אין טעאַטער „פּאָפּולאַרני", ווערט היינט, פרייטאָג, געגעבען אַ פּרעמיערע א. נ. „אַרבייטסלאָזיגקייט" פון זאַהאַרסקא. רעזשי פון מיטאַרקיעוויטש.

ראַדיאָ-פּראָגראַם

פרייטאָג, דעם 26 פעברואַר 1932

11.45 פּרעסע איבערזיכט, 11.58 צייט-סיגנאַל, 12.10 גראַמאָפאָן, 3.25 פאָרלעזונג, 4.05 ביזנעס אין קאָמוניקאַט פאַר פישער און שיפער, 4.10 גראַמאָפאָן, 4.20 פאָרלעזונג, 4.40 גראַמאָפאָן, 4.55 לעקציע ענגליש, 5.10 פאָרלעזונג, 5.35 קאָנצערט, 6.50 פאַרשידענעס, 7.15 קאָמוניקאַט פון לאָדזער האַנדעלס-קאַמער, 7.30 רעפּערטואַר, 7.45 ראַדיאָ פּרעסע, 8.00 מוזיקאַלישע געשיכטע, 8.45 קאָנצערט, 10.40 קאָמוניקאַטען, 10.50 מוזיק.

שבת דעם 27 פעברואַר

11.45 פּרעסע-איבערזיכט, 11.58 צייטסיגנאַל, 12.10 גראַמאָפאָן, 3.45 געלד-בערזע און קאָמוניקאַט פאַר פישער און שיפער, 3.50 גראַמאָפאָן, 4.40 פאָרלעזונג, 5.00 גראַמאָפאָן, 5.10 פאָרלעזונג, 5.35 קאָנצערט פאַר יונגע טאַלענטען, 6.05 פאַר קינדער, 6.30 קאָנצערט פאַר יוגענד, 6.50 פאַרשידענעס, 7.15 קאָמוניקאַט פון לאָדזער האַנדעלס-קאַמער, 7.30 רעפּערטואַר, 7.45 ראַדיאָ-פּרעסע, 8.00 טראַנסמיסיע פון וואַרשאַ, 8.15 קאָנצערט פון לייכטע מוזיק, 9.55 פעליעטאָן, 10.10 שאָפּען קאָנצערט, 10.40 קאָמוניקאַטען, 10.50 טאַנץ-מוזיק.

מעלדונגען

פאָלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין לאָדז

מאָרגען שבת 27/2, 7 אָוונד קומט פאָר אַ נעמינאַר בעזוך אין דער אויסשטעלונג פון קינסט-מאָלער ח. כהנא אין לאָקאַל פון „בני ברית", פּעטריקאָווער 96, פאַרבונדען מיט אַ רעפעראַט פון פּראָפ. כהנא איבער יודישע קונסט.

ווער עס וויל אנטיילנעהמען אינ'ם אויספלוג דאַרף זיך מעלדען שבת 6.30 אָוונד אין ציוניסטישען ביוראָ, שרודמייסקאַ 29. 1266

יודישע סאָצ. אַרב. פּאַרטיי „פּועלי ציון" (פער. מיט צ.ס.פּ.), לאָדז, פּיעטריקאָווער 83.

היינט, פרייטאָג, דעם 26/2 פּינקטליך 8 אָוונד אַ רעפעראַט פון ה' ראַבינאָוויטש אד"ט שוואַכע און בוצלאָזע מענשען (נאָרבערגס טיפּען).

שבת, דעם 27/2 פּינקטליך 8 אָוונד קומט פאָר דער צווייטער — רעציטאַציע-קאָנצערט-אָוונד געווידמעט די שאַפונגען פון יונגען דיכטער אפרים פלאַקסער, וועלכער וועט רעציטירען זיינע אייגענע שאַפונגען אין 3 ציקלען: 1) שטודמישע לידער, 2) לידער פון דער שטיל, 3) סאַטיריש געקוקט און סקעפּטיש געזעהן. דער אַרטיסט ש. ערליך (אוקר. טרופּע) וועט אויספיהרען א. פלאַקסערס „אַ גרוס פון יענער וועלט", חוץ דעם פיר-על-דועט. איינלייטונגס-וואָרט—ה' ראַבינאָוויטש (ווילנע). 1255

אונזער יוגענד אין פּוילען

(ענדע פון דער 6-טער זייט)

רע פאָלקס-שיכטען, וואו יודיש איז אַ לעבעדיגע שפּראַך".

עס זאָל זיך האָבען, הייסט עס, געענדערט נישט די בעציהונג פון דער שטודירענדיגער יוגענט צו יודיש, נאָר דער געזעלשאַפטליכער קלאַס, פון וועלכען אַ גרויסער טייל איהרער שטאַמט, אַמאָל זאָל נאָר די בורזשואַזיע האָבען געשיקט איהרע זיהן און טעכטער אין די אוניווערזיטעטען; איצט לערנען זיך דאָרט שוין אויך קינדער פון דער פאָלקס-מאַסע.

דאָס איז די מיינונג פון פּראָפעסאָר הערש. ער איז אַ סאָציאָלאָג און אַ סטאַטיסטיקער. דאָס גיט צו זיין מיינונג וואָג געוויס. עס איז דאָך אַ שאָד, וואָס ער האָט זיין דערקלערונג נישט בעגרינדעט. ער האָט נישט בעוויזען, אַז די סאָציאַלע אָפּשטאַמונג פון דער היינטיגער יודישער סטודענטעשאַפט אין פּוילען איז באמת אַנ'אַנדערע, ווי זי איז געוועזען מיט עטליכע צעהנדליג יאָהר צוריק. אפשר זענען דאָ פאַקטען, ציפער, וועלכע בעשטעטיגען עס. פּראָפעסאָר הערש ברענגט זיי נישט אין זיין אַרטיקעל. מוזען מיר איהם גלויבען אויפ'ן וואָרט.

דאָך איז מעגליך, אַז אַ חוץ דער מעהר-דעמאָקראַטישער אָפּשטאַמונג פון דעם היינטיגען יודישען סטודענט, ווירקט אויך אויף זיין בעציהונג צו דער יודישער שפּראַך דאָס, וואָס זי האָט מעהר אָנזעהען, ווי אַמאָל. מען שעמט זיך מעהר נישט מיט יודיש: שעמט מען זיך נישט אויסצוזאָגען, אַז מען קען עס און מען נוצט עס.

אַמאָל האָבען אפשר א סך יודישע סטודענטען געהערט און גערעדט יודיש אין דער היים. אָבער עס איז געווען אַ סוד, עס האָט נישט געפּאַסט צו דערצעהלען, אַז מען רעדט אין דער היים „זשאַרגאָן", איצט איז עס מעהר נישט קיין בזיון.

אין דעם זינען האָט די עקזיסטענץ פון דער מאָדערנער יודישער שול אַ סך צו זאָגען. דירעקט ווירקט זי טאַקע נאָר אויף די, וועלכע בעזוכען זי, — און דאָס איז נאָר אַ קליינער טייל פון דער יודישער יוגענט. אומדירעקט אָבער ענדערט זי די בעציהונג צו יודיש און צו דער יודישער קולטור פון אַ סך אַ ברייטערן קרייז, זי ווייזט דעם עולם, און אויך דעם יונגען עולם, אַז יודיש איז שוין מעהר נישט אַ שפּראַך פון און פאַר עם-הארצים. מען לערנט יודיש אין פאָלקס-שולען, אין גימנאַזיעס; עס זענען דאַ קאַטעדרעס פאַר יודיש אין אוניווערזיטעטען — דאָס גיט איהר דעם פּרעסטיזש פון אַ קולטור-

שפּראַך, דאָס מאַכט זי ראוי צו זיין די היימישע שפּראַך פון דער אוניווערזיטעט'ס יוגענט.

אָבער נישט נאָר דאָס אַליין.

דער נאַציאָנאַליזם פון דעם נישט-יודישען סטודענט האָט אויך אַ ווירקונג אויף דער יודישער יוגענט. זי ווערט אָפּגעשטויסען, אַרויסגעשטויסען פון דער אַרומיגער סביבה, — ווערט זי יודישער.

העברי פּאָרד האָט מיט עטליכע יאָהר צוריק געלערנט יודישקייט די יודישע יוגענט אין אַמעריקע. איצט פאַרשפּרייט היטלער יודישקייט אין דייטשלאַנד., די פּוילישע נאַציאָנאַליסטען מאַכען פאַר יודען די יודישע סטודענטען אין פּוילען...

יבכן, דער העכערער קולטור-מצב פון דער יודישער שפּראַך און אויך דער פאַרגרעסערטער פּרעסטיזש, פון איין זייט; און פון דער אַנדערער זייט דער אַנטיסעמיטיזם, וואָס ווערט אַלץ שטאַרקער און אַגרעסיווער — האָט געבראַכט דערצו, אַז דער גרעסטער טייל יודיש שטודירענדיגע יוגענט זאָל

זיך אָפּשעמען און אויסזאָגען, אַז איהר היימישע שפּראַך איז יודיש...

גיין, דאָס זענען ווידער אַמאָל „השערות און סברות", ווידער אַמאָל איינדריקען. קיין גענויע דאַטען, וואָס זאָלען עס בעשטעטיגען, האָבען מיר נישט...

עס איז שוין, אַפנים, בעשערט אַזוי, אַז מיר זאָלען בויען אונזערע אויספיהרונגען אויף אימפּרעסיעס.

אָבער אין דעם פאַל זענען נישט אַזוי די אויספיהרונגען אין דערקלערונגען וויכטיג. וויכטיג איז דער פאַקט, אויף וועלכען עס איז אָנגעוויזען געוואָרען, — דער פאַקט, וואָס די היימישע שפּראַך פון ... ווי אַ העלפט יודישע סטודענטען אין וואַרשאַ איז יודיש. דער פאַקט איז בעשטעטיגט געוואָרען דורך סטאַטיסטישע דאַטען, און — זאָלען זיך די קברנים פון יודיש נישט איילען.

(ניו. מאַ:)

טאָמאַס מאַן
וועגען יודען און דער יודען-פראַגע

(ענדע פון דער 8-טער זייט)

פונ'ם יודישען טיפּ, אַוועקצונעהמען פון איהם אַלע יענע געוואוינהייטען און אויספיהרונגען, וואָס מאַכען דעם יודען אָפּשטויסענד פאַר דעם גוטען אייראָפּעער, און דאָס מוז, צום אַלעם ערשטען, דערשטרעבט ווערען.

און ווען די געטאָ שפּיגעלט זיך נאָך אַפּ ביים יודען אין זיינע אויגען, זיצט אויף זיין נאַקען און לאָזט זיך דערקענען אין די בעוועגונגען פון זיינע הענט; ווען די געטאָ איז נאָך טיף איינגעוואָרצעלט אין זיין נשמה, דאַן איז עס דערכאויס קיין וואונדער נישט, דען עס איז, אָפענבאַר, פעהלער-האַפט שטענדיג און אימער אַהינצעוויזען אויף דער „צוויי-טויזענד-יעהריגער דיאַספּאָראַ" (גלות), און פון דעם צו דרינגען, אַז דאָס יודענטום איז נישט פעהיג צוצופּאַסען זיך צו נייע לעבענספאָרמען. די צוויי טויזענד יאָהר שענדליכער אָפּגעשלאָסענקייט זענען נישט מיטצורעכענען. די מעגליכקייט צו אייראָפּעאיזירען זיך, איז ערשט זינט קוים הונדערט יאָהר

געגעבען געוואָרען. — אַ צייט פיליכט גענוג, אום רייכס-דייטשע צו ווערען, אָבער נישט אום אייראָפּעער צו ווערען.

עס איז נישטאָ קיין נויטווענדיגקייט, דאָס דער יוד זאָל אימער זיין פעטבייכיג, זאָל האָבען קרומע פיס און רויטע, פּאָכענדיגע הענט, און אַז ער זאָל זיך אַרומטראָגען, אויף אַנ'אויסשטעלונג, מיט זיין לייד-פול-אומפּעשעמטען וועזען.

אין גענענטייל: דער טיפּ יוד מיט זיין אונז פרעמדען, פיזיש-אַנטיפּאַטישען אויסזעהן, ווי ער ווערט געשילדערט אין די קאַריקאַטורען, אין וויצבלעטער, איז שוין רעכט זעלטען געוואָרען...

* * *

ס'איז געווען זעהר אינטערעסאַנט צוצוהערען ווען טאָמאַס מאַן האָט גערעדט וועגען ליטעראַטור און קונסט; אָבער זעהר איבערפּלעצליך און זאָגאַר זעהר בּאַנאַל האָט ער גערעדט און געאורטיילט וועגען דעם יודענטום און זיין וועזען

ווירטיג פאר כלות!

אין מיין ניי-ערעפענט געשעפט
בעקומט מען אויך אבגוץ
די שעהנסטע

חופה-קליידער

פאר כלות, ווי אויך די שעהנסטע
באלאווע קליידער צו די בי-
ליגסטע פרייזען.

פיעטריקאווער 294,
רעכטע אפיצינע, 3 טער שטאק.
קומט און איבערצייגט אייך! 878

יעדער איינציגער

האט זיך אי-
בערצייגט,
אז פאר
מעבעל
דיוואנעס, פעלצען, גייה-מאשינען, גארדעראבען או"ח
צאהלט די העכסטע פרייזען
א. ווייצמאן שענקעוויטש 23
טעלעפאן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצט
מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

בוכהאלטעריע

איינפאכע און דאפעלטע
איטאליענישע און אמעריקאנישע

ווי אויך מאשין-שרייבען און רעכנען לערן איך אויס
גרינדליך פאר 25 זל. מיט א קורצער מעטאדע און פערלויף
פון 1 חודש 15 זל. ברוין מאשין-שרייבען ווין משך פון
3 וואכען נור 6 זל. קירינביציא 50, קוטר-אפיצינג,
1-טער שט. מיר ערטיילען אויך קארעספאנדענץ, האנדעלס-
ערעשטעקוק און סטענאגראפיע.
פאר די וואס ענייגען בוכהאלטעריע און קארעספאנדענץ
— סטענאגראפיע אומזיסט. 1212

טוך- און קארט-לאגער

Sz. Maroko

לאדז, באוואמיעסקא 2,
פראנט, 1-טער שטאק, טעל: 159 43
עמפפעהלט צים פריהלינג- און זומער-סעזאן א
גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע און בעסטע
דאמען- און הערען-שטאפען.
627 פאר שניידער — ספעציעלער ראבאט.

— דוד —
עברי 3 חדשים

פון א-ב ביז עברי אין דאווענען דורך 3 חדשים
ווערט געלערנט מיט קינדער פון 4 יאהר אן
דורך מלמדים-ספעציאליסטען אין דעם
בעוואוסטען רעליגיעזען

גן-ילדים פרעבעל-שולע

ביים בית-ספר „תורה-ודעת"
פל. וואלבאשטשי 6 (נייע שטאט)
קינדער פון 4 ביז 8 יאהר ווערען אהיימגעפיהרט
דורך א ספעציעלען מענש.
איינשרייבונגען ווערען אנגענומען פון 1—11 מיטאג.

Dr. med. **Haltrecht**

ספעצ. ארצט פאר הויט און געשלעכטס-קראנקהייטען
נעהמט אן פון 8—9.30 פריה, פון 12.30—1.30 נאכמ.
און פון 5 ביז 9 אוו נד. זונטאג פון 9 ביז 1 מיטאג.
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
פאר אונבעמיטעלטע — לעסשניצע פרייזען.
דאמען בעזונדער ווארטע-זאל.

370 Dr. med.
H Słobodski

ספעציאליסט פאר אויגען-קראנקהייטען
פעטריקאווער 66 טעל. 241-27
נעהמט אן פון 12—1 און פון 3 — 4.30

Dr. med.
W. Eychner

אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
וואוינט איצט 4 צעגעלניאנא 4
(נעבן קינא „טשארי") טעל. 134-72
נעהמט אן פון 2½ — 4 און פון 7 — 8 אווענד

r. mDed. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-
קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמ.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

הויז-בעזיצער!

מיטגלידער פון לאדזער קרעדיט-פעראיין

ווילט איהר, אז יודישע הייזער זאלען נישט ארויסגעשטעלט ווערען מאסענווייז אויף ליציטאציעס?

ווילט איהר, אז די לאדזער פפאנד-בריף זאלען נישט שטעהן נידריגער אין קורס, ווי די ווארשאווער?

ווילט איהר, אז דאס צאהלען די ראטען אין לאדזער קרעדיט-פעראיין זאל ווערען צוגעפאסט צו די אינדיווידועלע פעהיגקייטען פון יעדן מיטגליד?

ווילט איהר, אז אין לאדזער קרעדיט פעראיין זאלען געוועלט ווערען עולכע פארשטעהער, וואס זאלען שיצען אייער רעכט און פערמעגען אין קר. פעריין?

ווילט איהר, אז די הויז בעזיצער-באנק זאל מיט דער שטיצע פון קרעדיט פעראיין קריגען אין א נאך פיל גרעסערער מאס אייך בצזארגען מיט א ביליגען קרעדיט?

דאן מוזט איהר אייך גלייך פערזעהן מיט שטים-רעכט דורך ארויסנעהמען אייער איינטריטס-קארטע צו דער

גענעראל-פערזאמלונג

פון לאדזער קרעדיט-פעראיין, וואס קומט פאר מיטוואך, דעם 2-טען מערץ, 4 נאכמ. אין לאקאל פון קרעדיט-פעראיין, פאמארסקא 21.

איינטריטס-קארטען ווערען ארויסגעגעבען טעגליך פון 9 פריה ביז 2 נאכמ. פון היינט ביז דעם 2 טען מערץ. די קארטען ווערען ארויסגעגעבען אין לאקאל פון קרעדיט פעראיין.

יעדע יודישע שטים איז היי-יאהר וויכטיג. יעדע יודישע שטים העלפט דערצייהלען! די אנוועזענהייט פון יעדען יודישען הויז-בעזיצער אויף דער גענעראל-פערזאמלונג איז א נויטווענדיגקייט, מחמת ס'וועלען דארט בעהאנדעלט און אָגעשטימט ווערען פראגען, וואס זענען נוגע דעם קיום און די לעבענס אינטערעסען פון הויז-בעזיצערשטאנד.

קאמיטעט פאר אלע אנגעלעגענהייטען פון לאדזער קרעדיט-פעראיין ביים צענטער. הויז-בעזיצער-פעראיין אין לאדז, פיעטריקאווער 46. 1173

Doktór
Łagunowski
Piotrkowska 70.
i róg Traugutta
Tel. 181-83.
choróby skórne,
weneryczne
i moczopłciowe
(Naświetlania promeniami Roentgena)
Przyjmuje od 8³⁰ do 9½ rano, od 1-ei do 2³⁰ pp. od 6 do 8³⁰ w., w niedzielę i święta od 10 r. do 1-ei p. p.

„SANATO"

כירורגיש-ווענערישע-אנשטאלט
אגראדאווא 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאס
גינעקאלאגיש-ווענערישע-אבטיילונג
ד"ר מעד. ש. איינער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד. רייטלער-סוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער
פרייז פון א געבורט
אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען
200 זל.
אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פאלאכאוו
כירורגישע אבטיילונגען ד"ר מעד. ט. קאנטאר.

Dr.
HELLER
ספעציאליסט פאר הויט,
ווענערישע קראנקהייטען
און מענער-שוואכע
נאווראט 2 טעל. 79-89
נעמט אן ביז 10 פריה און
פון 4—8 אווענד. פאר פרויען
ספעציעל פון 4—5 נאכמיטאג
פאר אונבעמיטעלטע
לעסשניצע-פרייזען.

Dr. med.
H. LUBICZ
ספעציאליסט פאר הויט-, ווענערישע און
געשלעכטס-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
צעגעלניאנא 7 (פריהער 43) טעל. 141-32
עמפפאנגס-שטונדען 8—10, 12 ביז 2 און 5—8, זונטאג
און יו"ט 9—1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע זאל

ר עכער
אויף דער מאשין
ווערען אויסגענייט
שרודמיעסקא 8.

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר ווענערישע הויט-קראנקה.
און מענער-שוואכע אנאליזען פון בלוט
און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער.
קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא-
לאגישע און נערווען-קראנקהייטען.
קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער
הייל-קאבינעט קאסמעטיק.
— — טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אווענד. — —
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ.
נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
— בעזונדער ווארטע-ציטער פאר פרויען. —
וויזיט 3 זל.

Dr. med. STUPEL
Ordynator-Roentgenolog Szpitala Miejskiego
האט בעניטצט די אויפנאהמען און רענטגענאלאגיע
אין דער לעטשניצע זגערזשקער 17 פון 12—6 נאכמ.
זונטאג פון 12 — 2 מיטאג.
אין ווענערישע קראנקהייטען אין דער היים אויף
מיעלטשא-סקיעגא 12 (שקידנא) טעל. 118-28
פון 7—9 אווענד, זונטאג פון 4—6 נאכמ.

DR. MED. J. LUBICZ
כירורג-ארטאפעד
פאלודניאווא 9, טעל. 183-17
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען,
פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער
איינענע פראטעזאניע פון זעמעלונגע ארטאפעדישע
שפארטען וו: מקרעקעס אויף פלאטפוס, קי...
העגער אג פיס, גארסעטען א. ז. וו.
נעהמט אן פון 2.30 ביז 4.30 נאכמיטאג.

Przezorna gospodyni domu mówi:

„I ja muszę oszczędzać, na czem się tylko da, ale nie oszczędzam nigdy na niewłaściwem miejscu. — Oszczędzam z rozwagą: Na przykład: prawdziwe mydło „Kołłontay z pralką" kosztuje na funcie 15—20 groszy więcej, niż nieznane „tanie" mydła, ale zato zużywam go o 20% mniej. Oprócz tego jest ono perfumowane, zawiera glicerynę, jest nieopakowane, chroni bieliznę i ręce, a zatem w użyciu jest jednak o wiele tańsze i korzystniejsze! A na to mam gwarancję wielkiej fabryki. — Nie! Ja chcę uniknąć szkody i zmartwienia i zostaję przy mydle „Kołłontay".

mydło z pralką
Kołłontay
jest lepsze......
175

Złoty medal na wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca S. B. REDLIC, Łódź, Południowa 86

קלאנג-קינא-טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26
היינט און פאלגענדע טעג!
דאס גרעסטע פילם-קונסט-ווערק פון סעזאן!
א פילם אין נאטורעלע פארבען א. ג.:
דער זינגער פון די בערג
דראמע פון רוסישע לעבען .·. אין דער הויפטראל
Lawrence Tibet
נעכסטער פראגראם:
„ווען די ליבע ערוואכט"
דער זאל איז גוט בעהייצט.
אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג 12 בייטאג.

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע. אן בלוט. אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס און גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרוים אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-פאס און עס פאלט אריין אין דעם פוס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטארבליך. ספעציעל גוטענע הייל-באנדאזשען אויסגעצייכנעט גוט דורך גרויסע פראפעסאר'ען מיט מיינע בעהאנדלונג און פון דעמאלט פראפעסאר דאקטאר בראכירעהונג בעזונדערע זיכער דעם א הערטען און געפעהרליכסטע ברוך. אויך פאר הויקערס לעמינגען מיט הייל-גארטען און אפאראטען פאר פערקרומטע

פיס און פלאטס-פוס ספעציעלע איינלאגען אין די שיך. קינסטליכע גוטענע פיס און הענד, גומענע זאקען, פאר די גרעסטע קראנקע אדערן. עמפפאנגט פון 9 ביז 1 מיטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד.

ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT, Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערפאהרונגען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג. ריפעראטען האבען אויסגעצייכנעטע פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר בעראנטש. פראפ. דר. י. מארישלער, פראפ. ד"ר ב. קיעלאנאווסקי און אנדערע.
מיר נעהמען אויך אן סערויכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

ווייל א סך יאהרען האב איך געליטען אויף ברוך און אלע ברוך-באנדאזשען זענען נישט אימשטאנד געווען די איינצוהאלטען, כ'בין געווען פערצווייפעלט. הינט, א דאנק דעם גרויסען ספעציאליסט ה' דיר. י. ראפאפארט, וואוינהאפט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10, איז דער ברוך נישט נור געהאלטען איינגעהאלטען מיט'ן באנדאזש נור איינגעצען אויסקורירט צוליב וואס איך דריק דערמיט אויס מיין הערצליכסטען דאנק.
ל. סאלמאנאוויטש, אלעקסאנדראווסקא 29.

Dr. med
M. Lerner
ספעציאליסט פאר קינדער-קראנקהייטען
זאכאדניא 64, טעל. 113-09
נעמט אן פון 3 — 5 נאכמ. 131

Dr. med.
REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 20193
ספעציעל ארצט פאר מענער-שוואכע-בעהאנדלונג
נעהמט אן פון 8 — 11 פריה און פון 5—8 אווענד.
זונטאג און יום-טובים פון 9 - 1 בייטאג.

כינע, אמעריקא, יאפאן, רוסלאנד

ליפערן דאס פרעלסטע האלץ אויסצוארבייטען מעבעל אין פון אזא האלץ ארבייט אויס
M. Gelerman
פאבריק: נאפיורקאווסקיענא 59. טעל. 71-186.

קאמפלעטע איינריכטונגען און ענצעל מעבעל
דאס בעזיכטיגען איז אהן קויפס-צוואנג אין דער מעבעל-אויסשטעלונג פעטריקאווער 67 (פאסאזש קאזינא)

RAKIETA
שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22
אנהויב 4 א זייגער נאכמ. שבת זונטאג 2 א זייגער
אויפ'ן ערשטען סעאנס אלע פלעצער צו 50 גר.

היינט און פאלגענדע טעג!
„די קללה פון מאנדארינען-דור"
אין די הויפטראלען: Anna May Wong, Sessue Hayakawa, Warner Oland, Nikolaw Sussanin — אויסערן פראגראם: קלאנג-צוגאבע.
נעקסטער פראגראם: „די גרושה" מיט Norma Schearer דער זאל איז גוט בעהייצט.

קלאנג-קינא-טעאטער **CORSO**
סעאנסען 4 נאכמיטאג, שבת, זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג. אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען די פרייזען פון די פלעצער פערקלענערט. דער זאל איז גוט בעהייצט און ווענטילירט.

היינט גרויסע פרעמיערע!
גרעסטער שלאגער פון דער וועלט!
„דער קעניג פון די בעטלער"
אין די הויפטראלען: Jeanette Mac Donald, Denis King אין דער געהיימנישפולער Warner Oland
פילם, וועלכער ענטציקט, איבעראשט, א פילם, וואס האט געשלאגען רעקארד פון וועלט-רוהם. א פילם, וואס יעדער מוז זעהען. —:— אנהויב פון די

קלאנג-קינא-טעאטער **CZARY**
היינט מטבעיגע פרעמיערע!

פילם פאר יוגנד און דערוואקסענע א. נ.
„רוטע נקמה"
קאהן און קעלי אלס פייערלעשער
פרעכטיגע סענסאציאנעלע דראמע אין דער הויפטראלע: Tim Mc. Coy אונגעוועהנליכע קלאנג עפעקטען
אויסערן פראגראם: קלאנג-קאמעדיע אין 2 אקטען א. נ.
מיט'ן אנטייל פון קאמיקער. — אנהויב פון די סעאנסען: 4 נ. מ. שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג. אויפ'ן ערשטען סעאנס
זענען אלע פלעצער צו 50 גר. נישט געקוקט אויף די גרויסע קאסטען זענען די פרייזען נישט געהעכערט. פאס-פארטוס און הנחה בילעטען נישט גילטיג ביז'ן אפרופען.

קינא-טעאטער **LIRA**
לימאנאווסקיענא 37

היינט און פאלגענדע טעג!
די נייעסטע און מעכטיגסטע קרעאציע פון FRYDERYK LANG א. נ.
„שפיאנען"
דער פילם „שפיאנען" איבערשטייגט אלע ביזאיצטיגע שלאגערן ווי: „ד"ר מאבוזע" „ניבעלונגען". „שפיאנען" האלט דעם צושויער אין דער גרעסטער שפאנונג.
נעקסטער פראגראם: „גהינום פון ליבע" מיט דעם גרעסטען פילם-סטאר IWAN PETROWICZ אין דער הויפטראלע
צום בילד איז אנגאזשירט א גרויס קינסטל. כאר, וואס וועט אויספיהרען רוסישע לידער און ראמאנצען.
אנהייב אין געוועהנליכע טעג 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג. אויפ'ן ערשטען ס אנס זענען אלע פלעצער צו 40 און 50 גר.

קינא-טעאטער **BAJKA**
רוג בזשעזינער, פראנטשישקאנער 31
צופאהר מיט די טראמוואיען 1, 6 און 14.
אנהייב טעגליך 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג פון 12—3 נ"מ זענען אלע פלעצער צו 50 און 40 גר. מיט'ן אנטייל פון פערגרעסערטען סימפאנישען ארקעסטער, וואס איז גענוי צוגע-פאסט צום בילד אונט לייט. פון ה' לידוויער

היינט און פאלג. טעג! דאס גרעסטע מייסטערווערק פון אלע צייטען! היינט און פאלג. טעג!
ריהרענדע דראמע, וואס אילוסטרירט פון איין זייט דעם פאטריאטיזם, און פון דער צווייטער די שחיטה פון מיליאנען אומשולדיגע מענשען א. נ.
„אויפ'ן מערב קיין נייעס"
אין די הויפטראלען: L. Wolheim, Lewis Agnes, J. Wrag

ביי-ערעפענטער קלאנג-קינא-טעאטער **TECZA**
זאווישא 22

היינט און פאלגענדע טעג!
„קיין" (CAIN)
גרויסע דראמע פון גרויסע ימים א. ג.
מכטיג קלאנג-מייסטערווערק. מוזיק אויסגעפיהרט פון דער פאריזער אפערע.
אין די הויפטראלען: דער גניאלער T. BOURDELLE, Zuzanna Ewa
אויסערדעם קלאנג-צוגאבע. נעקסטער פראגראם: „זינגענדער ליץ".
אנהייב טעגליך 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 בייטאג

קריינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנאס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

לאקאלען

איבערצוגעבען א צימער און קוך מיט בקוועמ-ליכקייטען. אל. 1-טער מאי 21, וו. 14. 1238

פון זאפארט צו פערמיטען א שטוב מיט א קוך און בעקוועמליכקייטען. צו ערפאהרען, ביי מינץ, פאמארסקא 40. 1249

זעהר ביליג א געוועלב איז פון זאפארט איבערצוגעבען, ביליג דירה-געלט, אין בעסטען צענטרום שטאט, נאוואמיעסקא 19. צו ערפאהרען ביים הויז-וועכטער. 1225

אנ'ארט צו שלאפען פאר 2 אנשטענדיגע יונגעלייט, אין א שעהן מעבלירט צימער, מיט בעקוועמליכקייטען, ביליג, זאפארט אפצוגעבען ביי א בעסערע פאמיליע. צו ערפאהרען, פאמארסקא גאס 14, פראנט. 2-טער שטאק, וו. 4. 1216

צו פערדינגען א גרויס געוועלב, ווי אויך א גרויסע שטוב ביים ווירט, זגערזשער 50. 1189

אנ'ארט צו שלאפען פאר אנ'אנשטענדיגען יונגענמאן, ביי אנ'אינטעליגענטער פאמיליע איז איבערצוגעבען. ווסכאדניא 55, וו. 33 ביי מרוי לעווקאוויטש. 1192

אנ'ארט צו שלאפען פאר יונגעלייט, אדער פאר פריילינס, עווענטועל פאר א פאר-פאלק. קאנסטאנטינער 24, וו. 5. 1193

צו פערדינגען א געוועלב אויף פולנאצנא גאס. צו ערפאהרען מלינארסקא 10, וואיריסלאווסקי

... צו שלאפען פאר צוויי אנשטענדיגע יונגעלייט, אין א שעהן מעבלירט צימער, מיט בעקוועמליכקייטען. ביליג, זאפארט אפצוגעבען ביי א בעסערער פאמיליע. צו ערפארען ביי אויערבאך, קילינסקיעגא 41. 1063

לאזשי קענען בעקומען 2 אנשטענדיגע יונגע-לייט, קאמיענא 1, באט. 1210

לאזשי קען בעקומען אנ'אנשטענדיגער הער ביי אנ'אינטעליגענטער פאמיליע. אל. 1-טער מאי 35, וו. 14. 1215

א צימער, פראנט, 1-טער שטאק מיט א באל-קאן, צו פערמיטען פאר א פאר-פאלק, מאנאטליך. צו ערפאהרען ביי רייכענבערג, קאנסטאנטינער 16 אין דער צוקערניע. 1217

כ'גיב אפ א שטוב צו ארבייט און צ לעבעס צימער פאר א פאר-פאלק, מיט מעבעל, אדער אהן מעבעל אויף ווסכאדניא 27, וו. 35. 1216

א האלב געוועלב אויף דער זגערזשער — נאוואמיעסקא, וויל איך דינגען אויף א גאלאנ-טעריע. אפערטען אונטער „האלב-געוועלב". 1208

א פראנטאווע געוועלב מיט א ... פון זאפארט איבערצוגעבען אל. 1-טער מאי 38, ביי סעגין 1184

עס איז נויטיג

אנ'אויספערטיגערין צו טריקאטוועש, קען זיך מע... פון זאפארט, קעלמא 11 ביי ...

פערשידענעם

א פעהיגער יונגערמאן מיט גוטע רעקאמענדאציעס, וועלכער בעהערשט עטליכע שפראכען, וויל אויך ביילייגען 1000 זל. קוויציע, זוכט א פאסטען אלס אגענט, אדער אינקאסענט. אפערטען אין אדמינ. פון דער צייטונג אונטער „1000". 1273

אנ'ערשטקלאסיגער הערן-שניידער מיט לאנג-יעהריגע פראקטיק, זוכט א שותף, וועלכער קען שאפען ארבייט, אויך א שטוב אויף א ווערקשטעל. אפערטען אין אדמינ. אונטער „שניידער". 1136

סטוערט געזוכט אלס שותף אנ'אגב... שינער צו 1-טער סארט מעניור-מאגאזין, בעקאנט מיט מאגאזינען. איך בעזיץ אנ'איינגעריכטעטע ווערק-שטעל, פיעטריקאווער 26, וו. 22. 1218

א קוואליפיצירטע רעפרעזענטקע צו סוועטערס ווערט פון זאפארט געזוכט, ווי אויך א ביי-העריין אויף אהיים צונעהמען ארבייט. ציגעל-גאס 15, ביי ליבראווסקי. 1248

פעהיגע אגענטען ווערען געזוכט. געזיכערטע פרנסה, געגען קוויציע, זאווישא 24, שעי' פלאס. 1246

א יונגעל אין עלטער ביז 16 יאהר, לאנג געקליידעט, ווערט געזוכט, נאוואמיעסקא 3, געוועלב נומער 39. 1214

Uczenica do pracowni Kapeluszz damskich potrzebna. Zgłosić się od niedzieli 28 2. r.b. Piotrkowska 61. 1611

אכטונג! איך לערן צושניידען ערשטקלאסיגע הערן-גארדעראבע, לויט דעם נייעסטען סיסטעם. אפערטען אין אדמינ. פאר „צושניידען". 1187

צו פערקויפען א לעבער-מאשין, זינגער'ס צו וועש אין גוטען צושטאנד. בלאהשטיין, סטארי רינעק נומער 6. 1224

א דעקאטיזיר-מאשין אין גוטען צושטאנד ווערט געזוכט, ווענדען זיך אלעקסאנדריסקא 8, ווייקסעלפיש. 1253

האנדשוה - שטריק - מאשינען, ביליג צו פערקויפען 7, 8, 9, און 10, נאוואמיעסקא 3, לאקאל 55. 1197

איך נעהם אן אויסצוארבייטען רענדער צו קינדער-שקארפעצען, אויך רענדער צו האנד-שוה גדאנסקא 4, שור. 1188

א נייער פאקען-מאנטעל, פרייזווירדיג צו פערקויפען ביי ראזענבלום, קילינסקיעגא 21, אין הויף, ערשטער שטאק. 1195

צו פערקויפען א רוגאווע זונען-פלאץ פון 1500 קוו. מעטער אין קאלומנע. אפערטען אונ-טער „פלאץ". 1211

וויכטיג פאר זאקען-פאבריקאנטען. עס ווערט אנגענומען רענדער אויף לוין-ארבייט, צו ביליגע פרייזען, פאמארסקא 81 ביי ...בער. 1206

צו פערקויפען זינגערס אבע-לאק אויף דריי פעדים, פוגק ניי, פיעטריקאווער 132 ביי ג... 113

אנאנסען-פרייז: פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 „ —60 „ 4 „
פאר א מילימעטער-שורה: נאך'ן טעקסט—12 „ —18 „ 8 „
איספער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

אבאנאמענטס-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט אפטראגען א היים; אויף דער פראווינץ 6—50 א חודש; אין אויסלאנד — 8 זל.
פאר'ן אינהאלט און טערמינען פון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך
די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat". Piotrkowska 21.